

Jak pracovat se stezkou

Metodika ke skautské stezce

Pár slov na začátek

Před lety jsem se dostal do téhle situace: poprvé jsme měli na táboře uskutečnit úplně nový typ celotáborové hry na motiv mé vlastní povídky o dvou chlapcích, kteří nečekaně museli dva týdny o prázdninách zůstat skoro sami doma. A nečekanost zasáhla i mě: dva týdny před odjezdem jsem se dozvěděl, že nedostanu v práci neplacené volno. Nu – a v téhle situaci jsem ostatním členům vedení začal psát aspoň ty nejdůležitější metodické rady k tomu, aby i bez mé přítomnosti tu hru na táboře zvládli.

A teď si připadám, že jsme v situaci velice podobné. V našem týmu jsme po skoro třiletém úsilí vytvořili novou stezku – o níž jsme přesvědčeni, že je dobrá. V listopadu 2006 byla představena její experimentální podoba, která byla po dobu více než půl roku testována ve třiceti různorodých oddílech, které měly vyzkoušet její používání a odhalit její slabiny. Připomínkovaly ji další desítky lidí. Ale to hlavní se teprve uskuteční ve stovkách oddílů po celé zemi. Bez nás. My se můžeme jen pokusit každému, kdo to s tou stezkou zkusí a dá jí šanci, nabídnout ještě nějaké další rady a nápady, aby se mu to co nejlépe povedlo.

Proto teď držíš v ruce tuto příručku i ty. Víme dobře, jaká úskalí má dnes jakékoliv psané slovo – už jsme to v posledním roce zažili několikrát: i to, co se autor snažil napsat sebejasněji, se pro leckoho bez osobního kontaktu stává nejasným a někdy přímo nesrozumitelným. Cokoliv může být vysvětleno více způsoby, určitě si to mnozí vysvětlí úplně jinak, než jsme to mysleli my. I když všichni chtějí, aby to, co musí číst, bylo stručné, určitě tam mnozí nenajdou právě to, co by tam podle nich mělo rozhodně být. Vyhovět všem by ale znamenalo napsat mnohastrančkovou „bichli“, kterou by pak nečetl skoro nikdo.

Tomu všemu jsme se snažili nějak čelit. Chtěli jsme napsat příručku tak, aby si každý mohl přečíst jen to, co ho právě zajímá, aby bylo na první pohled patrné, co je základní a co rozšiřující informace. Pokusili jsme se do ní vložit odpovědi na základní otázky, které mohou toho, kdo s ní bude pracovat, napadnout: ohledně výchovných otázek, samotné práce se stezkou, nebo toho, co vůbec s použitím stezky v oddílu – počínaje jejím zavedením a konče vyhodnocováním – souvisí.

Víme ovšem také, že pod pojmem „metodika“ si dneska mnozí představují sbírku konkrétních návodů a programů. Pokud očekáváš tohle, tak máme pro tebe zprávu špatnou i dobrou. Špatnou v tom, že takovou metodikou to příručka není. Dobrou zprávou naopak je, že ani zájem o „konkrétní“ návody nepřijde zkrátka. Na tuto základní metodiku navazují podrobné metodické příručky k jednotlivým oblastem stezky i s řadou konkrétních námětů a návodů na programy, které je možné zařadit do činnosti oddílů v jednotlivých věkových kategoriích. V současné době je už k dispozici publikace k oblasti *Příroda kolem nás*.

Hlavně ale doufáme, že budeš mít určitou trpělivost – s námi, se stezkou, se svými skautky ... i sám se sebou. Zkrátka, že to „nezabalíš“ při prvním nezdaru či problému. Určitě totiž přijde. Jsme nadále připraveni ti v tom pomáhat – konkrétní možnosti jsou v závěrečné kapitole. Doufám v to i proto, že kromě těch problémů a nezdarů můžeš na cestě s touhle stezkou zažít i úspěchy a milá překvapení. A jsme přesvědčeni, že jich bude víc.

za autory Eďy

Obsah

PÁR SLOV NA ZAČÁTEK (Jiří Zajíc - Edy)	1
SLOVNÍČEK POJMŮ	3
PRVNÍ POMOC (Petr Klápště - Hříbek, Jiří Zajíc - Edy)	3
JAKÉ JSOU VÝHODY NOVÉ STEZKY? (Ondřej Kupka - Dick, Jiří Zajíc - Edy)	5
JAK STEZKA FUNGUJE? (Magdaléna Žárská - Skippy, Jiří Zajíc - Edy,).....	10
V ČEM MÁME DĚTI ROZVÍJET? (Jiří Zajíc - Edy, Magdaléna Žárská - Skippy)	17
JAK ZÁROVEŇ STÍHAT STEZKU I PROGRAM? (Magdaléna Žárská - Skippy, Petr Klápště - Hříbek, Roman Šantora - Bobo, Mariana Ermlová - Mája).....	28
- Jak má vůdce/vůdkyně zvládat stezku u všech dětí?	28
- Jak je možné zapojit stezku snadno do programu?	29
JAK SE NEUPOVÍDAT K SMRTI (Petr Klápště - Hříbek)	45
- Typy spolehodnocení	45
- Pravidla spolehodnocení	47
- Techniky spolehodnocení	50
JAK DĚTI MOTIVOVAT K PLNĚNÍ STEZKY? (Mariana Ermlová - Mája).....	54
- A proč je motivace zvlášť důležitá?	55
- Konkrétní možnosti motivace v životě oddílu	56
- Jak motivovat k plnění stezky?.....	59
- Motivační nástroje stezky	60
JAK SE STEZKOU ZAČÍT U NÁS V ODDÍLE? (Mariana Ermlová - Mája)	66
- Jak začít	68
- Máme „starou stezku“, jak začít používat novou?	69
STEZKA NEJSOU JEN ČTYŘI SEŠITY – CO VŠECHNO MOHU KE STEZCE DOSTAT? (Ondřej Kupka - Dick).....	72
JAK MŮŽEME STEZKU PŘIZPŮSOBIT SVĚMU ODDÍLU? (Ondřej Kupka - Dick).....	77
CO KDYŽ SI CHCEME V ODDÍLE UDĚLAT VLASTNÍ STEZKU? (Ondřej Kupka - Dick) 81	
ABY SE STEZKA STALA OPRAVDOVOU SOUČÁSTÍ ODDÍLU (Magdaléna Žárská - Skippy).....	85
KDE MI POMOHOU, KDYŽ SI NEBUDU VĚDĚT RADY? (Magdaléna Žárská - Skippy) ...	88
PO PŘEČTENÍ METODIKY ZAČÍNÁM PROPADAT PANICE. CO S TÍM? (Ondřej Kupka - Dick)	90
OTÁZKY A ODPOVĚDI (Magdaléna Žárská - Skippy).....	92
O AUTORKÁCH A AUTORECH	95
PŘÍLOHA 1 – Přehled o počtu plněných aktivit v jednotlivých bodech všech stupňů ..	100
PŘÍLOHA 2 – Metodické a bezpečnostní pokyny k používání výzev v oddílovém programu (Ondřej Kupka – Dick)	101

Slovníček pojmů

aktivita – konkrétní úkol, kterým si dítě může splnit bod stezky

bod stezky – část stezky, která se věnuje určitému tématu (např. Lidé a vztahy, Osobní rozvoj, Pobyt v přírodě)

Cesta Ohně – 4. stupeň stezky

Cesta Vody – 2. stupeň stezky

Cesta Vzduchu – 3. stupeň stezky

Cesta Země – 1. stupeň stezky

fantasy – umělecký, dobrodružný žánr, založený na užití nadpřirozených prvků (bájně bytosti, bohové apod.), původ fantasy je v mýtech, pohádkách, legendách a eposech

klíčové kompetence – soubor vědomostí, schopností a postojů, které potřebuje každý jedinec pro své osobní naplnění a rozvoj, pro zapojení se do společnosti a úspěšné uplatnění v životě

motivace – z latinského slova „move-re“ – hýbat, pohybovat. Motiv je vnitřní zdroj lidského jednání, to, co jej zevnitř „pohání“; motivace je pak souhrnem (systémem) motivů k danému jednání

oblast – tématická část stezky; stezka má celkem 6 oblastí, které se dále dělí na 27 bodů

Sacculus – skautská karetní hra ke stezce, motivační nástroj

tutor – slovo latinského původu, opatrovník, patron; v oddíle člověk, který má na starost pár členů nebo členek oddílu a pomáhá jim s plněním stezky a výběrem aktivit

výzvy – skautské zkoušky, které mohou děti plnit po dokončení určitého stupně; motivační prvek stezky

První pomoc

I když jsme se tomu v dalším textu snažili předejít, nemůžeme přece jen vyloučit, že se tě tu a tam, dřív nebo později zmocní jakási „slabost“ nad tou spoustou novinek, které se na tebe valí, zamotáš se do *kompetencí* nebo *projektů*, přestaneš dobře rozlišovat, co je *fantasy* a co skutečnost, nad problematikou *spoluhodnocení* možná ztratíš *motivaci*...

Tedy použij tento „balíček první pomoci“:

Nevadí, když tobě a tvým svěřencům unikne ledacos z některých kapitol, nebo i kapitoly celé. Stačí, když začleníš stezku do programu (aby se řada bodů plnila při běžných činnostech a hrách, ne jenom ve speciálním „čase na stezku“) **a když pochopíš to, co je důležitější než dílčí obsah – základní principy stezky, kterými jsou všestrannost, rozličnost a osobní zapojení.**

- ▶ **Všestrannost** – skauting nikdy nebyl jednostranně zaměřený – jeho silnou stránkou je rozvíjení všech oblastí osobnosti člověka. Proto není žádná z oblastí stezky nadřazená ostatním a žádnou nelze úplně vypustit.
- ▶ **Rozličnost** – každý člověk má jiné potřeby, očekávání i schopnosti. Proto i aktivity stezky umožňují, aby si je každý upravil na míru – aby pro něj představovaly výzvu, ale zároveň nepřekračovaly jeho možnosti.
- ▶ **Osobní zapojení** – pokud chceme naše děti naučit sebevýchově – tedy ochotě a schopnosti převzít odpovědnost za svůj život, musíme jim dát možnost o svém životě rozhodovat a učit je svůj výkon hodnotit – proto musí dítě dostat možnost výběru, jak (nikoli zda) si nějaký bod splní, a poté se musí samo ohodnotit dříve, než to za něj udělá vůdce.

Jmenuji se Týnka, je mi dvacet tři a chtěla bych sem zapsat pár postřehů ohledně svých holek. Vedu totiž oddíl skautek. Oddíl s číslem dvacet dva a se dvěma družinkami, Černou a Bílou. Mám v něm šestnáct prima holek do 11 do 15 a tři další pomocnice, Lentilku, svou pravou i levou ruku. Lentilce je devatenáct a jednou ten oddíl po mně převeze, ale tady bych nerada předbíhala událostem. A pak tu jsou sedmnáctiletá Veverka a šestnáctiletá Agáta. Veverku a Agátu máme u sebe teprve půl roku, na vyučenou. Pomáhají s vedením a učí se, jak připravovat program, jak se starat o oddílový majetek, jak řešit problémy, jak připravit tábor a jak se z toho nezbláznit.

Jak už jsem řekla, vedu oddíl skautek a na první pohled by se mohlo zdát, že si nemám na co stěžovat. Tedy aspoň ohledně toho, co se týče mého oddílu. Počet členů: dostatečný, zástupkyně: schopná, budoucí vedoucí (já, to se rýmuje): na obzoru, družiny a družinový systém: fungující, vztahy: dobré (v rámci možností dvočího kolektivu), a tak bych mohla pokračovat dále, jenže vždycky je nějaké ale. Ale jak jsem se ohlížela za uplynulým oddílovým rokem, tak mě najednou napadlo, že něco nesedí, že něco není v pořádku, že něco není, jak bych si představovala, že něco chybí. Dlouho jsem přemýšlela, co to je. Pořád se mi zdálo, že to už už mám na jazyku, ale pojmenovat jsem to nedokázala, až to jednou někdo pojmenoval za mě.

Kupodivu se to stalo včera ve škole na přednášce a s vedením skautského oddílu nemělo téma nic společného. Jednalo se tam o někoho s vážným poraněním (studuji medicínu), nad kterým si sedli lékaři z různých oborů, aby si stanovovali cíle léčby a její postup. A přednášející řekl něco v tom smyslu, že si vytyčili cestu, po které se vydají. Podrobně popisoval jednotlivé kroky a mně to znenadání docvaklo, přestala jsem poslouchat.

Cesta, po které se vydáme, to je ono. Něco, co nám bude pomáhat řídit naši oddílovou loď. Doteď jsme si pluli sem a tam, beze smyslu křižovali mořem dovedností, znalostí a zá-

žitků. Viděli jsme cíl, ale nedokázali jsme k němu doplnout, protože jsme neměli ten správný navigační systém, něco, co by nás vedlo jako kompas nebo záře Severky.

Během mého vedení jsme si v oddíle začali stanovovat cíle našeho snažení, vycházeli jsme z Charty skautingu, ze skautské metody a tak dále. Celou dobu jsme se snažili dát naší oddílové činnosti smysl a směr. Byla to dlouhá a úmorná práce, protože jsme byli první, kdo se do něčeho takového v našem oddíle pustil. Začali jsme se zajímat o to, jak vedou své oddíly jiní, přebírali jsme zkušenosti. Cíle jsme sice měly stanovené, ale zjistili jsme, že jejich splnění je pro nás nesmírně obtížné. Neměli jsme totiž vytyčenou cestu, nebo stezku, abych to konečně nazvala pravým jménem.

Teprve nedávno jsem se dozvěděla, že vychází nová skautská stezka, náhodou od kamarádky. Našla jsem si o ní informace (o stezce, ne o kamarádce), přečetla je, schválila je a zapomněla. No naštěstí, jen uložila a teď se mi vybavily. Použití stezku v oddíle bylo rychlé rozhodnutí, rychlé bylo ale jen to moje. Teď už zbývá přesvědčit ostatní.

Jaké jsou výhody nové stezky?

Kdyby každá skautská vůdkyně, a stejně tak i každý skautský vůdce zažili něco podobného jako Týnka v tomhle našem příběhu, měli bychom při psaní této kapitoly možná půlku práce ušetřenou. Týnka totiž zastupuje ty vůdce a vůdkyně, kteří o svém oddílu i své úloze v něm přemýšlejí i jindy, než jen na schůzce. Nepatří k těm, kteří jsou tak zdeptaní a vyčerpaní, že už nemají sílu a odvalu pouštět se do něčeho nového, ani k těm, kteří jsou tak spokojení s tím, jak jim oddíl klapě, že žádnou potřebu zlepšení a změny nevidí a necítí.

U tebe – když už držíš tuhle příručku, můžeme předpokládat, že k nim nepatříš ani ty. Pokud ano, pak pro tebe takhle na dálku můžeme udělat opravdu velmi málo. K tomu, aby ses zase „postavil/a na nohy“, je potřeba jiného druhu pomoci, než může poskytnout takováhle příručka. A pokud jsi plně spokojený/a s tím, jak šlape tvůj oddíl a ty sám/a v něm, tak tě určitě nechceme přesvědčovat, že ti tam ve skutečnosti něco škřípe a že byste mohli to či ono zlepšit. Aby takové rady byly k něčemu dobré, museli bychom opravdu o tobě i tvém oddíle vědět mnohem víc.

V minulých dvou letech jsme se účastnili všemožných debat o stezce a novém programu. Byly pro nás velice cenné. I díky nim víme, že i mezi vůdci a vůdkyněmi, kteří nepatří ani do jedné z těch dvou krajních kategorií, se objevuje několik představ, které leckomu znemožňují pochopit, co se jim vlastně touhle novou stezkou nabízí.

Proto nejdřív projdeme ty nejčastější z nich:

Novou stezkou se má zastavit pokles členů v oddílech?

Úbytek dětí zdaleka není jen naším skautským problémem. Přesto pokles členů v naší skautské organizaci nám samozřejmě starosti dělá. Ale nová stezka ve snaze tomu účinně čelit rozhodně není tím hlavním trumfem. To, co děti do oddílů táhne především, jsou bezvadní vedoucí a přímo kámoši a kámošky. Těm se nic nevyrovná – a pokud v oddílech nejsou, tak to žádná sebelepší stezka nezachrání. Teprve když tohle je splněné a přidá se k tomu zajímavý program, je vyhráno. A v tomto by stezka opravdu pomoci mohla a měla.

Novou stezkou se podbízíme dnešním zhýčkaným dětem?

Slycháme, že nová stezka je na jedné straně pro děti příliš obtížná, na druhé straně se jim lacině podbízíme. Skutečnost je taková, že stezka na jednu stranu díky svým výchovným záměrům klade před děti náročné úkoly. Na druhou stranu se to však snaží ulehčit a vyvážit širokou nabídkou motivačních nástrojů, které plnění usnadní a více k němu děti přitáhne. Jedná se zejména o atraktivní symbolický rámec žvlů a dobrodružného světa, prestižní výzvy a skautskou karetní hru Sacculus (více o motivačních nástrojích stezky najdeš v kapitole *Jak mám naše děti motivovat k plnění stezky?*).

Stezka – stejně jako celý výchovný program – už v sobě nemá skoro nic skautského?

Tak tady nás opravdu hodně zajímá, co si o tom myslíš ty. Faktem je, že to, co nás po celou dobu práce na novém výchovném programu vedlo, byla snaha právě opačná: **více naplňovat podstatu skautingu**. Proto také stezka důsledně vychází ze základních principů skautingu, a zejména z poslání a skautské metody. Skautská metoda a naše poslání jsou léty prověřené základní kameny, ze kterých vychází úspěšná skautská výchova. To, co některé lidi při listování stezkou mate, je – pro skauting ale zásadní – důraz na **všestranný rozvoj**. Skauting rozvíjí mladého člověka ve všech stránkách jeho osobnosti. Z toho také musí vycházet stezka jako nástroj osobního rozvoje. Stezka se tedy věnuje všem oblastem rozvoje – od fyzické zdatnosti a zručnosti, přes život v přírodě a společnosti a vztahy s druhými lidmi, až po osobní duchovní život. **Všestrannost** je tedy prvním „trumfem“ nové stezky.

Tím jsme se už dostali přímo k tomu, kde vidíme hlavní přínosy nové stezky. V první řadě je to tedy **skutečné sepětí s tím, co skauting dělá skautingem**. Bez toho by bylo všechno naše usilování opravdu zbytečné. Navíc ale stezka v novém pojetí přináší čtyři další výhody:

1. Pedagogickou účinnost

Na stezce intenzivně pracovalo více než dva roky několik desítek spolupracovníků. Stezka prošla rozsáhlým testováním ve třiceti rozmanitých oddílech z celé republiky, které reprezentovaly různé typy oddílů (dívčí, chlapecké, koedukované, malé i velké oddíly, městské i venkovské). Nejedná se tedy o nějaký „rychlouvašený experiment“ bez poctivé teoretické i praktické průpravy. Obsahuje kromě celé řady inspirativních výchovných prvků i návody k ověřování naší výchovné účinnosti.

Stezka totiž vychází ve shodě s moderním pojetím pedagogiky, které ale nepřejímá nekriticky (viz kapitola *V čem máme děti rozvíjet?*), z kompetencí. Ty jsou rozpracované pro všechny věkové kategorie a vzájemně na sebe navazují: stezka skautů a skautek na stezku pro vlčata a světlušky, a staví základy pro nástroj osobního rozvoje v roverském věku. Sjednocujícím hlediskem všeho, co stezky v jednotlivých věkových etapách nabízejí, je tedy zralý dospělý člověk, který svůj celoživotní program staví na skautských principech a jehož život je více méně úspěšným naplňováním skautského slibu a zákona. To je v dnešní době znejistění všech tradičních hodnot a zpochybňování všech autorit mimořádně cenný výchovný vklad do života těch, kteří procházejí skautingem. A pro vedoucí je žádoucí oporou.

Navíc touto stezkou bereme vážně, že skauting připravuje na život v dnešní a budoucí společnosti. Zde obstojí jen všestranně připravený člověk. Z hlediska

problémů, kterým dnešní společnost čelí, stojí za zmínku uvést např. body stezky věnující se různosti světa, propojenosti světa, práce s informacemi nebo připravenosti na krizové situace, ale i sebepoznání, schopnosti rozvíjet vlastní duchovní život nebo efektivní týmovou práci.

Současně takto pojatá stezka významně přispívá k tomu, co podstatně rozhoduje o úspěšnosti člověka v dnešním světě téměř neomezených nabídek a možností, ale též velkého množství nástrah, scestí, slepých cest a jiných možností životního ztroskotání: **osvojit si životní postoj dávat si cíle a dosahovat jich**. Jenom tehdy se totiž člověk nestane loutkou na provázku všech možných sil, které útočí na naši svobodu.

2. Respekt k potřebám dětí

Stezka umožňuje výrazně prohloubit individuální přístup ke každému členovi oddílu. Sám/a víš, že každý z vašich kluků či holek je poněkud jiný, každého baví něco jiného a každý je na tom ve svém rozvoji někde jinde. Takto nově pojatá stezka podporuje osobní rozvoj a zlepšení pro každého. Často místo „absolutních výkonů“ stanovuje dosažení relativního zlepšení vzhledem k výchozí situaci dítěte. Je tak důležitou součástí postupných kroků ve výchově a motivaci k osobnímu rozvoji, a tedy přímým nástrojem skautské metody.

Díky zapojení dětí do výběru a hodnocení aktivit jim dáváme možnost rozhodovat o svém rozvoji a o svém životě. Stanovují si samy své cíle, učí se brát svůj život do svých rukou, a tím postupně pronikají k vlastní sebevýchově, která je jedním z rozhodujících prvků skautské metody. To je ostatně jediná účinná cesta k tomu, aby skauting nebyl jen vnějším „nátěrem“ jejich života v oddíle, ale stal se skutečně přijatým celoživotním stylem. Máme-li tedy shrnout tento klad do jednoduchého hesla, pak je to **rozličnost a osobní zapojení**.

3. Využitelnost pro přípravu atraktivního celoročního programu

Když jsme dělali na loňském vůdcovském kursu a instruktorské škole průzkum, jak se v oddílech účastníků používá (stará) stezka, výsledek nebyl nijak povzbudivý: v polovině se nepoužívala vůbec, ve zbytku – kromě tří případů, kde měli stezku svoji vlastní – se plnila jen nováčkovská a 1. stupeň, protože je podmínkou ke slibu. 2. stupeň byl prakticky i u těchto oddílů „mrtvý“. Podstatné bylo, že všichni chápali stezku jako něco „vedle“ běžného programu. Tak by tomu s novou stezkou být nemělo. Díky tomu, že skutečně pokrývá všechny podstatné oblasti skautské výchovy, může být velmi účinnou kostrou celoročního programu.

To samozřejmě vyžaduje nové nahlížení na využití stezky v celoročním plánu programu (věnujeme se tomu podrobněji v kapitole *Jak mám stíhat program i stezku dohromady?*).

A jak už jsme řekli, obsahuje navíc sadu motivačních nástrojů k zaujetí dětí včetně symbolického rámce či motivační hry, které můžou prolnout celým rokem (tomu se podrobněji věnujeme v kapitole *Jak mám naše děti motivovat k plnění stezky?*).

4. Možnost snadné modifikace pro vlastní potřeby oddílu

Stezku je možné snadno upravit podle konkrétního oddílu. Je možné vytvořit oddílovou část stezky s aktivitami typickými pro daný oddíl nebo je možné změnit motivaci celé stezky a začlenit ji do celooddílové nebo táborové legendy.

Pokud se oddíl rozhodne vytvořit si vlastní stezku, oficiální stezka mu může nabídnout mnoho inspirace a prvků, které může využít. Vše je blíže popsáno v kapitole *Jak si můžeme přizpůsobit stezku našemu oddílu?*

Tak – teď jsme tu na tebe vyklopili spoustu „doporučení“ ve prospěch nové stezky. Některá z nich tě možná nijak neosloví, ale doufáme, že aspoň u některých hned vidíš, že za nimi je víc než jen nějaká slova. Nepochybujeme o tom, že – stejně jako vedoucím z testovacích oddílů – ti nebude dělat potíž rychle postřehnout, že nová stezka toho hodně nabízí. Některé další kapitoly téhle příručky ti k tomu ostatně poskytnou další podrobné rady.

Bylo by ale od nás nepoctivé, kdybychom ti nesdělili současně i tu její „vadu“, o které už teď víme: Její dobré zavedení v oddílu bude od tebe hodně vyžadovat. Víc, než je u nás „v kraji“ zvykem. Hlavní nárok není ani tak na samotný čas, jako na vnitřní angažovanost. Budeš muset ty – a případně tví zástupci – doslova „nosit v srdci“ každého chlapce či děvče svého oddílu.

My se ti v dalších kapitolkách pokusíme i v tomhle pomoci, ale toto musí být mezi námi jasné od začátku: Na startu, když budeš děti z oddílu získávat pro to, aby se stezkou začaly, a pak si ony budou vybírat první aktivity k plnění jejich bodů, to bude docela „záhuľ“. Víme ovšem, že se to dá zvládnout. A věříme, že se to povede i tobě.

Krátké shrnutí¹⁾ „Jaké jsou výhody nové stezky“

- ▶ primárním cílem stezky není zastavit pokles dětí v oddíle, ale nabídnout oddílovým vůdcům a vůdkyním účinný výchovný nástroj k přípravě zajímavého programu
- ▶ stezka důsledně vychází ze skautských principů, poslání i metody
- ▶ stezka vede k osvojení životního postoje dávat si cíle a dosahovat jich
- ▶ stezku charakterizuje všestrannost, rozličnost a osobní zapojení
- ▶ stezka je vodítkem pro vytváření celoročního programu
- ▶ stezka umožňuje snadné přizpůsobení oddílu
- ▶ stezka je náročná pro vedoucí i pro děti (zejména na začátku)

1) Krátké shrnutí shrnuje vždy nejdůležitější informace z kapitoly. Jedná se pouze o krátké, heslovité vyjádření podstatného.

Tak jsem to udělala. Přesvědčila jsem je. Právě jsem se vrátila z oddílové rady a musím napsat, jak jsem nadšená, ale začnu od začátku.

Celý den jsem se s tím nervovala. Pořád mě napadalo, co když mi řeknou, že jsem se zbláznila, nebo že se jim do toho nechce, nebo dokonce že se jim nová stezka vůbec nelíbí. Nejsem moc diktátorský typ, a tak to v oddílové radě vypadá občas jako v parlamentu, je to taková nekončící demokratická pře o různých programech, akcích a podobně. A tohle, tedy používání stezky, je opravdu velký návrh. Rozhodla jsem se ho nadhodit, až odejdou rádkyně, kdybychom se náhodou přely trochu víc nahlas. Probraly jsme všechno, co bylo potřeba hospodařením počínaje a problémem Černé družiny konče.

„Ještě něco?“ zeptala se nakonec Agáta. A teď už bylo na mně to konečně vyklopit. Zkusila jsem začít nenápadně, ale myslím, že holkám hned bylo jasné, kam mířím. Všechno proběhlo hladčeji, než jsem očekávala. Lentilka mě naprosto překvapila tím, co všechno o stezce věděla, a já vlastně ani nemusela nic říkat. Začala Veverce a Agátě vysvětlovat, co stezka obsahuje a jak si skauti a skautky plní jednotlivé body. Pak dál pokračovala ve svém výkladu o tom, že si skautka může sama vybrat, jaké úkoly si bude plnit, anebo dokonce si vymyslet svůj vlastní úkol k danému tématu. A taky o tom, že si skautka rozhodne o tom, jestli si daný bod splnila částečně sama. Trochu mi to sice připomíná otázku po zkoušce: jakou známku byste si dala, což opravdu nemám ráda. Doufám, že to skautky tak brát nebudou, musím jim to podat jako důvěru, kterou v ně vkládám.

Díky Lentilce jsem se ani nemusela snažit, ona přesvědčila Veverku, Agátu, a dokonce i mě ještě víc nadchla, a tak jsme se dohodly, že nový oddílový rok začneme s novou stezkou.

Ještě mě teď napadlo takové hezké přirovnání, předtím jsem řekla, že stezka pro nás může být jako kompas nebo záře Severky. Teď bych ji chtěla přirovnat k noži. K ostrému zavíracímu noži z nereznoucí oceli. Je na nás, do jaké ruky nůž vezmeme, je na nás, jaký tvar jím vyřežeme, je na nás, jak se o něj budeme starat, je na nás, jestli ho zavřeme a nebudeme ho používat. Jen doufám, že se neporežeme.

Jak stezka funguje?

Ten příběh zatím skončil docela dramaticky. Věříme, že se se stezkou „nepořežeš“. Měly by ti k tomu pomoci i dvě následující kapitoly. V téhle se ti pokusíme stezku popsat velice prakticky z hlediska toho, jak se s ní „zachází“. V té další ti pak nabídneme pohled do jejího „pedagogického zákulisí“.

Předpokládáme, že všechny sešitky stezky – pro mladší i pro starší skauty a skautky – máš vedle sebe. Nebudeme ti tedy vykládat takové věci, které sám/a vidíš lépe, než bychom ti dokázali popsat: jak stezka vypadá, kolik má stupňů a pro jaké věkové kategorie, kolik je v ní celkově bodů (27) a do kolika oblastí jsou seskupené (6) – o tomhle podrobněji pojednáme v té další kapitole.

Teď jen pro jistotu připomeneme, že stezka pokrývá také celý skautský věk, což je zhruba 11 až 15 let rozdělených na dvě období podle toho, že kolem 13 roku věku dochází k dost podstatné změně vnitřního světa a následně i jednání dospívajících. Pro každý rok je určen jeden stupeň stezky (1. stupeň 11–12 let, 2. stupeň 12–13 let, 3. stupeň 13–14 let, 4. stupeň 14–15 let). Ale je na tobě, pro jak staré skupiny dětí ji opravdu použiješ (skoro vždycky se vyskytnou děti, jejichž kalendářní věk tak úplně neodpovídá jejich skutečné vyspělosti – a to na obě strany). A před vlastní stezkou je ještě etapa **Nováčka**. Nováčka by děti měly plnit maximálně pár měsíců, stupeň stezky pak jeden rok. Nováček stojí na začátku cesty skautů a skauetek v jejich osobním rozvoji. Měl by dětem, které přicházejí do skautského oddílu, pomoci spolu s vůdcem či vůdkyní vysvětlit skauting, ověřit základ praktických dovedností nezbytných pro přežití v oddíle a seznámit ho s prostředím v domovském oddíle.

Ale teď to, co tak úplně vidět není. To jsou v prvé řadě pravidla, podle nichž plnění stezky probíhá. Je toho samozřejmě ještě víc – například jak se dá stezka využít pro celoroční program, jak děti pro ni vůbec nadchnout, nebo jak dělat programy tak, aby se s nimi stezka plnila co nejlépe. Tomu všemu se budeme věnovat v dalších kapitolách. Tady se budeme zabývat samotnými pravidly používání stezky a podíváme se na ně z hlediska tří hlavních situací, které při plnění nastávají.

1. VÝBĚR ÚKOLŮ – AKTIVIT

Děti plní body stezky prostřednictvím konkrétních úkolů, kterým říkáme **aktivity**. Někdy jsou aktivity skutečně „akční“, jindy zase tolik ne, ale vždy jsme se snažili, aby odpovídaly věku dítěte či dospívajícího a rozvíjely v něm něco, co je potřebné k tomu, aby se z něj posléze stal skutečně dospělý skaut. Jsme si ale vědomi toho, že zdaleka ne vždy je námi nabízená aktivita přesně padnoucí na všechny děti z tvého oddílu. Proto jsou ve stezce zabudovány dvě možnosti, jak vyjít vstříc jedinečnosti každého dítěte:

- ▶ U každého bodu je nabízeno mnohem víc aktivit, než kolik je třeba splnit. V jednom stupni se celkový počet plněných aktivit pohybuje mezi 36 až 39 a maximálně 8 až 11 z nich je v jednom stupni povinných – tedy takových, že je musí plnit každý, kdo chce stupněm úspěšně projít. Jak vidíš, naprostou většinu aktivit si skauti a skautky vybírají sami z dost bohaté nabídky (minimálně ze 3, většinou ze 4 až 5, a někde i ze 7 či 8).

- ▶ Každou aktivitu – tedy i tu povinnou – si navíc může před plněním skaut či skautka ještě upravit tak, aby lépe vyhovovala jeho skutečné situaci, a tak mu co nejlépe pomohla k tomu, jaký je smysl jejího plnění: postup v cestě osobního rozvoje. Dokonce si ji může úplně vymyslet.

Docela by nás překvapilo, kdyby ses v tuhle chvíli nezačal/a potýkat s obavou, že tyto dvě možnosti povedou k naprosté anarchii: děti si budou vybírat nebo vymýšlet nakonec kde co až k naprostým hloupostem – a výchovný smysl se úplně vytratí.

Současně ale předpokládáme, že tě nepřekvapí, že tak daleko jsme to rozhodně zajít nenechali. Jsou tam totiž docela jasná pravidla. Podívej.

Při výběru, úpravě či vytváření nové aktivity je třeba dodržet následující požadavky:

- ▶ aktivita má být vybraná na základě toho, co dotyčného skutečně zajímá, čemu dobře porozumí a co bude plnit s vlastní zodpovědností
- ▶ aktivity nesmí být naprosto běžné věci, které by děti plnily tak jako tak (přijde na schůzku, zúčastní se běžné výpravy...), ale musí být skutečně přínosem k rozvoji v daném bodu stezky a v daném věku
- ▶ smyslem aktivity je přispět k rozvoji kompetence, ke které se v daném bodu směřuje (viz další kapitola); ta se pochopitelně dá rozvíjet různými způsoby, ale zdaleka ne jakákoliv aktivita je k tomu vhodná
- ▶ aktivita by měla představovat něco, co může dotyčný vykonat tak, aby se dalo aspoň nějak poznat, že ji opravdu splnil – proto jsou vhodné nějaké činnosti, procesy, které přinášejí nějaké poznatelné výstupy, zlepšení, které se dá aspoň nějak posoudit...

Příklad 1: Skautík může mít zálibu v šifrování či řešení různých rébusů. Aktivitou, při níž vyluští nějakých pět rébusů či šifrovaných zpráv (které dostane zadány třeba od vůdce) a následně o tom, jak při řešení postupoval a co zjistil, pohovoří v družině, splní současně podmínky Cesty Země v bodech *Hledání řešení* a *Vyjadřování*. V tomto případě by šlo o dobře vymyšlenou/upravenou aktivitu, protože přispívá k rozvoji hledání řešení, a ještě navíc jedním úkolem plní více bodů stezky. Špatně vymyšlenou/upravenou aktivitu by v tomto případě bylo třeba vylouštění zprávy napsané morseovkou. Tato aktivita by jen testovala znalost či neznalost morseovky a nikoli rozvoj v hledání řešení.

Příklad 2: Tři skautky, dobré čtenářky, se domluví, že každá z nich si najde jeden pohádkový příběh o kamarádství. Pak se u jedné z nich doma sejdou a každá ten svůj příběh bude druhým dvěma vyprávět. Následně se pokusí v debatě domluvit na tom, o čem jsou vlastně ty příběhy. Pokud se jim to podaří, nabídnou na schůzce, že své příběhy budou ostatním vyprávět a ti se pokusí též zjistit, co je jejich smyslem. Touto posloupností aktivit (které jen částečně vycházejí z nabídky ve stezce) mohou úspěšně splnit v Cestě Země bod *Vyjadřování*, aktivitu z bodu *Já a můj život* (pravdivost pohádky), aktivitu z bodu *Moje svědomí* (dobré a špatné jednání v příběhu), aktivitu z bodu *Osobní rozvoj* (příprava programu pro schůzku), aktivitu z bodu *Komunikace mezi lidmi* (naslouchání, dobrá debata), aktivitu z bodu *Moje parta* (zajímavé vyprávění, kterému ostatní naslouchají), a dokonce i aktivitu z bodu *Náš tým* (společný program pro družinu). I ty prvky, u kterých vůdce osobně nebude (debata děvčat u nich doma) se celkem dobře dá posoudit podle jejich souhry při přípravě a realizaci družinového programu.

Ale tohle je jen jedna stránka výběru a tvorby aktivit. Ta druhá – ještě podstatnější – je při procesu výběru aktivní účast vůdce/vůdkyně, případně zástupce(ů) i rádců. Zkušenosti z testovacích oddílů ukázaly, že schopnost dětí vybrat si aktivity není nijak velká – a jejich tvořivost při upravování či dokonce vymyšlení nových je prakticky žádná. Bude to tedy podstatně na tobě, abys – zejména těm mladším – s výběrem pomohl/a. A ta pomoc bude mít dvě stránky:

- ▶ aby si skaut či skautka vybrali takové aktivity, které k nim opravdu „sedí“ – tedy je reálný předpoklad, že je splní a přitom jim opravdu pomohou v rozvoji (není tedy smyslem, aby si dítě vybíralo aktivity „těžké“ nebo „lehké“; smyslem je, aby se opravdu s jejich pomocí rozvíjelo),
- ▶ součástí výběru je i určení osob, které budou svědky toho, že aktivita byla splněná; i to – zejména u mladších dětí – bude vyžadovat jasnou „supervizi“ (laskavý dohled): u některých aktivit jsou sice rovnou uvedeni ti, kteří pro jejich dosvědčení nejsou vhodní, ale v praxi bude velmi záležet na reálných okolnostech života dítěte – například na schopnostech jeho rodičů – kdo mu bude schopen aktivitu potvrdit, kromě vůdce/vůdkyně či rádce/rádkyně, případně některého člena oddílu.

Vybranou aktivitu si skaut nebo skautka napíše do záznamového políčka. Nemusejí ji celou opisovat, stačí pár slovy popsat, o jakou aktivitu jde.

Dobré zvládnutí této fáze je jednou z nejnáročnějších „stezkových aktivit“ pro tebe. Tam, kde se tohle podařilo, bylo skoro z poloviny vyhráno. Je jasné, že bez dobré znalosti oddílových dětí nelze tento úkol dostatečně zvládnout. Výchovně tato fáze přináší mimořádnou příležitost – po pravdě je třeba dodat, že mimořádnou v tom, co všechno se dá získat pro dlouhodobě kvalitní vztah mezi dětmi a vedoucím a tím zdárný rozvoj dětí i život celého oddílu, ale také v tom, co všechno se tu dá propást a pokazit – nejen z hlediska zavádění stezky.

2. PLNĚNÍ STEZKY

Záměrně píšeme „plnění stezky“ a ne „plnění aktivit“ – i když se stezka plní prostřednictvím aktivit. Máme pro to dvojí dobrý důvod: jednak tím opět naznačujeme, že plnění aktivit není samo o sobě cílem, ale jen prostředkem směřujícím k cestě za dospělým skautským životem; jednak tím už chceme podpořit přístup, který ti umožní zvládat plnění stezky zvláště efektivně. Totiž vytvářením příležitostí ke splnění několika aktivit současně. Více se o tom pojednává v kapitole *Jak zároveň stíhat stezku i program? (a nezbláznit se z toho)*, kde je například řeč o projektech. Ale už tady je důležité, aby ses o plnění stezky od počátku naučil/a přemýšlet v takových větších celcích a souvislostech. Protože ani stezka není samoučelná – ona je jen prostředkem k celkové výchově, o níž se snažíš. A navíc není jediným výchovným nástrojem, který máš k dispozici. I když to občas vypadá tak, jako bychom nic jiného než stezku neviděli, rozhodně to tak není. I my spoléháme na to, že podstatně vychováváš i jinak, než skrze stezku. Tou ti spíš chceme nabídnout určitý půdorys výchovy, v níž by nechybělo nic podstatného (ale o tom více v další kapitole).

Jak už jsme říkali, ze začátku je pro všechny dost těžké zvyknout si na nový systém stezky. Zejména více či méně samostatný výběr aktivit je pro děti náročný, protože nejsou zvyklé na možnost výběru. Navíc se při konzultacích s vůdci/vůdkyněmi oddílů, kteří testovali experimentální stezku, ukázalo, že mnozí nepochopili úplně všechny možnosti, jakými lze stezku plnit. Jsou totiž v zásadě tři a je vhodné, když se v programu prolínají:

Přímé plnění

Skaut či skautka si vybere (s pomocí vůdce/vůdkyně či dalších kompetentních osob) aktivitu a tu plní způsobem, který si sami určují. Typické je to například pro aktivity, které se dají dobře plnit doma nebo ve škole. Např. aktivita pomohu doma při velkém úklidu – bod *Praktický život* z Cesty Země, pro kterou se dítě samo rozhodne a následně ji splní.

Přímé plnění s přípravou

Ty nebo rádce/rádkyně zařadíte program, který děti připraví na výběr či splnění bodu. Tento způsob může být důležitý, když je nejdříve nutné lépe porozumět danému bodu. Svou roli splní také v případě, když je pro splnění bodu nutné zjistit výchozí pozici, ze které se budu zlepšovat. Typické použití je pro aktivity související se sebepoznáním, rozvojem schopnosti naslouchat, vnímat krásu apod. Příkladem může být aktivita *Absolvuji v oddíle program zaměřený na pravidla mezilidské komunikace a do zápisníku si napíšu své vlastní komunikační desatero* z bodu *Komunikace mezi lidmi* z Cesty Vzduchu. Je možné (a často i velmi vhodné) samozřejmě tak plnit i aktivity, které by se na první pohled „daly“ plnit způsobem předchozím. Kupříkladu aktivity z bodu *Moje pomoc druhým* v Cestě Země *Budu si všimnout drobných potřeb druhých a budu na ně vhodně reagovat* nebo *Alespoň měsíc si povedu přehled o tom, s jakými žádostmi o pomoc se na mě druzí obraceli, a jestli jsem jim opravdu dokázal pomoci* by jistě některé děti zvládly bez předchozí přípravy v oddílu. Ale pokud by byl na schůzce zařazen program, který by ozřejmil, jak takové plnění může vypadat (například tak, že se na část schůzky zadá, aby si všichni všimli situací, které „volají po pomoci“, a pak se společně vyhodnotí, co se v nich dalo podnikat), šance úspěšného plnění se výrazně posílí. Dojde jak ke „zcitlivění“ pro tuto problematiku, tak k upevnění konkrétnější představy, jak může plnění vypadat.

Nepřímé plnění

Ty nebo rádce/rádkyně zařadíte program, kterým si mohou jeho účastníci splnit aktivitu (několik aktivit) stezky. Účastníci ani předem nemusejí vědět, že v tom programu tuto šanci dostávají, ale je nezbytné, aby při tomto způsobu plnění následovalo zhodnocení, jak se komu podařilo tu či onu aktivitu splnit. Tato reflexe je uzavřena poskytnutím zpětné vazby o úspěšnosti/neúspěšnosti plnění ze strany „potvrzovatelů“. Skoro v každém bodu je celá řada aktivit, které se dají splnit nejlépe právě takhle. Příkladem může být připravená maskovačka, při které děti ošetří různá zranění a zavolají záchranku, tím si splní bod *Bud připraven* z Cesty Země a Cesty Vody.

Tyto tři způsoby plnění stezky se budou v oddíle střídát, protože pro každou aktivitu, a někdy i bod může být vhodný jiný způsob a pro některé aktivity či body mohou být jiné způsoby vyloženě nevhodné. Podrobně bude o tom pojednáno v každé speciální metodice k jednotlivým oblastem stezky. Tady máš příklad z oblasti *Příroda kolem nás*:

	ZPŮSOB Č. 1	ZPŮSOB Č. 2	ZPŮSOB Č. 3
F.1 Pobyt v přírodě	vhodný	možný	možný
F.2 Vnímání přírody	nevhodný (kromě velmi citlivých a poetických dětí)	možný	vhodný
F.3 Poznávání přírody	bez předchozí zkušenosti dítěte s jiným způsobem nevhodný, poté možný	možný	vhodný
F.4 Hodnota přírody	možný	možný	možný
F.5 Šetrné chování	v 1. a 2. stupni nevhodný, později možný	vhodný	možný

3) VYHODNOCOVÁNÍ AKTIVIT

To je v jistém smyslu ta nejzajímavější část plnění nové stezky. Tedy aspoň z hlediska vůdce/vůdkyně, kteří vychovávají. Tady se totiž člověk o „svých dětech“ dozví velice mnoho. A také o sobě – o svých pedagogických schopnostech, o tom, jak dokáže pravdivě vyhodnotit výsledky své práce.

Počátek vyhodnocování ale je – jak už víš – na samém začátku, když si děti vybírají aktivity a s nimi i dvojici těch, kteří jim potvrdí, že je splnily. Jedním z nich musí být vždy někdo z oddílu či střediska. U některých aktivit jsou někteří lidé k hodnocení nevhodní, což je u aktivity vždy uvedeno. Na výběr jsou tito hodnotitelé: rádce/rádkyně, vedoucí (vůdce/vůdkyně nebo jiný dospělý, který se aktivně podílí na vedení oddílu), kamarád (i mimo oddíl), rodina (někdo z rodiny), odborník (dospělý odborník na některou oblast, např. učitel/ka, kněz, trenér/ka). Dítě musí vybrané osoby na plnění aktivity upozornit předem, aby mohly dávat pozor na plnění aktivity a podat pak dobrou zpětnou vazbu.

Tehdy, když je skaut či skautka přesvědčen/a, že už aktivitu splnil/a, se obrátí na ony dvě předem určené osoby a ty mu/jí poskytnou zpětnou vazbu, jak se mu/jí v aktivitě dařilo, zda se povedlo pokročit v jeho/její osobním rozvoji – a „potvrdí mu/jí“, zda aktivitu splnil/a či nikoliv. Tomuto momentu říkáme v dalším textu spolehodnocení, protože je důležité uvědomit si, že jeho hlavním smyslem je opravdu společně zhodnotit průběh i výsledek plnění aktivity, potvrzení do stezky je pouze konečné formální uzavření.

Pokud oba „hodnotitelé“ dosvědčí, že aktivita byla splněna, je vše v pořádku a její plnění je (z hlediska stezky) uzavřeno. Co ale, když jsou přesvědčeni, že aktivita zatím splněna nebyla? Pokud jsou o tom přesvědčeni oba dva, je také jasno: zatím splněna nebyla. V případě, že jeden říká „ano“ a druhý „ne“, je postup odlišný pro mladší věkovou skupinu (1. a 2. stupeň) a jiný pro starší (3. a 4. stupeň). Jistě chápeš proč: u starších se předpokládá větší vyspělost ve schopnosti zodpovědně se rozhodnout i v náročné konfliktní situaci. A tak u mladší kategorie je nezbytné, aby ke shodě na splnění dospěli všichni tři: dítě plnící stezku a oba „potvrzovatelé“. U starší kategorie v případě nesouhlasu jednoho z „potvrzovatelů“ náleží definitivní rozhodnutí dospívajícímu plniteli. Předpokládáme ale, že takové situace budou řídké, protože při správném vedení dostává skaut či skautka plnící aktivitu nejen dostatek kvalitní zpětné vazby průběžně, ale vůdce může poskytnout i vhodnou podporu k tomu, aby aktivita byla nakonec splněna v potřebné kvalitě.

Oddíl se může ovšem rozhodnout, že mladším skautům a skautkám povolí stejný systém potvrzování jako skautům starším.

Celý stupeň stezky je dokončen po splnění všech bodů stezky v daném stupni. Jen pro úplnost dodáváme, že Cestu Vody (2. stupeň) lze plnit souběžně s Cestou Země (1. stupeň); splnění Cesty Vody ale musí předcházet splnění Cesty Země. A totéž pro Cestu Vzduchu a Ohně.

Krátké shrnutí „Jak stezka funguje?“

- ▶ čtyři stupně stezky pokrývají celý skautský věk (11–15 let)
- ▶ pro splnění bodu je nutné ze všech uvedených aktivit splnit pouze určený počet (1, 2 či 3)
- ▶ pouze minimum aktivit je povinných, ostatní si skautky a skauti vybírají podle svého zájmu – přičemž zejména u mladších je nutná pomoc vůdce/vůdkyně či rádce/rádkyně
- ▶ vybrané aktivity by neměly být pro dítě ani příliš lehké, ani příliš těžké
- ▶ splnění aktivity potvrzuje dítě a dva předem vybraní hodnotitelé
- ▶ existují 3 způsoby plnění stezky: přímé plnění, přímé plnění s přípravou a nepřímé plnění; jsou různé vhodné pro určitý druh aktivit, a proto je dobré je kombinovat

Zase jsme se sešly, ve stejnou hodinu jako včera a mám pocit, že stezka je nevyčerpatelné téma. Tedy říkám sešly, no je to pravda, ale sešly jsme se v naší soukromé chatovací místnosti na internetu. Po krátkém přemýšlení při pozorování diskuse a sledování toho, že holky ještě tak úplně všechno nechápou, jsem navrhla nezačít stezkou úplně naplno, ale postupně a nenápadně ji zařazovat do programu a pozorovat, jak se nám osvědčí. Můj návrh byl přijat jednohlasně. Diskutujeme teď na internetové konferenci už skoro dvě hodiny a zdá se, že to nemá konce.

První impuls dala Agáta, která se potřebovala na něco ohledně stezky zeptat, a teď se zdá, že se to nikdy nezastaví. Já jsem se postavila do pozice nestranného pozorovatele a sleduji, jak mi na obrazovce naskakuje jeden příspěvek za druhým. Teď přišla otázka na mě!

Lentilka: Víte, co mě napadlo. Jak to uděláme s nováčkovskou? Chtělo by to něco, na co může stezka navázat.

Týnka: A vidím, že jsem nepodala úplné informace. Existuje i Nováček. Nováčkovská zkouška, na kterou navazuje nová stezka.

Lentilka: Bezva a nemáš ho?

Týnka: Mám, jestli chceš, tak se pro něj u mě stav.

A tak jsme se sešly s Lentilkou a další dvě hodiny probíraly Nováčka. Jsem nakonec ráda, že do toho neskočíme rovnýma nohama, ale nejprve vyzkoušíme, jak je hluboko. Začíná se mi zdát, že je totiž dost hluboko, a taky bych nerada narazila na nějaký záludný kámen a odřela si, já nechci napsat zadek, no dobře, a odřela si zadek.

Motto:

Lidé charakterní a zodpovědní, kteří věří, že život je příležitost ke službě.

- ▶ Lidé otevření budoucnosti a schopní na sobě stále pracovat.
- ▶ Lidé činorodí a rozhodní, nenechající se vláčet okolnostmi, ale aktivně utvářející svůj život.
- ▶ Lidé praktičtí a tvořiví, kteří umějí najít řešení a dotáhnout je do konce.
- ▶ Lidé samostatní, schopní postarat se o své potřeby a zároveň otevření spolupráci s druhými.
- ▶ Lidé plně zapojení do života v různých společenstvích, snažící se o dlouhodobé rozvíjení vztahů, vytváření pevných vazeb a sítí vzájemné podpory.
- ▶ Lidé, kterým nechybí sebedůvěra a radost.
- ▶ Lidé, kteří uznávají duchovní hodnoty přesahující materiální svět a dávající životu smysl a směr.

Charta českého skautingu

V čem máme děti rozvíjet?

V téhle kapitole jsme ti slíbili pohled „pod povrch“. Vedou nás k tomu hlavně dva důvody. Ten první vychází z toho, že pro správné používání stezky, a hlavně pro její dlouhodobé využívání v životě oddílu, je nezbytné dobře porozumět tomu, z čeho stezka vychází a k čemu má jako výchovný nástroj sloužit. Ostatně vymyšlení vlastních aktivit i upravování těch stávajících se neobejde bez základního porozumění kompetencím, k nimž mají aktivity ve stezce přivádět a jichž jsou i určitým „testem“ v tom smyslu, že pokud je aktivita správně splněna, lze to pokládat za potvrzení toho, že dotyčný zvládá onu (dílčí) kompetenci. I když bys tedy teď tuhle kapitolu přeskočil/a jako „málo praktickou“, stejně by ses k ní jednou musel/a vrátit. O tom se tě pokusíme přesvědčit za chvíli.

Druhý důvod souvisí s debatami, které se kolem tvorby „nového programu“ vedly a vedou. Stále znovu se při nich ukazuje, že ledaskomu skutečně není jasné, proč se do toho celého „podniku“ pouštíme – a hlavně co je na tom vlastně tak „nového“. Tak na to se podíváme teď.

Cožpak jsou principy skautingu zastaralé? Nebo je naše skautská metoda už překonaná? Rádi a po pravdě odpovídáme: vůbec ne. Právě naopak – to, oč se snažíme, má ještě lépe než dosud vycházet z našich skautských principů, využívat naši skvělou metodu, a tak naplňovat naše skautské poslání. A proč tedy kolem toho děláte takový rozruch? To, že se dneska v oddílech musejí naše děti učit komunikovat nejen morseovkou, ale i mobilem, internetem nebo ICQ – a že je potřeba do programu zabudovat pár podobných inovací, je přece samozřejmé i bez vás – a to už je otázka „do prance“.

Ano – co se to tedy snažíme novým programem našemu hnutí nabídnout?

My přece nechceme ani měnit „skautskou metodu“ – jak ji definuje WOSM a naše stanovy, ani nechceme měnit skutečný „cíl“ výchovy – tedy právě kvalitního člověka-skauta či skautku. Přesto se jedná o víc než jen „změnu obsahu“.

Jde nám v první řadě o to:

- ▶ lépe porozumět procesu výchovy, o který se – ke stále stejnému cíli a podle skautské metody – snažíme
- ▶ tento proces uskutečňovat efektivněji
- ▶ získávat o tomto procesu věrohodnější zpětnou vazbu

Nástrojem, který jsme si k tomu vybrali, jsou **klíčové kompetence**. A k téhle volbě nás vedlo nejen to, že je koncept klíčových kompetencí v současném evropském vzdělávání hlavním a podporovaným strategickým projektem, ale hlavně naše přesvědčení, že právě s jejich pomocí se nám bude těch výše uvedených cílů nejlépe dařit dosahovat.

Tohle naše přesvědčení v první řadě vychází z toho, že v poslání, metodě i ve vlastním skautském zákonu se to odkazuje ke klíčovým kompetencím jen hemží – i když se tam to slovo nevyskytuje. Podívej – pro názornost jsou části, které hovoří o tomtéž, zdůrazněné.

Takhle jsou definovány **klíčové kompetence**:

- ▶ Klíčové kompetence jsou definovány jako přenosný a univerzálně použitelný soubor **vědomostí, dovedností a postojů**, které potřebuje každý jedinec **pro své osobní naplnění a rozvoj, pro zapojení se do společnosti** a úspěšné uplatnění v životě².

Takhle naše **poslání**:

- ▶ Posláním Junáka je **podporovat rozvoj osobnosti** mladých lidí, jejich **duchovních, mravních, intelektuálních, sociálních a tělesných schopností tak, aby byli po celý život připraveni plnit povinnosti k sobě samým, bližním, vlasti, přírodě a celému lidskému společenství v souladu s principy a metodami**, stanovenými zakladatelem skautského hnutí, lordem R. Baden-Powellem a zakladatelem českého skautingu, prof. Antonínem B. Svojsíkem.

A tohle je úvod ze **skautské metody**:

- ▶ Skautská výchovná metoda vede mladého člověka **na cestě osobního růstu, je soustavou výchovy a sebevýchovy vedoucí k upevňování charakteru, vytváření hodnotového systému, rozvoji dovedností a znalostí**.

Ale tím to jen začíná. Hlavní síla přístupu, který využívá kompetencí, se ukázala, když Edy na ÚLŠ účastníkům dvou sezení, která byla věnována novému skautskému programu (a zvláště stezce a kompetencím), zadal úkol, aby si k 8. bodu zákona **Skaut je veselý myslí** každý napsal odpovědi na čtyři otázky:

- ▶ Co se tím rozumí?
- ▶ Jaké předpoklady (postoje, vlastnosti, dovednosti, vědomosti) musí splňovat osobnost člověka, aby to dokázal?
- ▶ Jak se pozná, že tyto předpoklady splňuje?
- ▶ Jak k tomu v jednotlivých věkových stupních vést?

Nu – a jak myslíš, že to dopadlo?

V obou skupinách se na první otázku sešlo několik odpovědí, z nichž ani jedna nebyla od věci, ale přesto se podstatně se lišily. Aspoň některé z nich uvedeme:

- ▶ nesmí se nechat otrávit

2) Klíčové kompetence nejsou vždy definovány stejně. My používáme definici, která má podporu Evropské unie od konference v Lisabonu roku 2000 a hlavně nejvíce vystihuje to, že ve skautingu se jedná o rozvoj osobnosti ve **všech dimenzích** – tělesné, duševní i duchovní – a současně i **všech rovin osobnostní výbavy**: postoje, vědomosti, dovednosti i vlastnosti.

- ▶ musí mít zdroj vnitřní radosti
- ▶ dokáže brát sám sebe s humorem
- ▶ umí se přirozeně radovat
- ▶ musí být dostatečně fyzicky i psychicky odolný
- ▶ je člověkem naděje

Když se teď na ty jednotlivé odpovědi podíváš, tak nejspíš sám/a zjistíš, že na prostá většina z nich jsou vlastně odpovědi na tu druhou otázku – tedy na předpoklady v rovině postojů, vlastností, dovedností či vědomostí. Tedy na **kompetence**.

Zkrátka se ukázalo, že když mají zkušení skautští činovníci a činovnice (a tohle všechno byli lidé z instruktorských týmů lesních škol) sami pro sebe popsat ty nezpochybnitelné cíle naší skautské výchovy – jak je máme vyjádřit ve slibu, zákonu a heslu – používají k tomu nejčastěji právě slovník kompetencí (akorát tomu tak většinou neříkají).

Tímhle slovníkem si totiž sami pro sebe překládáme naše skautské ideály, když chceme něco účinného udělat pro to, aby se díky našemu výchovnému působení vepsaly do nás a našich dětí.

A teď ten slíbený druhý důvod. Nejlépe se ukáže, když zrekapitulujeme, jak jsme tedy při kladení základů nového skautského programu postupovali. Vzali jsme si principy a poslání a na základě nich jsme si odpovídali na otázku, co by **v dnešní době** mělo v dospělosti charakterizovat člověka, který úspěšně prošel skautskou výchovou. Jak by měl vypadat „zvěd na prahu 21. století“. Potvrdili jsme si při tom, že na rozdíl do Baden-Powellovy a Svojsíkovy doby, kdy takovou představu dobře „vtěloval“ model zálesáka, podobný jednoznačný typ nám dnes chybí a těžko jej budeme hledat. Přesto jsme se mohli opřít o fakt, že skauting vznikl jako hnutí směřující k pomoci společnosti prostřednictvím účinné výchovy lidí ke službě. Tu je dnes možno vykonávat ve dvou (vzájemně se prolínajících) rovinách:

- ▶ cesta **veřejného pracovníka** – kompetentního profesionála v neziskovém sektoru, finančníka, politika či manažera, který usiluje o nápravu státní či místní,
- ▶ cesta **drobné, systematické práce** ve prospěch nejbližšího okolí a svých bližních jako dobří manželé/manželky, rodiče, sousedé, členové a členky obce.

Poté jsme si položili otázku, co nutně potřebujeme k tomu, abychom byli schopni celoživotně aktivně a účinně pomáhat světu kolem nás – a odpověděli jsme si takto:

1. Být přesvědčeni o potřebnosti služby, mít hluboké vědomí jistoty (toho, že má služba je potřebná a smysluplná) a sílu ji dlouhodobě vykonávat.
2. Poznat a přijmout sám/a sebe, abych našel/a a rozvíjel/a své nejlepší předpoklady a schopnosti.
3. Porozumět světu kolem sebe, abych se ve světě vyznal/a a orientoval/a a viděl/a v něm příležitosti ke službě, dokázal/a vytvářet kvalitní vztahy – a tak byl/a schopen/a je tyto příležitosti využít.
4. Mít praktické schopnosti, znalosti a dovednosti, které mi pomohou efektivně naplnit má přání a představy a které mi pomohou vykonávat účinně a dobře službu na místě, které jsem si zvolil/a.

Aniž jsme si to předem dali jako podmínku, přesto se (nepřekvapivě) ukázalo, že první tři výše uvedené body korespondují se třemi základními principy skautingu, tj. s povinností k Bohu, povinností k sobě samému a povinností vůči svému okolí. Čtvrtý bod pak vytváří předpoklady a nástroje ke zvládnutí předchozích tří bodů. Podstatná je zde myšlenka, že uvedené čtyři body jsou výbavou člověka k tomu, aby mohl splnit své základní poslání – aktivní službu společnosti.

Tím jsme získali první orientaci o klíčových kompetencích, které je třeba rozvíjet, má-li naše skautská výchova opravdu dospět k výše uvedenému cíli. Výsledkem další naší společné práce a konzultací bylo nakonec to, co je v *Chartě českého skautingu* a je tu mottem.

Duchovní

- 1.1. Láska
- 1.2. Svědomí
- 1.3. Meditace
- 1.4. Globální zodpovědnost

Psychologické

- 2.1. Já (k sobě)
- 2.2. Já a ty
- 2.3. Já a my
- 2.4. Já a společnost

Manažerské

- 3.1. Sám sobě manažerem
- 3.2. Práce s informacemi a řešení problémů
- 3.3. Vlastní názor, odolávání manipulaci
- 3.4. Prezentace na veřejnosti
- 3.5. Týmová práce
- 3.6. Komunikace

Občanské a environmentální

- 4.1. Krása – vnímání a vytváření
- 4.2. Krása a jedinečnost přírody
- 4.3. Vztah k přírodě
- 4.4. Vztah ke krajině
- 4.5. Vědomí provázanosti
- 4.6. Respekt k různosti
- 4.7. Aktivní občanství

Praktické dovednosti

- 5.1. Přežití v přírodě
- 5.2. Osobní dovednosti
- 5.3. Společenské dovednosti
- 5.4. Řešení krizových situací

Během další (skoro roční) práce nad kompetencemi a jejich konfrontaci s posláním i metodou skautingu jsme dospěli k následujícímu systému kompetencí:

Jen pro jistotu ti rovnou zdůrazňujeme, že tady nejsou popsány vlastní obsahy klíčových kompetencí, ale jen jejich stručné názvy. Pro tvou lepší představu aspoň uvedeme, že například pod názvem klíčové kompetence *Láska* se myslí tato klíčová kompetence: *Je schopen vytvářet mezilidské vztahy jako odpověď na Lásku*. Nebo pod názvem *Meditace* není žádná velká „divočina“, ale kompetence *Je schopen rozvíjet a prohlubovat vlastní duchovní život*. Každou klíčovou kompetenci jsme přitom dál rozpracovali v několika kompetencích dílčích – a to i v jednotlivých věkových kategoriích od předškoláků až ke starším roverům. Tím jsme zajistili velmi nutnou návaznost výchovného směřování během celé „skautské éry“.

Podrobnému seznámení se systémem kompetencí, na němž je postaven nový skautský výchovný program, bude věnována samostatná publikace. V současné době je stručný přehled všech kompetencí včetně jejich dílčích komponent k dis-

pozici v příručce *Experimentální skautská stezka – manuál pro vedoucí*. To, nač bychom chtěli naopak teď upřít tvou pozornost, je fakt, že ani tento systém klíčových kompetencí není vůbec žádným vybočením z toho, co je přímo uvedeno v našich skautských principech, poslání a metodě. Schválně si třeba srovnej poslání s tím, jaké oblasti klíčových kompetencí nám vyšly. Shoda je prakticky naprostá.

Problém ale nastal jinde: Jak těch 25 klíčových kompetencí, z nichž za každou se schovává další 3 až 8 dílčích, „vtčlit“ do programu běžného skautského oddílu, když čas, po který může vůdce/vůdkyně na dítě během roku bezprostředně působit, je tak hrozně omezený (na rozdíl třeba od televize, která dennodenně do dětí několik hodin „láduje“ svoje poselství, jež je dětem zřídka kdy k užítku)? Protože – a to je třeba přiznat otevřeně – jasně vyšlo, že zejména, co se týče kompetencí duchovních, manažerských a občanských, je potřeba značně zvýšit kvalitu i rozsah toho, co je potřeba dětem v oddílech zprostředkovat oproti tomu, jak to vypadá dnes.

Za těchto okolností bylo jasné, že musíme všechny nástroje, které skautská výchova zná a může využít, zapojit ve prospěch toho, co vyšlo jako nutný základ pro výsledný úspěch našeho snažení. A zásadní důsledek to mělo právě hlavně pro stezku. Důsledek dvojí. O tom prvním jsme ti už v předchozích kapitolách říkali: nová stezka není něčím, co se „také plní vedle normálního programu“, nýbrž je v jistém smyslu kostrou veškerého programu. V následující kapitole si o tom povíme mnohem víc. Tady se budeme věnovat tomu druhému důsledku, který s tím těsně souvisí: **v nové stezce musí být aspoň v zásadě pokryty všechny klíčové kompetence.**

Říkáme „v zásadě“, protože řada dílčích kompetencí (z nichž se ty klíčové skládají) se ani do této stezky nevešla. Všem, kteří v ní nenajdou to či ono, co by tam podle nich „určitě“ mělo být, bychom přáli, aby si poslechli aspoň desetinu z našich vášnivých debat o tom, co se ještě do té stezky pokusíme dostat – kdy každý z tvůrčího týmu se pochopitelně snažil uplatnit hlavně tu „svou“ oblast kompetencí – věříme, že by pak k nám byli shovívavější. Každý z nás totiž musel značnou část toho, o čem byl sám v hloubi duše přesvědčený, že to „přece v té stezce být musí“ – nakonec oželet. Stezka prostě není nafukovací – zejména proto, že nafukovací není čas, který se jí může reálně v životě oddílu věnovat.

Takže to je první zásada: **I když je v téhle nové stezce spousta nových úkolů** a podle zpětné vazby testovacích oddílů je jejich počet, který musí skaut či skautka v každém stupni splnit, na horní hranici únosnosti, **zdaleka ne všechno, co by si měli v tom kterém věku osvojit, tam je.**

A není to tam nejen z důvodů řekněme „kapacitních“. Protože platí i druhá zásada: **Zdaleka ne všechno, co si mají děti v našich oddílech osvojit, se dá vhodně usku-tečnit v rámci stezky.** Pro rozvoj kamarádství, vnímání přírody, spolupráci – natož pak prohlubování vlastního duchovního života – rozhodně není stezka tím nelepším nástrojem. Naštěstí život oddílu nabízí svou tradicí a rituály, svou atmosférou, svými strategickými hrami, akcemi pro veřejnost, nocemi pod hvězdami či putáky v horách mnohem skvělejší příležitost rozvíjet tyto kompetence nenásilně a přitom velmi účinně.

Proč tedy – možná se ptáš – jsou přesto ve stezce aktivity i z těchto oblastí, které by se daly vhodněji rozvíjet i „mimo stezku“? Protože jsme při vědomí toho, jak reálně vypadá život běžných oddílů, sledovali i třetí zásadu: **Stezka má**

výchovně-metodickou úlohu i vůči těm, kteří děti vedou – upozorňuje je na nezbytné prvky výchovy, které musí být součástí jejich působení, má-li přinést ovoce v podobě dospělého skauta, jehož život je skutečným naplňováním našeho slibu a zákona. Možná za čas, až leccos v našich oddílech zdomácní, až se nám podaří přijít s dalšími rozvíjejícími nástroji (odborky, závody, celoroční hry a soutěže atd.) – pak nejspíš něco bude možné ze stávajících stezek vypustit, protože se tomu oddíly budou běžně věnovat i jinak a vhodněji.

Důsledkem těchto tří zásad mimo jiné je, že většina bodů staré stezky se objevuje i ve stezce nové. Avšak s tím rozdílem, že jsou až na výjimky jednou z možností. Některé věci jsou místo ve stupních stezky obsaženy již v Nováčkovi (a neopakují se tedy ve stupních). Jiné věci by měly ovládat a znát už menší děti (např. státní hymna), a proto byly přeřazeny do programu pro světlušky a vlčata. A některé věci byly vyřazeny úplně, protože je nepokládáme při už tak velké „našponovanosti“ stezky za nezbytné. Příkladem může být morseovka, která běžně nemá v dnešním světě reálné využití. Může být tedy prostředkem pro cvičení paměti, ale nikoli cílem sama o sobě (tj. ovládnutí morseovky pro život). To ovšem vůbec neznamená, že se v oddílu nemůže tak jako tak učit, a dokonce se může i ve stezce objevit v rámci vlastní utvořené aktivity, bude-li o to nějaké dítě stát a vůdce/vůdkyně to bude pokládat z vhodné pro jeho rozvoj.

Chápeš už, proč jsme přesvědčeni, že k tomu, co jsme teď popsali, se bude muset každý dřív nebo později vrátit? Protože tento právě popsaný proces musí každý pořádný vůdce a vůdkyně znovu a znovu procházet, když se rozhoduje o dlouhodobém zaměření programu.

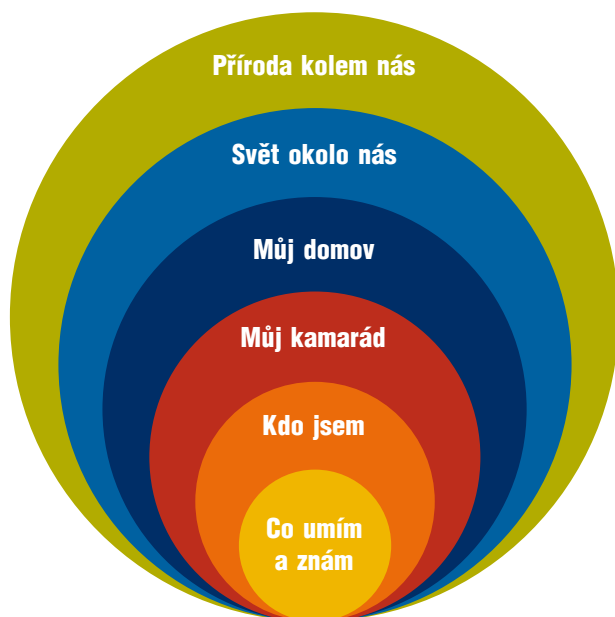
Jestli má být oprávněné naše odmítání toho, že skauting je jen nějaká další volnočasová nabídka, pak je to právě hlavně kvůli tomuto. Svoje veškeré počínání poměřujeme cílem, který je v dospělé budoucnosti dětí, se kterými se zabýváme v přítomnosti. Je to vlastně známý princip, na který ve svém bestselleru *7 návyků skutečně efektivních lidí* upozorňuje hned v úvodu Stephen R. Covey: *Začněte s myšlenkou na konec* – promítnutý do oblasti výchovy. A konkrétně výchovy skautské.

A jak se tedy systém kompetencí promítl do vlastní stezky?

Předně jsme se pokusili podívat na situaci dítěte a jeho svět právě jeho očima. A vidět, jak se postupně před ním „rozšiřuje obzor“. Tak nám „vyšlo“ šest oblastí, jejichž poměr k dítěti docela dobře znázorňuje obrázek, který vidíš na následující stránce³.

Jednotlivé dílčí kompetence jsme pak na základě vnitřních spřízněností a souvislostí z hlediska stezky rozdělili do těchto 6 oblastí. Jednotlivé oblasti se ještě dále dělí na body stezky. Je jich celkem 27, a tady máš jejich stručný popis (podrobnější z hlediska dítěte je přímo ve stezce; v konkrétních metodikách pro jednotlivé oblasti je pak ke každému bodu nejen rozsáhlý popis, ale i řada programových a metodických námětů pro zapojení do života oddílu, vhodné literatury atd.).

3) Jestliže se naše rozdělení dost podobá tomu, jak jsou rozděleny oblasti kompetencí v Rámcově vzdělávacím programu (vypracovaném v gesci MŠMT), kde je 5 základních oblastí: Dítě a jeho tělo, Dítě a ten druhý, Dítě a jeho psychika, Dítě a společnost a Dítě a svět, rozhodně to nevidíme jako nedostatek, ale naopak potvrzení toho, že jsme uvažovali správně.

A⁴ – Co umím a znám

Praktický život (A1) – obsahuje aktivity, které testují schopnosti postarat se o sebe, správně se chovat podle situace a zájem o budoucnost

Fyzická zdatnost (A2) – je tvořen aktivitami, které podporují fyzickou kondici, trénink, vytrvalost a zdravý životní styl

Bud' připraven (A3) – obsahuje témata jednání v krizových situacích, orientaci v terénu

Hledání řešení (A4) – testuje schopnost vyhledat správné informace, určit důležité informace, umět správně řešit problémy

Vyjadřování (A5) – nabízí aktivity, které ověřují schopnost správně se vyjadřovat a kvalitně zvládat prezentaci

Zručnost (A6) – je bod s tradičními úkoly, které rozvíjejí manuální zručnost, tvořivost, práci s různými nástroji

Můj oddíl (A7) – poskytuje prostor pro specifické oddílové aktivity (například vodácké, horolezecké, sportovní apod.)

B – Kdo jsem

Já a můj život (B1) – shrnuje aktivity zaměřené na rozvoj předpokladů duchovního života, na vytváření správného postoje k sobě samému, na hledání zdrojů pro vnitřní radost a pokoj, na schopnost nacházet smysl dění i věcí a vnímat krásu ve všech podobách

Moje svědomí (B2) – uvádí do života podle skautského slibu a zákona a rozvoji charakteru, a tak směřuje k životu jako skutečné službě Pravdě

4) A, resp. A1, A2 ... B1 atd. je pracovní označení oblastí a bodů v nich pro rychlou orientaci.

Osobní rozvoj (B3) – obsahuje aktivity, kterými se ověřuje zejména intelektuální a volní rozvoj, schopnost přípravy na vlastní poslání a celoživotního vzdělávání

C – Můj kamarád

Lidé a vztahy (C1) – zahrnuje především vytváření postojů pro správné přijímání druhých lidí a pro vytváření kvalitních vztahů s nimi, podporu důvěry a chápatelný řádu mezi lidmi

Moje vztahy (C2) – testuje svými aktivitami schopnost uvádět postoje a poznání, o něž jde v předchozím bodu, do konkrétních vztahů – především s kamarády, posléze pak s příslušníky opačného pohlaví

Komunikace mezi lidmi (C3) – v tomto bodě není v prvé řadě rozvojem a testováním „techniky“ komunikace (viz A5), ale vztahových předpokladů úspěšné komunikace – především respektu k ostatním, schopnosti naslouchat, vnímat vnitřní svět druhých

Pomoc druhým (C4) – obsahuje činnosti, které vedou k poznání potřeb bližních, umění (nezištné) pomoci a pochopení smyslu charity

D – Můj domov

Moje rodina (D1) – celkem nepřekvapivě zahrnuje aktivity týkající se důležitosti rodiny a domova, rodinných i příbuzenských vztahů a pomoci, která je na nich založená

Naše parta (D2) – obsahuje aktivity, které rozvíjejí kamarádství, činnost ve skupinách (v první řadě ve skautské družině), plánování činnosti, zodpovědnost za partu

Družina jako tým (D3) – zahrnuje aktivity zaměřené na důležitost spolupráce vedoucí ke společnému výsledku, schopnost domlouvání (kompromisy) i zhodnocení výsledků společné činnosti

E – Svět okolo nás

Já a demokracie (E1) – vede k postojům, které jsou pro demokracii nezbytné: důvěře v lidi, odpovědnosti za rozhodnutí, schopnosti domluvy a respektu k dodržování pravidel

Já občan (E2) – ukazuje, jak se postoje z předchozího bodu promítají do konkrétního života formou dobrovolného zapojení do dění (zejména v místě bydliště), k tomu je potřebné znát, jaké mají občané možnosti ovlivňovat věci veřejné a jak jich dobře využít

Propojený svět (E3) – tento bod vede k porozumění souvislostem mezi různými obory lidské činnosti a mezi společnostmi a přírodou

Různost světa (E4) – svět je nejen propojený, ale i plný různých národů a společenských skupin a s nimi i rozmanitých názorů, zvyků, kultur a náboženství. Různost světa může být obohacením a výzvou k respektu, toleranci a zájmu o nové lidi a jiné kultury

Příběhy našeho světa (E5) – učí dívat se na svět ne jako na suchá fakta, ale jako na živé příběhy, kdo to dokáže, může se poučit z příběhů minulosti i současnosti, vžít se do pohledu jiného člověka i získat vědomí sounáležitosti; patří sem i velký příběh skautingu

F – Příroda kolem nás

Pobyt v přírodě (F1) – tradiční skautský bod pochopitelně nemůže chybět, vždyť vede nejen ke schopnosti postarat se sám o sebe, ale je také prvním krokem ke vztahu k přírodě

Vnímání přírody (F2) – tak jako se musíme naučit číst, abychom porozuměli textu, musíme se naučit vnímat přírodu kolem sebe, abychom jí mohli rozumět, zvláště v dnešní době, kdy jsou děti spíš než na logiku a tempo přírody zvyklé na logiku a tempo počítačů

Poznávání přírody (F3) – obsahuje faktickou znalost přírody, zejména poznávání vztahů v přírodě; to je důležité nejen proto, abychom z neznalosti přírodě neškodili, ale také abychom dokázali dobře využít, co nám příroda nabízí

Hodnota přírody (F4) – je bod směřující k zamyšlení, co všechno pro nás příroda znamená, čím je pro nás důležitá a proč ji máme rádi

Šetrné chování (F5) – je bod zaměřený do našeho každodenního života a ukazuje nám, jak brát v úvahu dopady našeho jednání na přírodu a jak se chovat k přírodě ohleduplně

Počet dítětem plněných aktivit v jednotlivých bodech se – jak už jsme řekli dříve – pohybuje mezi 1 až (výjimečně) 3 a závisí také na stupních. Přesně to popisuje tabulka v příloze 1.

Na závěr téhle kapitoly ti nabízíme test:

Projdi si znovu následujících osm odrážek s charakteristikami skautů a skautek, jak je uvádí naše Charta skautingu (a motto této kapitoly). A zkus to srovnat s kompetencemi a jednotlivými body – jestli pro každou z těch charakteristik existuje aspoň jeden bod, který se jí týká. A také – jestli v tom systému kompetencí a následně bodů stezky najdeš (z hlediska těch charakteristik) něco zbytečného 😊.

- ▶ Lidé charakterní a zodpovědní, kteří věří, že život je příležitost ke službě.
- ▶ Lidé otevření budoucnosti a schopní na sobě stále pracovat.
- ▶ Lidé činorodí a rozhodní, nenechající se vláčet okolnostmi, ale aktivně utvářející svůj život.
- ▶ Lidé praktičtí a tvořiví, kteří umějí najít řešení a dotáhnout je do konce.
- ▶ Lidé samostatní, schopní postarat se o své potřeby a zároveň otevření spolupráci s druhými.
- ▶ Lidé plně zapojení do života v různých společenstvích, snažící se o dlouhodobé rozvíjení vztahů, vytváření pevných vazeb a sítí vzájemné podpory.
- ▶ Lidé, kterým nechybí sebedůvěra a radost.
- ▶ Lidé, kteří uznávají duchovní hodnoty přesahující materiální svět a dávající životu smysl a směr.

Krátké shrnutí „V čem máme děti rozvíjet?“

- ▶ cílem skautingu je vychovat kvalitního dospělého člověka – skautku či skauta pro celý život, který obstojí v dnešním světě; konkrétně to vyjadřuje Charta českého skautingu
- ▶ klíčové kompetence jsou v našem pojetí dovednosti, znalosti, postoje i další vlastnosti; jejich rozvoj předpokládá jak skautská metoda, tak i poslání skautingu
- ▶ díky použití kompetencí máme možnost lépe porozumět procesu naší výchovy, tento proces uskutečňovat efektivněji a získávat o něm věrohodnější zpětnou vazbu
- ▶ stezka vymezuje základní půdorys toho, co je ve výchově nezbytné, ale není v ní zdaleka obsaženo vše, v čem by se děti měly rozvíjet
- ▶ klíčové kompetence jsme z hlediska obsahu rozdělili do 5 oblastí; pro potřeby stezky – tedy z hlediska dětí – jsme je transformovali do 6 oblastí a ty pak jsou rozděleny ještě na 27 bodů

Měly jsme první program z témat stezky. Myslím, že se to povedlo, ale o tom teď psát nechci, protože si musím vyličit srdíčko kvůli něčemu jinému. Kvůli Larrymu. Ten kluk mě ale našel. Larry vede oddíl skautů z našeho střediska. Sedli jsme si spolu po střediskové radě, abychom domluvili nejbližší společnou akci, Večerní hru. A já mu netuším, co nastane, řekla, že začínáme používat stezku. A on mě málem obvinil, že ničím ducha svého oddílu, že chci být stejná jako ostatní, být uniformní, zapomenout na tradice a tak dále. Jen jsem seděla a zírala na něj a v tom vzteku, co mě popadl, jsem nebyla schopná ze sebe dostat vůbec nic. Naštěstí, protože to, co se mi honilo hlavou, rozhodně nebylo moc slušné. Radši jsem napočítala do deseti a setkání rychle ukončila.

Doma se mi to obvinění ale pěkně rozleželo. Napřed jsem si v duchu zanářádala na jeho komunikační neschopnost a taky na to, že mu do našeho oddílu vlastně nic není, ale pak jsem si řekla, že jeho obvinění muselo vycházet z nějaké logické obavy. Všem oddílům, co jich u nás je, dává stejnou knížku, stejnou grafiku, stejný text, stejnou symboliku, tady leží ta obava. Budou pak ty oddíly uniformní, stejné? Ne, samozřejmě, že ne, i když chápu, proč se toho člověk může zaleknout. Pokud se nad tím člověk zastaví, tak mu dojde, že to tak nebude. Lidé přeci nejsou všude stejní, mají různé nápady, jak využívat různé nástroje výchovy. A ještě navíc stezka přece dává tu možnost vymezit se od ostatních ještě víc, vymyslet si vlastní symboliku a vlastní úkoly.

Tohle mu budu muset vysvětlit. Rozhodně nechci, aby si myslel, že chci smazat ducha našeho oddílu.

Jak zároveň stíhat stezku i program?

Předpokládáme, že na tuhle kapitolu jsi byla zvláště zvědavý/á. Protože je faktem, že pokud se tohle nepovede, jsou všechny rady pochopitelně k ničemu. Opakovat, že pokud u staré stezky se (až na výjimky) plnění odehrávalo vedle „normálního“ programu, pak tohle by u nové stezky byla slepá cesta, je už pro tebe jistě nošením dříví do lesa. Jestli se má využít to, co nová stezka opravdu nabízí, a současně se to má nějak reálně stihnout, je jedinou cestou učinit plnění stezky významnou součástí programu (byť samozřejmě zdaleka ne jedinou). Takže vzhůru do toho!

Základní postupy, jak dobře stíhat plnění stezky

- ▶ Rozdělte si dohled nad plněním stezky mezi více členů vedení oddílu
- ▶ Spojte plnění některých bodů s obvyklými oddílovými aktivitami
- ▶ Přilákejte stezku prostřednictvím her a programů
- ▶ Využívejte výchovné projekty, které spojí více bodů stezky dohromady
- ▶ Promyslete plnění bodů stezky při plánování ročního programu

JAK MÁ VŮDCE ZVLÁDAT STEZKU U VŠECH DĚTÍ?

Jistě tě už nemusíme přesvědčovat o tom, že dobré plnění stezky vyžaduje velké nasazení ze strany vůdce/vůdkyně. Zejména počáteční fáze výběru aktivit, kdy oni jsou tím, kdo by měl usměrňovat správný výběr aktivit (jestli nejsou příliš snadné nebo naopak těžké, jestli vůbec směřují k rozvoji potřebné kompetence), povídat s dětmi o stezce a pomáhat jim přetvářet aktivity nebo formulovat nové podle jejich představ. A to by měli dělat u každého dítěte. A podobně náročná je i fáze vyhodnocování. Existuje však několik způsobů, jak si v této věci ulehčit.

● vytvoření patronů (vhodné pro oddíly se třemi a více lidmi ve vedení)

Patron je člověk, který má na starosti jen několik dětí z oddílu. Z hlediska stezky se věnuje jen jim. Tím se všem výrazně zmenší objem práce, protože si ji rozdělí. Každý tedy dělá stejnou práci, ale pro málo dětí.

● dělení rolí

Každý člen vedení má na starosti část „procesu plnění“. Někdo může dětem pomáhat s výběrem aktivit, další s nimi domlouvat vhodné potvrzovatele apod.

● zapojení rádců (vhodné pro jakýkoli oddíl, zejména pro oddíly s malým počtem lidí ve vedení)

Do práce se stezkou zapojíme rádce/rádkyně. Zejména na družinových schůzkách je pak prostor pro výběr aktivit (i pro hledání aktivit, které se mají plnit ve více lidech) a diskuse o možnostech. Na vůdce/vůdkyni pak „zbude“ už jen pomoc s formulací nových aktivit.

● zapojení roverů/rangers (bývalých rádců)

Ti mívají mnohdy velkou autoritu u mladších skautů a současně i důvěru.

- **zapojení dalších dospělých, kteří se účastní života oddílu (střediska)**

Může jít o duchovního rádce oddílu či střediska, některého člena oldskautského kmene (zejména jsou vhodní ti, kteří třeba pomáhají s plněním odborek).

- **zapojení rodičů**

Do práce se stezkou můžete zapojit i rodiče. Mohou dětem pomáhat zejména s výběrem bodů, které děti mohou plnit doma nebo s rodinou.

Doufáme, že aspoň jeden z těchto způsobů se bude hodit i tobě, a tak sebe i oddíl uchráníš před zbytečným vyčerpáním elánu a sil.

JAK JE MOŽNÉ ZAPOJIT STEZKU SNADNO DO PROGRAMU

Zapojení stezky do pravidelného celoročního programu je rozhodujícím požadavkem jejího úspěšného používání. Bez toho by ani nemohla být vodítkem při vytváření oddílového programu – což je jeden z jejích důležitých možných přínosů.

K dosažení žádoucího výsledku vede více cest, které je potřebné kombinovat. V zásadě musí stezka prolnout do všech typů oddílových akcí: pravidelných družinových schůzek, oddílových schůzek, družinových výprav, oddílových výprav, zimního (jarního) i letního tábora, ostatních projektů či akcí (například pro veřejnost, spolupráce s jinými neziskovkami, do charitativních či jinak společensky prospěšných aktivit apod.).

Družinové schůzky

Začněme tam, kde je to nejlogičtější: na družinových schůzkách⁵. Ty se konají mnohem častěji než schůzky oddílové. Jejich využívání je tedy pro plnění stezky zcela pochopitelné. Samozřejmě to však předpokládá, že rádcí/rádkyně nejen dobře pochopí jejich obsah a styl práce s nimi, ale sami/y je vnitřně přijmou za své.

Družina si bude na družinových schůzkách plánovat svoji činnost, a tedy i aktivity, které může plnit jako družina. Čas od času bude podstatnou část družinových věnovat plnění některé společné aktivity⁶ (debata, příprava charitativní akce, prezentace či umělecký program pro publikum apod.). Je ale jistě možné zaměřit se občas i na individuální plnění. Jak tedy se stezkou pracovat na družinových schůzkách? Co je možné dělat a na co je dobré dát pozor?

- Pravidelně věnovat určitý čas stezce (např. 15 minut)
- Jak je na tom s plněním každý člen družiny?
- Jaké dlouhodobé úkoly plní a v jaké jsou fázi?
- Výběr družinových aktivit k plnění
- Diskuse či výběr individuálních aktivit

5) V oddílech, které nemají družinovou strukturu, lze přiměřeně vztáhnout na pravidelné týdenní schůzky.

6) V části věnované projektům je jedna ukázka konkrétního projektu *Vánoční radost* zasahujícího několik družinovek

Jak může vypadat družinovka, která je zaměřena na stezku, a jak se připraví?

- **Zahájení družinové schůzky 5 minut**
- **Jak jsme pokročili v plnění stezky, krátké zhodnocení 5 minut**
 - rádce pochválí všechny, kteří si splnili bod nebo body stezky
 - členové družiny zhodnotí své snažení pomocí tzv. smajlíků na připravený papír
- **Rozehřívací program – hra venku 15 minut**
 - krátká zábavná pohybová hra.
- **Tvorba společného družinového projektu 30 minut**
 - projekt⁷ „Výroční zpráva oddílu“
 - projekt na rozvoj kompetenci z oblastí: Hledání řešení, Vyjadřování, Můj oddíl, Vztahy mezi lidmi, Naše parta, Družina jako tým
 - **body projektu**
 - zjistíme, jak vypadají výroční zprávy 3 organizací
 - vyhledáme si, jaké části by měla mít výroční zpráva
 - obstaráme si dostupné informace o našem oddílu
 - zjistíme, kdo byl členkou našeho oddílu za posledních 5 let
 - zpracujeme „výroční zprávu“ za roky 2005, 2006, 2007
- Družina si na základě cílů, které jim sdělí rádce, stanoví body projektu. Rozdělí si práci, dohodnou se na podobě výroční zprávy a stanoví si termíny.
- Projektem si splní body stezky i více věkových kategorií. Záleží na tom, kdo si vezme jaký úkol.
- **Program na bod stezky Hledání řešení 20 minut**
 - zajímavý, vtipný vědomostní test
 - správné odpovědi je nutné vyhledat na internetu, v encyklopediích, v denním tisku, případně se můžou zeptat lidí na ulici...
- **Sacculus 15 minut**
 - ve dvojicích si družina zahraje základní verzi karetní hry Sacculus
- **Výběr aktivit na příště 10 minut**
 - každý si vybere jednu aktivitu, kterou si bude chtít plnit, a svůj výběr okomentuje, vybranou aktivitu si zapíše
- **Zakončení 5 minut**

Je jasné, že k tomu, aby ti to v oddílu takhle „běhalo“, budeš muset nejprve pro stezku a její plnění rádce opravdu získat. A také jim poskytnout potřebný „servis“.

Jak tedy jako vůdce/vůdkyně připravíš rádce na zvládnutí výše uvedené družinovky?

- ▶ Základním předpokladem je motivovat rádce nebo rádkyni. Zadejte úkol, který bude výzvou a jehož příprava bude dostatečně zábavná.
- ▶ Dohodněte se na tématu projektu. Společně si stanovte jeho cíle a body. Rádce/rádkyně bude na body znovu přicházet s družinou, ale měl/a by mít z čeho vycházet, kdyby si družina nevěděla rady. Projekt musí být zadán tak, aby nebyl jako domácí úkol! Měl by být dostatečně zábavný. Můžeš rádci/rádkyni navrhnout, ať si k projektu připraví motivační scénku na úvod.

7) *Projektům* jako významnému výchovnému nástroji se systematicky budeme věnovat za chvíli.

- ▶ Rádce/rádkyně si připraví sám/a aktivitu na jeden bod stezky a zkonzultuje ho s vůdcem nebo vůdkyní.
- ▶ Hodnocení plnění stezky a výběr nových aktivit by měly být součástí každé družinovy. Nezapomeňte však měnit formu! Jinak se tato část programu stane nudnou povinností. Vyjasněte si s rádcem/rádkyní, jakými způsoby se tento program dá dělat. Navrhněte mu, ať si vyhledá různé druhy zpětné vazby.

Obvyklé oddílové aktivity

Při zařazování stezky do programu není nezbytně nutné vymýšlet pouze nové aktivity, ale může se zabývat tím, jak běžné oddílové aktivity dávají prostor pro plnění stezky.

Jak z běžné oddílové činnosti uděláme aktivitu k plnění stezky, si ukážeme na konkrétním příkladu drakiády. Drakiáda je asi program, který většina oddílů dělá. Každý se tedy může snadno představit, v čem drakiáda spočívá. Řekněme, že byla na oddílové schůzce vyhlášena soutěž o nejhezčího a nejfunkčnějšího draka. Družiny teď mají čas na výrobu draků a na příští výpravě (drakiádě) soutěž proběhne. Jak můžeme tuto běžnou činnost proměnit v plnění stezky? Velmi jednoduše.

Na družinové schůzce družina řeší, jak se zhostí svého úkolu. Po diskusi jim vznikne několik úkolů, které je třeba splnit, aby družina vytvořila funkčního a pěkného draka. Svě úkoly si rozdělí a každý z družiny zařídí něco.

Možné úkoly:

- ▶ zjistit, jak se dělá drak (na internetu nebo třeba od známého)
- ▶ vytvořit seznam materiálu, který budeme na výrobu potřebovat, a kolik to bude stát
- ▶ nakoupit materiál
- ▶ vyrobit draka
- ▶ namalovat a vyzdobit draka
- ▶ na drakiádě s drakem létat
- ▶ provést na závěr vyhodnocení krásy draků (spojené s propagací „favoritů“)
- ▶ napsat o akci a naší práci článek do oddílového nebo družinového časopisu
- ▶ na další družinovce vyhodnotit, jak se družině povedla společná práce (tj. udělat zpětnou vazbu)

Rozdělením úkolů si družina rozdělí i práci a nebude tak pouze na jednom člověku, aby vše zařídil. Každý tak bude mít něco na starosti a bude moci přispět ke společnému dílu. Zároveň si každý bude moci splnit něco do stezky. Zjišťování výrobního postupu prověřuje schopnost vyhledat potřebné informace a zorientovat se v nich (bod stezky *Praktický život* – A1 nebo *Hledání řešení* – A4). V nakoupení materiálu a vytvoření „rozpočtu“ zase testuje hospodaření s penězi a komunikaci s lidmi (bod stezky *Hledání řešení* – A4). Výroba a zdobení draka testují manuální zručnost (bod stezky *Zručnost* – A6). Vyhodnocení krásy draků může naplnit aktivitu týkající se právě smyslu pro ni (bod stezky *Já a můj život* – B1). Hodnocení společné práce podporuje efektivnost práce a komunikaci v družině (bod stezky *Družina jako tým* – D3).

Tento způsob práce je vhodný i pro družiny, ve kterých nejsou všechny děti stejně staré. Vůbec tedy nevádí, že někdo plní první a někdo čtvrtý stupeň stezky, protože každý si může najít to své. Zároveň je možné takto postupovat i v mnoha jiných případech běžné oddílové činnosti. Jde jen o to, dobře se seznámit se stezkou a jejími možnostmi a – přemýšlet.

Projekty

Zvlášť efektivním způsobem zapojení stezky do programu může být tzv. **projekt**. To slovo samozřejmě znáš a máš s ním určitě spojenou docela konkrétní představu. Například „projekt na stavbu domu“ či jiný technický projekt. Odtud – ze strojařiny a stavařiny má to slovo opravdu svůj původ. Jenomže dnes se používá na kde co. A nemusí to být vždycky jen „móda“. Projektovat se dá velmi účelně i v oblasti výchova a vzdělávání. Možná to víš dobře sám/a. Ale pro jistotu – dřív, než ti nabídneme stručnou „technickou definici“, tady uvedeme dva citáty, které pocházejí ze známé Exupéryho *Citadely* a které ukazují, co to vlastně takový *projekt* je z hlediska podstaty našeho výchovného konání:

... vnuknu-li svým lidem lásku k moři, takže každý z nich, veden svým srdcem, začne kamsi tihnout, nepotrvá dlouho a spatříš je, jak se postupně rozrůzní podle svých tisícových jednotlivých vlastností. Jeden bude tkát plachty, druhý se rozmáchne sekyrou a porazí v lese strom. Další bude kout hřebíky a najdou se i takoví, kteří budou pozorovat hvězdy, aby se naučili loď řídit. A přitom budou všichni jedno. Vybudovat loď neznámá tkát plachty, kovat hřebíky, studovat hvězdy, nýbrž probudit lásku k moři, které je jedno, a v jehož světle už není rozporů, nýbrž jen společenství lásky... Přinut je, aby společně budovali věž, a uděláš z nich bratry.

To je lákavá možnost, ne?

Projekt je zkrátka nástroj na řešení složitějších problémů, který vychází ze společně sdílené vize a obsahuje všechny podstatné informace k tomu, aby se ta vize skutečně naplnila. Především odpovědi na otázky: Proč má být problém vyřešen? Kdo se bude podílet na řešení a jak? Jaké zdroje jsou k dispozici pro řešení včetně času, do kdy má být problém vyřešen? Jaké kroky a v jakém pořadí je třeba učinit, aby bylo dosaženo cíle? V rámci toho je ovšem na řešitelském týmu, jak se s celkovým problémem vypořádá. V tom má značnou svobodu – a právě to je na projektovém přístupu tak motivující i výchovně cenné.

Běžná výchova od dětství až k dospělosti naopak místo projektů používá zadávání *úkolů*. Ty ovšem – na rozdíl od projektů – představují řešení příliš dílčích záležitostí, takže se v nich nemůže rozvinout vlastní tvořivost. Jen si vzpomeň na tradiční školní úlohy: „do každého řádku udělejte dvanáct čárek“ ... „vypočítejte příklady 3b až 4b“ ... „naučte se přítoky řeky Vltavy“ ... Bohužel se někdy i naše skautské „vychovávání“ od podobného postupu moc neliší. Kromě malé pedagogické efektivity je to špatné i proto, že to od vedoucího vyžaduje neustálou supervizi nad celou řadou „prkotin“ – takže mnohdy už nemá čas a sílu na skutečné strategické plánování a z něj plynoucí výchovu.

Typický skautský projekt tedy charakterizuje tohle:

- ▶ využívá týmovou spolupráci a zároveň rozvíjí samostatnost
- ▶ podílí se na něm celý kolektiv (družina, oddíl...)
- ▶ má jasně definovaný cíl
- ▶ využívá skautskou metodu
- ▶ obsahuje různé výchovné cíle
- ▶ má jasný začátek a konec
- ▶ posiluje pocit zodpovědnosti

Možná si řekáš, že to zní moc složitě a že to vlastně ani není vhodné pro děti. Ale právě naopak. Projekt, jako výchovný prostředek, je vhodný pro jakoukoli skautskou věkovou kategorii. Je ovšem nutné jeho rozsah a náročnost přizpůsobit věku a zkušenostem. Když se však vedení oddílu, a s ním i skautky a skauti naučí s projekty pracovat, mohou být velmi dobrým, zajímavým (zábavným) a efektivním způsobem k výchově, učení a v neposlední řadě k plnění stezky.

Projekty mohou být drobné i rozsáhlé, krátkodobé (např. na jednu schůzku) nebo dlouhodobé (třeba i na tři měsíce). Stejně tak mohou být projekty pro jednotlivce, dvojice, družinu či oddíl. Je vhodné začít projekty krátkodobými, a až si skauti a skautky na projekty zvyknou, vyzkoušet něco dlouhodobějšího

Pro lepší pochopení, co je to projekt, a hlavně inspiraci, jak se dá využít ve skautské výchově, následuje několik projektů (první tři jsou z dívčího oddílu z Jindřichova Hradce, který stezku testoval). Když se nad tím víc zamyslíš, jistě brzy zjistíš, že „vlastně“ projekty pro život svého oddílu využíváš už dlouho. Akorát tomu tak neříkáš a možná ani zatím nedokážeš z toho „vytěžit“ všechno, co by se pro účinnost tvého výchovného působení dalo.

● projekt Zima

Trvání: 1 schůzka

Aktivita: vyrazit na kopec a bobovačku spojit s:

- a) přežitím v zimě – vyrobit iglú, zákop na přespání, zvládnout udělat oheň na opečení buřty (přespávat samozřejmě nemusíte)
- b) všímáním si krásy zimy – vyfotit co nejkrásnější fotku zimy a vymyslet k ní svůj osobní příběh (toto je pak možné zpracovat do časopisu, na web apod. – nutný foťák)

Metodická poznámka: Tímto jednoduchým projektem lze přímo plnit aktivity bodu *Pobyt v přírodě*, a současně nepřímo aktivity bodů *Já a můj život* případně *Vnímání přírody* (smysl pro krásu), *Náš tým* (týmová spolupráce), *Vyjadřování* a *Komunikace*.

● projekt Časopis

Trvání: 2 schůzky

Aktivita

1. schůzka

- vymyslet a vyrobit jedno číslo družinového časopisu tak, aby se každý z družiny zapojil

2. schůzka

- navštívit knihovnu a seznámit se s časopisy pro děti a mládež, které se vydávají – projít si je, zkusit porovnat a zhodnotit jejich výhody a nevýhody (nezapomeňte ani na časopis Skaut, který máte doma – vezměte si ho s sebou)

- do vašeho časopisu zpracovat téma „Časopisy“, kde jednotlivé časopisy představíte a ty, které se vám líbily, doporučíte
- v knihovně se zkuste domluvit, zda by bylo možné do knihovny k zapůjčení objednat časopis Skaut, s tím, že by to naše středisko finančně pokrylo (tj. knihovnu by to nic nestálo)
- časopis na této (případně ještě další) schůzce dokončit a nechat v klubovně k přečtení ostatním

● projekt Vaření

Trvání: 3 schůzky

Aktivity:

1. schůzka

- vymyslet, jaké jídlo uvaříme, naplánovat všechny chody
- zjistit, odkud jídlo pochází, mohlo by pocházet
- sestavit si rozpočet a přepočítat peníze na jednoho, příště přinést, domluvit, jestli je třeba přinést nějaké nádoby

2. schůzka

- nakoupit potřebné jídlo
- uvařit a nachystat, schovat si obaly od všeho, co použijete
- slavnostní tabuli pak vyfotit a papkat 😊

3. schůzka

- do mapy světa zakreslit, odkud je která surovina, co jste použily, kolik kilometrů někdo musel ujet, abyste si jídlo uvařily
- vymyslet a napsat, jak by se dal odpad, který jste vyprodukovaly, zredukovat (tj. místo baleného salámu koupit přímo u pultu jen zabalený do papíru apod.)
- zjistit, co je Fair Trade a informovat o tom (plakátem apod.) ostatní

● projekt Vánoční radost

Cíl: Uvést děti do světa starých lidí a zprostředkovat jim zkušenost, jak i ony mohou těmto lidem přinášet radost; v rámci toho si děti splní několik aktivit pro různé věkové kategorie – zejména v bodu *Moje pomoc druhým*

Trvání: 3. až 4. družinové schůzky – od konce listopadu do konce prosince

Aktivity:

1. schůzka: Zpřítomnění světa starých lidí

Toto se dá provést několika způsoby, jejichž vhodnost závisí na konkrétní situaci – např.:

- přímé setkání s dětem známým starým člověkem – například oddílovým (táborovým) lékařem, některým z oldskautů, místním farářem, pošťákem atd., který na schůzce může formou „křesla pro hosta“ odpovídat na dotazy a vyprávět o svém dětství i svém současném životě, o tom, co obnáší stáří (program může být velmi jednoduchý nebo naopak připravený včetně „moderátora“ – vše záleží na konkrétní osobě i situaci družiny)
- každý člen družiny si přinese fotografii některého svého blízkého starého člověka – a krátce o něm bude vyprávět (mimochodem plní aktivitu z bodů *Vyjadřování* či *Komunikace*)
- družina si přečte nějaký příběh o přátelství starého člověka s dítětem nebo shlédne takový film

Do příště si členové družiny vymyslí, jaký dárek a komu ze starých lidí by mohli přinést v souvislosti s blížícími se Vánoce.

2. schůzka: *Čím a komu uděláme radost?*

Na této schůzce proběhne „burza nápadů“, jaký dárek (jaké dárky) a komu družina přinese. Mimochodem tak mohou plnit aktivitu z bodů *Komunikace a Družina jako tým*. Výsledkem bude rozhodnutí o dárcích i jejich adresátech, rozdělení úkolů: nákup materiálu, zajištění potřebných nástrojů či dalších pomůcek pro výrobu, zjištění potřebných údajů možnosti návštěvy např. v domově důchodců atd. Pokud výsledkem bude roznášení Betlémského světýlka, může, ale nemusí následující krok (3. schůzka) odpadnout.

3. schůzka: *Náš konkrétní dárek*

Tato družinová bude z části věnována výrobě dáreků. Mimochodem se může plnit aktivita z bodu *Zručnost, případně Osobní rozvoj* (Tvořivost).

Metodická poznámka:

Součástí této schůzky může být velmi vhodně program na ozřejmění smyslu Vánoc (podrobnosti viz metodika k oblasti *Kdo jsem*)

4. schůzka: *Návštěva*

Obsahem této družinové schůzky bude setkání s těmi, kterým byly dárky připravovány. Schůzka se může konat i v nestandardním termínu – v závislosti na charakteru dárku (např. Betlémské světýlko) a reálných omezeních daných režimem navštěvovaných osob (návštěvní hodiny apod.).

Z této návštěvy je možné pořídit foto- či video-dokumentaci, napsat článek či zápis do kroniky (a tak splnit dál aktivitu související s *Vyjadřováním* či *Komunikací*)

Samostatný výběr dětí (podpora přímého plnění aktivit)

Už jsme dříve řekli, že možnost přímého plnění je důležitou součástí stezky. Skauti a skautky si tak sami mohou vybrat to, co jim přijde zajímavé a zároveň je někam posune. Jak už jsme uvedli, posilujeme tím (mimo jiné) jejich zodpovědnost za vlastní rozvoj. Dnešní děti ovšem samy o sobě nejsou na možnost uvědomělého aktivního výběru zvyklé. Jsou neustále pod tlakem reklamy a módy spíš „nastavené“ na to „konzumovat“, co se jim šikovně podstrčí.

Jak tedy začít? Dobrým nástrojem jsou aktivity (resp. programy) na demokratické rozhodování⁸. Tyto aktivity jsou sice skupinovou aktivitou, ale zapojuje se při nich každý, takže se při nich rozvíjí schopnost si vybírat u všech účastníků. Existuje více druhů takových programů. Vždy se však jedná o určitou nabídku (aktivit nebo programů), ze kterých děti vybírají. Výběr probíhá hrou na soud, tržiště, aukci, den voleb apod. Nabídku k výběru může vytvořit vůdce/vůdkyně nebo třeba oddílová rada. Ale mohou ji vytvořit i družiny nebo třeba dvojice či jednotlivci. Záleží na tom, co vám v oddíle bude více vyhovovat. Aktivity se dají použít i pro dlouhodobější plánování oddílové činnosti (např. čtvrt roku). Vybrané aktivity pak budou tvořit kostru oddílového programu pro dané období.

Jaký je tedy postup při *aktivitách (resp. programech) na demokratické rozhodování?*

8) Tyto aktivity se v některé literatuře nazývají *demokratické hry*. Vedou k zapojování účastníků – zde konkrétně skautů a skautek – do procesu rozhodování. Uvedené příklady pocházejí z knihy *Průručka pro skautských vůdcův*, Slovenský skauting, Bratislava 2004. Více námětů na tyto aktivity a programy najdete v metodice k oblasti *Svět kolem nás*.

- ▶ nabídku vytvoří vedení oddílu
V této variantě je počáteční krok – tvorba „portfólia aktivit a programů“ – dílem vedení oddílu. Vytváření může být založeno na současné potřebě oddílu – např. oddíl málo chodí do přírody, tak vytvoří nabídku různých aktivit v přírodě. Je dobré, když se v tomto případě na vytváření nabídky podílejí i rádcové/rádkyně.
- ▶ nabídku vytvářejí družiny, dvojice či jednotlivci
Družiny, dvojice či jednotlivci dostanou za úkol vymyslet určité množství aktivit nebo programů (třeba každá dvojice tři), kterým by se skauti a skautky chtěli v oddíle věnovat. Mohou dostat i nějaké omezení výběru – např. aktivity ve městě, v přírodě.

Oba způsoby je možné i kombinovat – a to tak, že oddílová rada (vedení) vytvoří základní nabídku, kterou pak družiny na družinovkách „obohatí“ o své nápady.

Dobrá nabídka by měla obsahovat:

- ▶ asi dvojnásobek aktivit než kolik se jich dá stihnout v daném období
- ▶ družinové i oddílové aktivity
- ▶ aktivity pomáhající rozvíjet různé oblasti růstu, zohledňují výchovný důraz
- ▶ aktivity lákavé a dostatečně rozmanité obsahem i délkou
- ▶ aktivity vhodné pro skautský věk
- ▶ aktivity bezpečné (vůdce/vůdkyně má právo veta)

Po vytvoření nabídky (a je jedno, jak byla vytvořena) následuje pomocí *programu na demokratické rozhodování* výběr aktivit, jejichž tři příklady teď uvedeme.

● Volby

Každá družina se změní ve volební tým, který chce ve volbách prosadit svoje kandidáty. „Kandidáti“ jsou aktivity, které by družina chtěla zažít na oddílové úrovni. Je dobré, když si svoji propagační strategii družina domluví už před oddílovkou. Na začátku oddílovky je nutné důkladně vysvětlit pravidla a družiny dostanou krátký čas na přípravu.

Každý volební tým má domluvený čas (30–60 minut) na volební kampaň svých preferovaných aktivit prostřednictvím plakátů, letáků, předvolebního „guláše“, osobního přesvědčování apod. Na závěr dostane každá družina posledních pět minut na shrnutí hlavních argumentů. Voliči se potom odeberou za volební plentu, kde na volební lístky vyznačí pořadová čísla deseti aktivit, které chtějí dělat. Každý dostane lístek, na kterém je vyznačen symbol družiny a sloupec s pořadovými čísly jednotlivých aktivit podle nabídkového plakátu, který všichni vidí. Pokud družina vymyslela i nějaké vlastní aktivity (ne aktivity z nabídky oddílové rady), její členové pro ně nesmí hlasovat. Pokud jsou jejich aktivity zajímavé, musí dostat hlasy od jiných družin.

Volební komise složená z vůdců/vůdkyň, případně zástupců družin, dohlíží na to, aby nabízené aktivity byly pro oddíl vhodné. Komise také dohlíží na regulérnost voleb, sčítání hlasů a vyhlášení výsledků voleb (tj. výsledné pořadí aktivit podle počtu získaných hlasů).

● Aukce

Družiny se změní na výtvarníky. Každou aktivitu, kterou si družiny vybraly z nabídky nebo kterou samy vytvořily, znázorní na předcházející družinovce obrazem, sochou či jiným uměleckým dílem. Před dražbou probíhá na oddílovce vernisáž a celý oddíl si jednotlivá umělecká díla prohlíží. Přitom skauti a skautky diskutují, jaké aktivity tato díla reprezentují. Všichni členové

potom dostanou stejné množství hracích peněz, např. 10 červených a 3 žluté bankovky. Červenými bankovkami mohou nakupovat jen díla jiných družin. Žlutými mohou nakupovat vlastní i cizí díla. Je nutné si dobře spočítat, kolik chce kdo investovat do jednotlivých děl. Každá družina má vlastního „dražebníka“, který prodává jednotlivé aktivity, nemusí to být pořád jeden člověk. „Dražebník“ obchází jednotlivé družiny, vždy vydraží jedno nebo dvě díla a pokračuje, dokud všechno nevydraží. „Dražebníci“ musí vědět, jak svoje zboží prodávat: „*Dámy a pánové, podívejte se na tyto nádherné aktivity, které tu pro vás máme. Obraz tohoto cyklisty nás přímo volá na cyklovýpravu. Ty tam vzadu, kolik nám nabídneš?*“ Když dražba skončí, aktivity setřídíme podle toho, kolik se za kterou zaplatilo (sečtou se sumy za všechny družiny).

● Tržiště

V tomto případě změníme nabízené aktivity v atraktivní zboží, které skauti a skautky kupují a prodávají uprostřed tržového hluku a zábavy. Každá družina si postaví a vyzdobí stánek, kde vyloží svoje preferované aktivity. „*Hej, mladý pane, kupte si pečeni a jedení vlastního chleba na táboře. Naučíte se to za půl dne!*“ Členové družiny se střídají, chvíli prodávají, chvíli nakupují. Podobně jako na „aukci“, každý člen dostane červené a žluté bankovky. S početnějšími může nakupovat jen zboží jiných družin, s méně početnými může nakupovat vše, co chce. Když koupí nějaký produkt, napíše jeho název na bankovku, kterou za něj zaplatili před tím, než bankovku odevzdají prodáváči. Když trh skončí a prodávající si spočítají peníze, budou vědět, kolik za kterou aktivitu dostali. Nejprodávanější se zařadí do plánu. Vůdcové/vůdkyně tvoří *Komisi na ochranu práv zákazníka* s pravomocí zakázat prodej zboží nevhodného pro mladé zákazníky.

Nabídka samozřejmě nemůže být pořád stejná. Pokud chceme *aktivity (resp. programy) na demokratické rozhodování* používat častěji, nestačí pro opakování pouze z původní nabídky vyřadit činnost, kterou si děti už dříve vybraly, a pokračovat ve výběru. Některé aktivity jistě můžeme zařadit i v dalším „kole“, ale nabídka by měla být dostatečně rozmanitá. Rozhodovat nemusejí děti jenom o programu. Podobně je můžeš zapojit i do věcí, jako jsou třeba místo na tábor nebo vzhled klubovny.

Samotné *aktivity (resp. programy) na demokratické rozhodování* tohoto typu k výběru aktivit dětmi pro jejich individuální (přímé) plnění většinou nepovedou. Jsou pro ně ovšem důležitou inspirací k tomu, aby zažily, že opravdu mohou aktivně vstupovat do procesu výběru a že jejich rozhodnutí se mohou naplňovat. A tuto inspiraci je potřebné pro výběr individuálně plněných aktivit dále podpořit. Zde ti nabízíme několik nápadů pro inspiraci, ale nepochybujeme, že přijdeš na další, které budou dobře sedět na situaci tvého oddílu:

- ▶ Zjištění prvotního zájmu: členové družiny (oddílu) každý za sebe vyplní tabulku svých návrhů na plnění aktivit v jednotlivých bodech; tabulku si děti vyplní během prvních dvou týdnů na začátku skautského roku – vyjadřuje představu dětí o tom, co by chtěly plnit; data je možné sbírat jak „klasicky“ na předem předtištěných formulářích, tak „on-line“ na internetových stránkách oddílu (tato verze umožňuje i následné efektivní využívání).
- ▶ Vyhodnocení zájmu o plnění aktivit: to si jednak provede nejprve vůdce doma na základě shromážděných dat – včetně analýzy oblastí zájmu či na-

opak nezájmu a problémů – a následně situaci vyhodnotí s celým oddílem (družinou); výsledkem této fáze by mělo být společně vychodisko k tomu, pro které aktivity bude v oddílu (družině) nějaký přímý či připravující program (a dále to může být rozvinuto výše uvedeným způsobem formou *aktivit na demokratické rozhodování*) a pro které aktivity naopak takový program nejspíš nebude a dítě bude plnit aktivitu individuálně.

- ▶ Analýza individuálně plněných aktivit z hlediska kritérií vhodnosti výběru (o tom jsme už hovořili v kapitole *Jak stezka funguje?* část 1. *Výběr aktivit*) následovaná pohovorem s každým dítětem jednak o vhodnosti výběru, o tom, jak si představuje plnění té aktivity, a domluva o „kontrolních bodech“ umožňujících řešit případné problémy v plnění.
- ▶ Průběžné sledování plnění buď na nástěnce v klubovně nebo na oddílových webových stránkách (případně na obojím).
- ▶ Průběžně je také možné doplňovat další vybrané aktivity v bodech, které ještě dítě nemá plně „obsazené“. Je totiž lepší, když dítě si zpočátku individuálně plní opravdu jen ty aktivity, které odpovídají jeho volbě. Úspěch v jejich plnění povede ke zvýšení jeho sebevědomí a odvaze případně vybrat aktivitu i tam, kde si dosud netrouflo.

Jak naplánovat celoroční program

Ano, čteš dobře: plánování celoročního programu s možností úspěšně zapojit stezku do života oddílu velmi těsně souvisí, ale mělo by být vždy jasné, že stezka je pomocným nástrojem. Plánování celoročního programu musí vycházet i z dalších hledisek, než jenom úspěšné plnění stezky. Proto si zaslouží samostatnou příručku, na kterou určitě časem také dojde.

Tady plánování zatím alespoň „nakousneme“. Pokusíme se přitom co nejvíce vyjít ze způsobu, jakým už teď v tvém oddíle celoroční program skládáte. Předpokládáme přitom, že cíle, které chcete, aby děti v dalším roce zvládly, už máte dohodnuté (koneckonců základem pro vás může být právě stezka, která základní obsah skautské výchovy v sobě má⁹⁾) a že nyní řešíte otázku, kdy se během roku budete věnovat tomu kterému z nich.

Jako pomůcku pro plánování jsme připravili tabulku, která ti pomůže s rozhodováním, kdy během roku, na jaké akci a v jakém pořadí je vhodné jednotlivé body stezky do programu zapojit. (Najdeš ji na stránkách 41–42.) Podrobnější rozpracování opět najdeš v metodikách k jednotlivým oblastem (protože častokrát je potřeba členění až na konkrétní aktivity, jejichž plnění může být všelijak podmíněné vnějšími okolnostmi).

V dalším se snažíme vymezit několik častých způsobů, jakými se v našich oddílech plánuje. K tomu předesíláme, že nepochybujeme o existenci i jiných možných přístupů, jen s nimi nemáme zkušenost. A také je nám i tobě jistě jasné, že ať se zvolí jakýkoliv postup pro plánování, některé skutečnosti se do celoročního plánu promítnou tak jako tak – například charakter ročních období, Vánoce, jarní prázdn-

9) Obsah výchovy, který byl podrobně popsán v kompetencích, se snažíme postupně přiřazovat k jednotlivým bodům stezky. Anič bys tedy musel hledat v kompetencích, najdeš postupně cíle jednotlivých bodů stezky v tématických příručkách. Stručně je to již ve zmiňované Experimentální skautské stezce manuálu pro vedoucí (ke stažení na <http://krizovatka.skaut.cz/projekty/novy-skautsky-program/ke-stazeni/>).

niny, skautské svátky, velké prázdniny. Pro další čtení si vezmi z následujících čtyř postupů ten, který je nejbližší vašemu oddílu, a rady najdeš přímo u něj.

1. tématický přístup

Je určitou aplikací hesla „méně znamená více“: Je lépe se vždycky na nějakou dobu omezit na přehlednější okruh témat a ostatní v tu dobu spíš potlačit, protože se tím nerozptyluje pozornost i síly dětí. Ty si tak aspoň něco v daném období osvojí dostatečně pořádně¹⁰. A tak se jednotlivé akce nebo (častěji) období v roce (třeba čtrnáct dní až několik měsíců měsíce) zaměřují tématicky: na přírodu, na kulturu a historii, na týmovou spolupráci, sportovní činnost, komunikační dovednosti atd.

Pokud je to i váš případ, předem si projděte stezku a vyberte z ní několik témat, která podle vašeho názoru¹¹ půjdou spojit do programového bloku (nebo malého projektu) – jedna oblast stezky se obvykle dá rozdělit na dvě až tři témata, která již nejsou příliš obsáhlá a půjdou zvládnout na jedné výpravě, případně doplnit na schůzkách, které jí předcházejí nebo po ní následují.

Poté rozhodnete, jaký typ akce (schůzka, výprava, tábor) je pro jednotlivá témata vhodný. Do roku nejprve umístíte ta témata, která podle tabulky vyžadují určitý čas v roce a nutně potřebují určitý typ akce. Poté dále umístíte ostatní.

Pokud je toto váš plánovací přístup, jistě máte promyšleno, jak čelit negativní stránce takového způsobu plánování: vytrácí se dlouhodobá souvislost života v oddílu a mimo něj.

2. dramaturgický přístup

Vychází z toho, že chcete především zajistit celkovou prožitkovou dynamiku i pestrost ročního programu. Nezřídka je nesený celoroční hrou, jejíž příběh dodává inspiraci nejen k programovým nápadům, a tak umožňuje různorodost typů programu, ale poskytuje i potřebné dramatické napětí. Tento přístup nepochybně dává velkou šanci, že dětem (a často i vedoucím) poskytne intenzivní zážitky, a proto je dnes dosti oblíbený. Jeho „stínem“ je riziko, že nebudou dostatečně jasně upřesněny výchovné cíle, a ještě větší pravděpodobnost je, že nebude po absolvování celoročního programu jasné, jak případně vůbec zda jich bylo dosaženo.

Spolupráce se stezkou je tu však docela zřejmá: Jelikož už při plánování máte zpravidla vymyšlené klíčové programy, které ponese příběhovou linii a současně i programovou variabilitu (fyzicky náročné programy střídané přemýšlivými, poetickými, relaxačními či pracovními), je postup následující. Nejdříve rozmístíte body stezky, které se nejvíce hodí na konkrétní dobu v roce, a body (případně aktivity), na kterých chcete postavit největší „pecky programu“. Poté rozmístíte ostatní body stezky klidně prostřídané z jednotlivých oblastí, aby to odpovídalo vašemu postupu zaměřenému na pestrost. Výjimkou je pouze několik bodů, které jsou vázány buď vnitřní souvislostí, nebo časovou či místní náročností – napří-

10) Toto je přístup, který zvolili pro celoroční zapojení stezky slovenští skauti, kdy vždy na tři měsíce jsou určeny programové priority.

11) Rozdělení musí vycházet z vašeho způsobu práce a sestavování programu a také z možností, které máte (počet a zaměření vedoucích, obvyklá délka schůzek, výprav atd.). Chvilí jsme uvažovali o tom, že nějaké předpřipravíme, ale nakonec by to asi bylo trochu násilné...

klad z oblasti Příroda kolem nás, kterou je dobré dělat v přírodě, a tudíž je nutné ji příliš nerozdrobit.

3. přístup založený na tradici

Tohle je nejspíš druhý častý způsob plánování celoročního programu. Někdo by možná dokonce pochyboval o tom, že se o plánování jedná. Jeho základním principem je pravidlo: *takhle jsme to vždycky dělali a nám to docela vyhovuje*. V září je vždycky nábor, v říjnu podzimní výprava s rodiči, v listopadu drakiáda a pozvání nějakého pamětníka komunistického režimu, prosinec příprava na vánoční besídku a roznášení Betlémského světýlka...

Myslím, že snadno vidíš, proč je tento způsob plánování docela oblíbený – i jaké v sobě skrývá nebezpečí. Jeho přitažlivost vězí v bezkonkurenčně nejmenší „energetické“ náročnosti. Je docela pěknou aplikací pravidla: *co funguje – neměň*, které je například železným zákonem komerčního televizního vysílání. Hrozbou tu je postupné vytracení jakéhokoliv výchovného záměru a následně i dlouhodobějšího výchovného působení. A také ztráta schopnosti cokoliv zásadnějšího měnit.

To je také hlavní riziko pro zavádění stezky do celoročního života oddílu. Překážka není v prvé řadě v tom, že by to „nešlo“ – prakticky tam není nijaký rozdíl oproti těm dvěma předchozím přístupům – ale v potřebě „nadstandardního úsilí“ spojeného s novým promyšlením programu. Znamená to začít si klást otázky, které si vedoucí či oddílová rada dosud většinou nekladli. Na druhé straně může být vážný pokus učinit stezku nosným východiskem celoročního programu v tomto případě blahodárným lékem na výchovné „podřimování“ takového oddílu.

4. projektový přístup

Přístup netradičních oddílů. Vychází z toho, že si zjistíte od dětí nebo se rozhodnete pro námět na dva až tři velké projekty (jako například zorganizování historické bitvy včetně výroby zbroje a kostýmů, veřejné divadelní představení, natočení filmu, vytvoření počítačové sítě v klubovně atd.), které se stanou hlavní kostrou pro celoroční program.

V tomto případě vám naše tabulka tolik nepomůže. Nejdříve si nad navrženými projekty projdete stezku a rozhodnete se, které body půjde splnit přímo při realizaci projektu (zručnost při výrobě kroužkových zbrojí, vyjadřování při propagaci atd.). Dále zvážíte, které body by šly splnit při malé úpravě projektu. Nakonec body, které vám zbyly, rozdělíte do mezičasů mezi projekty jedním z prvních dvou postupů.

BOD STEZKY	PODMÍNĚJÍCÍ BODY	VHODNÝ TYP AKCE	ROČNÍ DOBA ČI ČAS VHDNÁ DOBA	NEVHDNÁ DOBA	DOBA POTŘEBNÁ NA PLNĚNÍ AKTIVIT STEZKY
A.1 Praktický život	-	družinová/oddílová schůzka, tábor, schůzka, doma	něco na táboře, ostatní kdykoli		1 den až délka tábora
A.2 Fyzická zdatnost	-	družinová/oddílová schůzka, tábor, schůzka, doma	kdykoli		1 den až 2 měsíce
A.3 Buď připraven	-	družinová/oddílová schůzka, tábor, schůzka, doma	kdykoli		1 den až víkend
A.4 Hledání řešení	-	družinová/oddílová schůzka, tábor, schůzka, doma	kdykoli		1 den až pár dnů
A.5 Vyjadřování	-	družinová/oddílová schůzka, tábor, schůzka, doma	kdykoli		1 den až pár dnů
A.6 Zručnost	-	družinová/oddílová schůzka, tábor, schůzka, doma	kdykoli		1 den až pár dnů
A.7 Můj oddíl	záleží na oddílu	záleží na oddílu	záleží na oddílu	záleží na oddílu	záleží na oddílu
B.1 Já a můj život		výpravy, jarní i letní tábor, občas i schůzka a domov	je třeba začít co nejdřív		1 den až půl roku
B.2 Moje svědomí	B.1 (ne splnění, ale začátek)	výpravy, jarní i letní tábor, občas i schůzka a domov	nejpozději v listopadu	první týden (před Nováčkem)	1 až 6 měsíců
B.3 Osobní rozvoj	B.1 (ne splnění, ale začátek)	jakákoliv (podle typu aktivity)	lze začít v říjnu	některé aktivity ne na táboře	1 den až několik týdnů
C.1 Vztahy mezi lidmi		jakákoliv (podle typu aktivity)	je třeba začít co nejdřív		několik dní až 2 měsíce
C.2 Moje vztahy	C.1 (zahájení)	jakákoliv, zvláště výpravy a tábory	lze začít v říjnu		několik dní až měsíc
C.3 Komunikace	B.1 a C.1 (ne splnění, ale začátek)	jakákoliv, výpravy, škola a akce pro veřejnost	lze začít v říjnu		několik dní až týdnů
C.4 Pomoc druhým	B.1, B.3 a C.1	akce pro veřejnost, rodina, oddílové akce		některé aktivity ne na táboře	1 den až měsíc

BOD STEZKY	PODMIŇUJÍCÍ BODY	VHODNÝ TYP AKCE	ROČNÍ DOBA ČI ČAS VHDNÁ DOBA	NEVHDNÁ DOBA	DOBA POTŘEBNÁ NA PLNĚNÍ AKTIVIT STEZKY
D.1 Moje rodina	C.1	běžný rodinný život	začít co nejdřív	prázdniny	1 den až 1 měsíc
D.2 Naše parta	C.1	družinovy, školní život, výpravy	začít co nejdřív		
D.3 Družina jako tým	D.2	družinovy, oddílové akce, tábory	od prosince	počátek školního roku	několik dní až týdnů
E.1 Já a demokracie	-	všechny	-	-	1 schůzka až 14 dní.
E.2 Já občan	E.1	všechny	-	-	měsíc
E.3 Propojený svět	E.1 a E.2.	všechny	doba sbírky <i>Postavme školu v Africe</i>	-	1 schůzka až 14 dní.
E.4 Různost světa	-	všechny	-	-	1 týden až 2 měsíce
E.5 Příběhy našeho světa	-	všechny	-	-	1 schůzka až měsíc
F.1 Pobyt v přírodě	-	družinová nebo oddílová výprava nebo tábor	pro nováčky duben – září	pro nováčky lépe nezačínat v zimě	plnění 1 výprava až dva měsíce, do přírody ale jezdíte stále 😊
F.2 Vnímání přírody	F.1	družinová nebo oddílová výprava nebo tábor	pro nováčky duben – září	pro nováčky lépe nezačínat v zimě	plnění 1 výprava, dobré později v roce dalším programem navázat
F.3 Poznávání přírody	F.2	jakákoli, včetně plnění doma mimo oddíl	-	-	-
F.4 Hodnota přírody	F.3	-	-	-	-
F.5 Šetřné chování	F.2	-	-	-	-

Na závěr téhle kapitoly ti ještě nabízíme malou ukázkou měsíčního plánu družinové činnosti na jeden měsíc (duben) se zařazením konkrétních možností na plnění stezky

1. týden: družinovka

téma: vyjadřování, hledání řešení (viz podrobný popis družinovky výše)

2. týden: oddílovka

téma: vytvoření kritérií, podle kterých vybíráme tábořiště, představení jednotlivých možností kam jet, rozdělení míst družinám ke zpracování

3. týden: družinovka

téma: sv. Jiří – každá družina zpracuje článek (i s obrázky) do (oddílového) časopisu o sv. Jiřím (spojeno s diskusí o příběhu), následuje vytvoření osobního erbu a hesla

výprava

téma: život v přírodě – používání navigační technologie, spaní ve stanu nebo pod širákem, vaření na ohni, pozorování a vnímání jarní přírody, hledání souhvězdí pomocí mapy noční oblohy, vyprávění mýtů s nimi spojených

4. týden: družinovka

téma: výběr místa na tábořiště (*aktivita na demokratické rozhodování*) – příprava na oddílovku (zohlednění zvolených kritérií), na zvolené tábořiště pojedeme v dalším roce

Krátké shrnutí „Jak zároveň stíhat stezku i program?“

- ▶ v oddíle je dobré si rozdělit role, aby v souvislosti s vyhodnocováním plnění aktivit nedocházelo k přetěžování vůdců/vůdkyň
- ▶ stezka se musí stát pravidelnou součástí celoročního programu včetně družinovek i oddílovek
- ▶ je nutné najít cestu, jak „obvyklé“ oddílové aktivity zapojit do plnění stezky
- ▶ využívání projektů pomůže nejen zařadit stezku do programu atraktivním způsobem, ale i současné plnění několika aktivit nebo dokonce celých bodů
- ▶ děti je nutné naučit vybírat si – a vhodně k tomu slouží *„aktivity (resp. programy) na demokratické rozhodování“*, zapojují děti do rozhodování v oddíle
- ▶ na plnění stezky je třeba pamatovat už při tvorbě celoročního plánu – jenom tak zajistíš, že vytvoříte dětem dostatečný prostor pro zvládnání potřebných aktivit, a sobě možnost využít plnění stezky k atraktivnímu programu i účinnému výchovnému působení

Už týden jsem nic nenapsala, ale měla jsem spoustu práce ve škole, v oddíle, doma, no asi jako každý. Minulý pátek jsem se sešla s Larrym a trochu se mu snažila vysvětlit význam stezky, a v čem si myslím, že obohatí oddíl. Myslím, že pochopil, ale že zatím převládá ješitnost na rozumem, takže bude ještě chvíli trvat, než překousne to, že jsem nad ním v téhle při vyhrála. I když ta moje výhra je směšná a absurdní, protože o to tu přece nejde.

V sobotu jsem pomáhala na rádcovském kurzu, který pořádal můj dobrý kamarád. Večer jsme se sešli všichni vedoucí a roveři, co jsme tam byli, a uspořádali debatu k novým stezkám. Někteří měli spoustu zkušeností a pracovali už i s experimentální stezkou, takže jsem se dozvěděla mnoho nových postřehů.

Rozřešila jsem tam konečně problém, který mě už nějakou dobu trápil. Jak skloubíme stezku s programem. Tedy samozřejmě už jsem věděla, že stezka by měla být součástí programu na schůzkách, výpravách a jiných akcích, že se nebude už říkat: Tak a teď si jdeme plnit stezku a máme na to čtvrt hodiny, ale že stezka se bude plnit formou programů nebo program skauta na splnění bodu příprav. Tady bych měla asi podotknout, že je možnost, že si skaut bude plnit i bod stezky ze svého rozhodnutí, u některých bodů by to totiž ani jinak nešlo. Hezky jsem si to popsala, ale mám pocit, že se na to hodí úsloví: to se lehko řekne a těžko udělá. Ale Hop, ten můj kamarád, mi konečně používání stezky ukázal na třech příkladech ze své oddílové praxe a já se hned jedním z nich inspirovala a vytvořila pro svoje holky program, ve kterém si, aniž by to věděly, splnily jeden z bodů stezky.

Jak se neupovídat k smrti

Jak jsi určitě zjistil, je v nové stezce je řada situací, kdy je potřeba si o něčem promluvit: při výběru aktivit, při průběžné zpětné vazbě – a nakonec každou aktivitu je třeba zhodnotit; plnicímu mají přitom poskytnout zpětnou vazbu (alespoň) dva vybraní lidé. Jak to všechno udělat, abychom stále někde neseděli a nepovídali?

Cesta k řešení vede dvěma směry – a oba je třeba sledovat. Tím prvním je využití i jiných technik pro zpětnou vazbu, než je „obyčejné“ povídání. Tady se tomu budeme věnovat jen stručně, protože podrobněji se tím zabývají (resp. budou zabývat) průběžně vycházející příručky k jednotlivým oblastem.

V této kapitole si posvítime hlavně na ten druhý směr: zvýšení efektivity a atraktivity hodnocení způsobem, kterému budeme říkat *spoluhodnocení*¹².

Spoluhodnocení nemusí být vždycky jen povídání. Může vypadat jako divadlo nebo hříčka, můžeme u něj malovat, modelovat, psát nebo třeba hrát divadlo.

Povídání si ale dokáže představit každý, tak budeme občas mluvit o povídání, i když tím budou zároveň myšleny všechny ostatní *techniky spoluhodnocení*.

Vymyslet a vést spoluhodnocení tak, aby bylo pro děti opravdu přínosné a zároveň nebylo jednotvárné, je pro vůdce poměrně náročné. Vyžaduje to od něj zkušenosti se svými svěřenci a citlivé reagování na vzniklou situaci (obojí se dá v knížce popsat jen stěží). V případě hodnocení ve skupině potřebuje i znalosti různých technik (což už popsat docela jde), a tak se v této kapitole budeme věnovat více skupinovému spoluhodnocení.

I když je spoluhodnocení poměrně náročné, pokud se vyvaruješ několika základních chyb, s trochou citu a poctivého rozmyslu jej určitě zvládneš. Nemusíš hned umět a vyzkoušet vše, co v této kapitole nabízíme, teorii i praxi zde uvedenou ber především jako zásobník inspirace.

TYPY SPOLUHODNOCENÍ

Protože plnit body stezky je možno třemi různými způsoby, liší se podle toho i způsob spoluhodnocení.

Pokud se bod stezky plní společným programem (= nepřímé plnění) nebo projektem pro družinu/y či celý oddíl, mělo by proběhnout i hodnocení společně. V případě, že se jedná o celooddílový program, využívá se často při spoluhodnocení dělení na skupiny. Jednotliví potvrzovatelé se sami rozhodnou, jestli chtějí poté ještě něco sdělit „neveřejně“.

Pokud všichni v družině nebo oddíle plní zároveň tentýž bod stezky (například když aktivity plní jednotlivci či dvojice samostatně po předchozím programu, tedy

12) Je to trochu zvláštní a dlouhé slovo, ale je to alespoň česky. V literatuře se podobným momentům říká buď poměrně nepřesně česky cílená zpětná vazba (E. Reitmayrová, V. Broumová) nebo přesně cizími slovy reflexe, debriefing (v publikacích Project Adventure), processing (M. Hentonová) případně ještě reviewing (R. Greenaway). Tyto pojmy mají drobné významové odlišnosti. Naší skautskou zvláštností je vazba na plnění stezky, takže naše spoluhodnocení neodpovídá přesně ani jednomu z těchto termínů, je tak trochu spojením všech dohromady. Dobře ale vystihuje skutečnost, že se ho účastní minimálně tři lidé.

když se jedná o přímé plnění s přípravou), je stále možné provést spolehodnocení společně – pouze je potřeba klást větší důraz na fázi *ohlédnutí* (hodí se podrobnější techniky, např. vernisáž). Totéž platí i u projektů pro jednotlivce a dvojice.

Pokud plní daný bod stezky jednotlivci nezávisle na sobě, musí spolehodnocení proběhnout také nezávisle jako rozhovor – být se u něho nemusí zdaleka jen mluvit (viz část o technikách). Měl by být příjemný a neformální, ale zároveň je dobré v něm dodržet všechny tři fáze, o nichž bude záhy řeč (*ohlédnutí, zobecnění, přenos*), a zásadu, že v každé fázi mluví nejprve ten, kdo plnil aktivitu, a teprve poté hodnotitel. (Důvodem je mimo jiné i to, že takto zajistíš, aby se děti opravdu zamyslely. Pokud začneš mluvit ty jako hodnotitel, mohlo by se nejen stát, že tvoje slova půjdou dotyčnému skautíkovi či skautce jedním uchem sem a druhým tam, ale hlavně ty se o nich nic nedozvíš.)

Proč vůbec v oddílovém programu diskutovat a hodnotit?

Právě skončil program. Děcka se užijí chtějí pustit se do něčeho dalšího, ale – ještě ne. Ještě si máme co říct. Po jednotlivých programech nebo po celých větších blocích může být skutečně užitečné si „ještě něco říct“. Když se zamyslíme nad tím proč, dojdeme ke dvěma pádným důvodům.

1. **Zpětná vazba pro organizátory programu:** Vedení oddílu by se přece hodilo vědět, jak byl program úspěšný – jestli se dětem líbil (tedy z hlediska prožitku dětí) a jestli si při něm něco nového osvojili (tedy jak dopadl z hlediska výchovné účinnosti rozvoje a osvojování kompetencí). Jde v podstatě o hodnocení pedagogické kvality programu – informace nutné pro další úspěšné výchovné působení a tvorbu kvalitního programu.
2. **Zpětná vazba pro účastníky programu:** I dětem by se hodilo více porozumět tomu, co se v průběhu stalo, proč se to stalo a jak se z toho poučit pro svůj život. K tomu je dobré se jak zamyslet, tak také sdílet zkušenost několika dalších lidí, kteří prožili totéž.

Skutečnost, že v prvním případě je „uživatелеm“ výsledků hodnocení poměrně úzká skupinka dospělých, zatímco v tom druhém všichni dětští účastníci, napovídá, že tyto dva požadavky sotva půjde uspokojit najednou. Zatímco vedoucí potřebují co nejpřesnější informace a není nutné, aby je všichni členové pochopili, v druhém případě je to obráceně – měřítkem úspěchu není počet chytrých postřehů, ale kolik toho děti „doprožijí“ a pochopí.

Tento fakt musíme vzít na vědomí: v jednu chvíli se můžeme soustředit buď na jedno, nebo na druhé. Ačkoli je hodnocení kvality programu určitě důležité, bude při spolehodnocení v ohnisku našeho zájmu vždy konkrétní dítě – a to jak z hlediska jeho vlastního prožívání a chápání, tak z hlediska našeho poznání o něm.

Měj na paměti, že spolehodnocení děláš pro děti, aby z programu získaly co nejvíce pro svůj osobní rozvoj, případně pro vytváření jejich vzájemných vztahů. Pro tebe má být zdrojem lepšího poznání dětí – ne pátráním po kvalitě programu (tomu slouží jiný typ zpětné vazby).

PRAVIDLA SPOLUHODNOCENÍ

Průběh spolehodnocení

Ať už provádíme hodnocení jakýmkoli způsobem, s jedním či třiceti dětmi, dobrou pomůckou je pro nás základní osnova, které se můžeme držet¹³.

0. **rozehřátí** – pokud hodnotíme něco ve skupině a dá se očekávat, že to zabere víc času, než 20–25 minut a před hodnocením nebyla pohybová aktivita, je dobré se předem dostat do tempa a rozehřát. Stačí nějaká krátká pohybová hra, tak na 10–15 minut.
1. **ohlédnutí** (aneb *Co a jak?*) – na začátek je dobré připomenout si bod stezky a aktivitu¹⁴ a co se v ní vlastně přihodilo. Je zajímavé ohlédnout se nejen za fakty, ale i za pocity a dojmy, které aktivita vyvolala, případně za myšlenkami, které se účastníkům v průběhu aktivity honily hlavou. Pocity a myšlenky jsou dobrým odrazovým můstkem pro další fázi.
2. **zobecnění** (aneb *Proč?*) – hledáme důležité momenty a příčiny, proč dopadly tak, jak dopadly. Pokoušíme se naše objevy zobecnit do pravidel či zákonitostí.
3. **přenos** (aneb *Co s tím dál?*) – hledáme, jak budou členové se získanou zkušeností v budoucnu pracovat a jak ji mohou přenést do svého života. Přemýšlíme, jak by se mělo změnit chování skupiny či jednotlivců, a hledáme podobné situace, ve kterých v budoucnosti budeme moci využít, co jsme vymysleli.

Roger Greenaway¹⁵ vymyslel pomůcku, jak si fáze snadno zapamatovat podle karet.

- ▶ Ohlédnutí nám připomínají červené karty – káry symbolizují *fakta* – popis, co se stalo, a srdce *pocity*, které z toho, co se stalo, mám.
- ▶ Zobecnění připomínají piky, které symbolizují *objevy* – hledání odpovědí na otázku, proč se stalo to, co se stalo, hledání zákonitostí a zobecnění.
- ▶ Přenos připomínají kříže, které symbolizují *budoucnost* – poučení pro přítě a pro budoucí život.
- ▶ Žolíky, které se vyskytují méně než ostatní karty říkají, že všechna pravidla mohou být někdy porušena, když to vyžaduje situace a ten, kdo spolehodnocení vede, ví, proč to dělá.

Co spolehodnocení není

Tohle je nejspíš nadbytečné, protože bys to dohromady dal/a i bez nás. Takže jen pro oddech dodáváme:

- ▶ Spolehodnocení není přednáškou ani one-man show, ve které vůdce všem vysvětlí, jak mají tomu, co se stalo, rozumět. Co napadne samotné dítě je totiž mnohem cennější, než co mu řekneš ty. A ve starším skautském

13) Osnova vychází z cyklu učení prožitkem podle Davida Kolba.

14) Pokud je plnění stezky součástí programu, pochopitelně není co připomínat. Ohlédneme se proto pouze za průběhem hry (případně celého programového bloku).

15) GREENAWAY, Roger. *The Art of reviewing*. Citováno v ČINČERA, Jan. *Práce s hrou: Pro profesionály*. Praha : Grada, 2007, str. 78

a mladším roverském věku také platí, že co řekne vrstevník, je zajímavější, než co řekne dospělý. Proto vždy první hodnotí dítě, pak eventuelně ostatní vrstevníci a teprve nakonec ty. To platí, i když se spolu bavíte jen dva – dokonce tam je to zvlášť důležité.

- ▶ Spoluhodnocení také není hra na diskusi, ve které vůdce naoko dělá, že dá každému příležitost se vyjádřit, ale ve skutečnosti se vůbec nesnaží pochopit, co děti říkají, a pak jim bez porozumění jejich pohledu vnutí svůj názor. Tím totiž jen prokazuje, jak nezvládl komunikační kompetence – zejména naslouchání.
- ▶ Není to ani diskuse vedoucích mezi sebou nebo řečnickou exhibicí několika málo „povídálek“. Na tohle si musíš dát zvláštní pozor, protože takhle může občas zdegenerovat i debata jinak pozorných a citlivých diskutérů.

Když si spolu povídáme

I když bychom neměli při spoluhodnocení jen povídat, málo platné – diskuse je určitým způsobem základní metodou, kterou obvykle každý zkusí či zkusil jako první. Protože základem diskuse je nastartovat ji správnou otázkou, uvádíme příklady, jak je (a také není) vhodné se ptát.

Jak se neptat?

Obvykle nejsou vhodné takovéto typy otázek:

- ▶ Uzavřené otázky ANO/NE, které neumožňují rozvinout diskusi („*Spolupracovali jste dobře, nebo špatně?*“)
- ▶ Faktické otázky, které ze spoluhodnocení dělají zkoušení ve škole („*Jak se říká tomu, když spolu lidé nespolupracují?*“)
- ▶ Otázky mnohoznačné složené z více částí („*Myslí si někdo, že Karel měl jednat jinak, a jestli, tak jak, a nebo něco udělala špatně Eliška?*“)
- ▶ Manipulativní otázky, na které chceme slyšet jedinou správnou odpověď („*Nemyslíte si, že spolupracovat by bylo lepší řešení?*“)
- ▶ Nátlak („*Karle, no tak, řekni k tomu také něco!*“)

Jak se ptát?

Naopak vhodné otázky umožňují projevit individualitu dítěte – jeho racionalitu, fantazii i prožívání světa i konkrétní prožité události.

Začínají například slovy:

- ▶ Proč...?, Jak byste vysvětlili...?, Proč souhlasíte...?
- ▶ Co si o tom myslíte?
- ▶ Zkus srovnat..., Jak se liší...?, Jaký je rozdíl...?, V čem je podobné...?, K čemu byste přirovnali...?
- ▶ Jaké jsou příčiny – důsledky...?
- ▶ Jak bys reagoval...?
- ▶ Co kdyby...?

Na co se ptát?

Pro inspiraci uvedeme řadu otázek pro jednotlivé fáze. Pokusili jsme se je i určitým způsobem charakterizovat z hlediska hlavního zaměření – tedy poznat co nejlépe dítě a jemu samotnému umožnit rovněž co nejlepší vhled do vlastního uvažování a prožívání. Tato hlediska musí jako „červená nit“ propojovat celou fázi spolehodnocení.

Ty otázky si pochopitelně musíš upravit na konkrétní situaci. A hlavně je nsmíš použít všechny. Debatu, která by tak vznikla, by nevydržela asi ani skupinka upovídáných pražských intelektuálů ☺.

Otázky pro *ohlédnutí – fakta*

- ▶ Jak probíhala aktivita...? Jaká pravidla měla ...? Jak jste viděli průběh z pohledu vaší skupiny? Popište průběh, jak jste ho viděli vlastníma očima? Co se stalo potom / před tím?
- ▶ Stalo se něco nečekaného? Co bylo nejzajímavější?
- ▶ Jak by se události jevíly náhodnému pozorovateli, co by si o tom myslel? Popiš svoji roli z pohledu ...

Otázky pro *ohlédnutí – pocity a nápady*

- ▶ Jak jsi spokojený s výsledkem (průběhem, kvalitou spolupráce, svým výkonem)?
- ▶ Kontrasty: Jaké byly tvoje osobní nejsilnější a nejhorší pocity?
- ▶ Zapojení: Jak moc jsi se cítil být zapojen?
- ▶ Empatie: Kdo si myslíš, že měl podobné pocity jako ty?
- ▶ Kontrola / vyjádření: Do jaké míry jsi se při hře kontroloval / projevoval?
- ▶ Souvislosti: Zažil jsi při hře pocit dějà vu? Jaká byla ta předešlá zkušenost?

Otázky pro *zobecnění – racionální reflexe*

- ▶ Jak jste spokojeni s výsledkem? Proč? Co bylo příčinou úspěchu? Co nefungovalo tak, jak mělo? V čem spočívala podle vašeho názoru největší výzva, kterou jste museli překonávat?
- ▶ Jaké byly rozhodující momenty pro úspěch / neúspěch? Proč jste se rozhodli takto? Co nejvíc ovlivnilo vaše postoje a jednání?
- ▶ Lituješ něčeho? Co bys udělal příště jinak?
- ▶ Jak se vám podařilo dosáhnout svých cílů?
- ▶ Co jsi zjistil o sobě / skupině / tématu?
- ▶ Jaký názor byl nejzajímavější? Co oceňuješ na ostatních?
- ▶ Jak moc hra připomínala skutečnost? Zažil někdo podobnou zkušenost ve svém reálném životě? V čem to je v realitě podobné? V čem jiné?

Otázky pro *přenos – očekávání, touhy a naděje*

- ▶ Přínos: Co by zkušenost mohla přinést do budoucna?
- ▶ Jak zajistit, aby se nezopakovalo...? Jak zajistit, aby se znovu povedlo...?
- ▶ Volby: Jaké možnosti a volby v takovéto situaci obvykle máš?
- ▶ Změny: Co zastavíš – začneš – budeš dělat nadále?

- ▶ Plán učení: Co bys chtěl prozkoumat příště? Proč? Jak? Kdy?
- ▶ Předpovědi: Podaří se problém řešit? Kdy? Jak?

TECHNIKY SPOLUHODNOCENÍ PRO ODDÍL A DRUŽINU

Pravidlo kruhu

Kruh je základní rozmístění skupiny při spuluhodnocení (pokud daná technika nevyžaduje jiné). Je to nejen symbol rovnosti, ale zejména zaručuje, že každý na každého vidí, což je pro komunikaci velmi důležité.

- **Mluvicí kámen:** Základní diskusní metoda. Podstata práce s mluvícím kamenem je ta, že smí mluvit pouze ten, kdo jej drží v rukou, poté je kámen předán dalšímu, dokud neobejde kruh. Je to trochu direktivní, ale dobrá metoda zejména v situacích, kdy se diskuse účastní více lidí a kdy je dobré dát každému prostor, aby se projevil – odpověděl na jednu vedoucím položenou otázku.

Mluvicím kamenem může být jakýkoliv předmět, který je k tomu určen. Je ale dobré, aby nebyl úplně fádni – používá se třeba je větší oblázek (odtud jméno), plastika, důležitý předmět z uplynulého programu, u emotivnějších programů třeba i svíčka. Pokud je potřeba zabránit neúměrnému protahování, lze použít přesýpací hodiny, které mluvčímu měří čas.

Obecně se dá říct, že pouhé mluvení je nejrychlejší – stihne se v co nejkratší době co nejvíce informací. Zároveň je také nejjednodušší na přípravu – nevyžaduje žádné speciální pomůcky, kostýmy atd. Není proto vhodné ho úplně vynechávat (pak by se skoro nic nestihlo), ani spoléhat pouze na něj, protože není příliš atraktivní (zatím se k smrti ještě nikdo neukecal, ale kdo ví...). Hodí se mít v zásobě různé jiné techniky, a tak jich pro inspiraci několik nabízíme.

Protože fáze *ohlédnutí* se nejsnadněji přetvoří do nějaké aktivity, která může mít i vlastní zářmování, často se využívá kombinovaný postup – ohlédnutí je „akčnější“ a přirozeně se postupně promění v diskusi.

Techniky pro ohlédnutí

Fakta

- **Štafeta:** Účastníci sedí v kruhu. Jejich úkolem je popsat průběh, ale tak, že každý může říci jen jednu větu a pak předá slovo dál svému sousedovi po levé ruce.
- **Poster:** Hodí po týmových hrách – každý tým připraví poster, vysvětlující taktiku týmu a jak se osvědčila.
- **Reportáž:** Ještě před začátkem aktivity je vybrán reportér, jehož úkolem je napsat o jejím průběhu článek, nebo rozhlasovou či televizní reportáž (v době MP3 přehrávačů a digitálních videokamer ani není třeba profi vybavení). Může ji doplnit i rozhovory s účastníky. Reportáž poté nahradí tuto část ohlédnutí, ostatním může být umožněno doplnit chybějící podstatné momenty. Pokud jde o hru s hraním rolí, může být role reportéra jednou z regulačních rolí a zprávy mohou být zabudovány přímo do hry.

- **Spisovatelé:** Úkolem skupiny je představit si, jaké názvy kapitol by měla kniha, která by popisovala jejich zkušenost. Je dobré předem stanovit počet kapitol (raději méně – cca 5 až 7).
- **Tisková zpráva:** Účastníci ve skupinkách připraví krátkou novinovou zprávu ve formátu Co, Kdo, Kde, Kdy.
- **Táborový / družinový časopis:** Pokud hodnotíme delší blok aktivit, může nám s ohlednutím pomoci průběžně tvořený časopis, který je vyvěšen někde na všeobecně přístupném místě. Další fáze potom může tvořit rubrika glosy/komentáře.

Pocity a nápady

- **Palcování:** Účastníci si na chvíli rozmýšlejí, jak budou hodnotit. Pak na pokyn každý ukáže palcem vzhůru ☝, dolů ☿ či do libovolné polohy mezi, jak je spokojen s výkonem skupiny či svým výkonem či výsledkem jako takovým. Výhodou této techniky je to, že je velmi krátká – je dobrá pro použití, když se očekává celkově větší tempo a krátký průběh.
- **Smajlíci:** Vedoucí připraví dostatečné množství smajlíků, kteří reprezentují různé pocity a dá každému vybrat takový, který odpovídá jeho náladě, hodnocení atd. Místo smajlíků je možné použít fotografie obličejů, obrázky či hromadu plyšáků.
- **Výroky:** Vedoucí po stěnách rozvěsí výroky odrážející různé možnosti hodnocení, např. *Necítím se dobře, Zatím nevím, Je mi skvěle* atd. Požádejte účastníky, ať se postaví k tomu výroku, který odpovídá jejich náladě. Pak dávejte prostor postupně jednotlivým skupinám k vyjádření důvodu jejich umístění.
- **Plastika:** Úkolem je vymodelovat objekt, vyjadřující pocit z aktivity. Je možné použít plastelínu, špejle, stavebnici, čističe dýmky a koneckonců ledacos.
- **Vernisáž:** U aktivit, jejichž výstupem je nějaký produkt, je dobré udělat ohlednutí jako vernisáž výstavy s autorským výkladem.
- **Teploměr:** Na zemi se položí provaz nebo namaluje křídou čára, vyznačeny jsou vybrané teploty – zejména nula stupňů, pak třeba plus a mínus deset, dvacet a třicet stupňů. Vedoucí objasní význam obou krajních teplot a nuly (např. -30 – horší už to být nemohlo, 0 – ani dobrý ani špatný, +30 – naprostá spokojenost). Účastníci jsou požádáni, aby si stoupli na teplotu, která odpovídá jejich aktuálním pocitům či jejich hodnocení výkonu skupiny v aktivitě. Na aktivitu pak může navázat práce expertních týmů, která se bude zabývat analýzou počasí a předpovědí do příštích dní (fáze zobecnění a přenos).

Techniky pro zobecnění a přenos

Již výše je uvedeno, jak navázat v případě teploměru a táborového časopisu.

- **Návod k použití:** Skupinky nebo dvojice připraví návod k použití pro podobné situace. Návod může být text, povídání, poster, komiks i třeba instruktážní video (rozuměj scénka).
- **Filmový scénář:** Skupinky v rámci ohlednutí připraví scénář filmu, který krátce i sehrají. Vedoucí se jich poté v roli reportéra, který dělá film o filmu, ptá na různé podrobnosti „ze zákulisí“.
- **Novoroční předsevzetí:** Děti si jako závěrečný výstup připraví každé předsevzetí, které vplynulo z poučení, které získali.

Tipy a rady

- ▶ **Využij skupinovou práci.** Pokud se spolehodnocení věnuje celý oddíl, nech členy pracovat ve skupinách. Skupinová práce je jednoduchá zejména po hráčích, ve kterých účastníci hráli ve skupinách. V takovém případě stačí stávající skupiny ještě chvíli udržet a požádat je o splnění navazujícího úkolu: přípravy prezentace, posteru, odpovědi na otázky, které mezi ně rozdělíš (každá skupina promyslí dobře odpovědi na jednu až dvě otázky a představí je ostatním, ti potom doplní své postřehy), vyplnění pracovního listu, atd. Tento postup je použit např. ve hře *Tatranky* v první vydané metodické příručce *Příroda kolem nás*.
- ▶ **Promysli předem metody hodnocení.** Na místě tě nenapadne nic jiného, než diskuse v kroužku, která se snadno „přejí“.
- ▶ **Moc to neprotahuj.** Lepší je, když nepadne všechno, co mohlo, ale neztratí se tempo – málokdo vydrží hodnotit déle než půl hodiny.
- ▶ **Nikdy nekritizuj děti za jejich názor, příště by ti už nic neřekly.** Pokud se ti na jejich názorech něco nezdá, zkus je spíše otázkami vést k dalšímu uvažování. Vlastní názor pouze citlivě nabízej. Místo složitých vysvětlení použij vej příklady a porovnání.
- ▶ **Naslouchej situaci.** Občas, když není nálada, musíš vše, co jsi pečlivě připravil, opustit a udělat něco jiného, nebo dokonce hodnocení nechat na jindy (pak pochopitelně musí proběhnout jinak). Pokažené hodnocení, které všechny děti otráví, je horší, než tvoje zbytečná práce.
- ▶ **Co napadne samotné dítě, je mnohem cennější, než co mu řekneš ty.** A ve starším skautském a mladším roverském věku také platí, že co řekne vrstevník, je zajímavější, než co řekne dospělý. Proto, pokud to jde, prováděj spolehodnocení s celou družinou nebo i oddílem. Pokud budeš chtít ještě něco osobně dodat.
- ▶ **Povzbuzuj i usměrňuj sebevědomí.** Některé děti jsou k sobě moc kritické a jiné naopak příliš sebevědomé. Pokus se je pochvalami, povzbuzením či naopak pátravými otázkami trochu usměrnit.

Další možnosti pro vyhodnocování

Touhle závěrečnou „douškou“ tě chceme povzbudit k tomu, abys spolu se svými kolegy hledal a využíval další možnosti průběžného vyhodnocování, které dnes umožňují běžně dostupné technické prostředky – fotoaparát, videokamera, počítač, internet. Umožňují značně efektivně (z hlediska časových i energetických nároků) udržovat komunikaci mezi tebou a ostatními členy oddílu, a tak mít stále přehled o tom, kdo jak na tom je a kde by bylo třeba tvého zásahu.

Předně široké možnosti skýtá oddílový web. Na něm je možné založit jak stránky on-line sledující aktuální stav plnění, tak je tam možno založit blogy, na nichž si děti mohou vést „deníky“ svého plnění (a tak ti například poskytovat neocenitelnou průběžnou zpětnou vazbu zejména u aktivit, které pro vyhodnocení vyžadují pohovor dítěte s „někým, komu důvěřuje“). Dále je možné mít na webu diskusní internetové fórum věnované právě plnění stezky, „zeď nářků“ a „tabuli přání“ spojených s plněním stezky.

Dále může být pro některé děti atraktivní komunikovat prostřednictvím „zvukových dopisů“, jejichž pořízení s běžným počítačovým vybavením pro skype-komunikaci je velmi jednoduché. Stejně tak si děti mohou plnění některých svých aktivit nahrávat na video (například související s uměleckou tvořivostí, vyjadřováním, komunikací atd.).

Krátké shrnutí „Jak se neupovídat k smrti“

- ▶ na spolehodnocení by se měli podílet aspoň tři lidé
- ▶ spolehodnocení lze uskutečnit celou řadou technik – nejen povídáním
- ▶ spolehodnocení a hodnocení kvality programu není to samé – první je cílené pro děti, druhé pro vůdce – obojí nejde dělat najednou
- ▶ spolehodnocení se zaměřuje na přínos, který měl program (aktivita) pro děti
- ▶ osnova pro spolehodnocení: rozehrátí – ohlédnutí – zobecnění – přenos
- ▶ pro průběžnou zpětnou vazbu použijte i možnosti moderních komunikačních prostředků

Program se týkal týmové spolupráce, přesněji rolí v týmu. Trval asi hodinu a půl a po něm si holky vyplnily krátký dotazník s otázkami o jejich pocitech v různých rolích. Během té hodiny a půl měly za úkol splnit několik jednoduchých úkolů a měnily si různé role: vedoucí, pracovní síla, hlavní vymýšleč atd.

Nakonec jsem je rozdělila do dvojic a ony si měly popovídat o tom, jak to je u nich v reálném životě. Postupně jsem je obcházela a zjišťovala, kdy se která z nich cítí nejlépe.

S jednou skautkou, Kůstkou, jsme narazily na problém, a tak jsme si po schůzce ještě na chvíli sedly a povídaly si o něm. Kůstka myslela, že je něco špatně na tom, že si nepřipadá dobře ve vedoucí pozici. Velmi jí to trápilo, protože se jí zdálo, že hlavní je postoupit oddílem až na funkci rádkyně a pak dál do vedení a že jiná cesta prostě neexistuje. Napřed jsem se jí teoreticky pokusila vysvětlit, že každý člen týmu je nepostradatelný a že každá role je potřebná, ale to mi moc nešlo, a tak jsme společně zkusily vymyslet praktický příklad, což se nám úspěšně povedlo, takže Kůstka odcházela domů docela klidná.

Jak děti motivovat k plnění stezky?

Proč něco děláš? Proč chodíš do práce, do školy? Proč vedeš oddíl? Je řada důvodů, které tě nutí nebo naopak přitahují k cíli, kterého chceš dosáhnout. Některé na tebe kladou požadavky „z venku“ – ale jiné přicházejí z tvého nitra. Motivy. K uvedení svobodného člověka do pohybu je téměř vždy potřeba nějaký „motiv“. Co je takovým motivem pro tebe? Zkus si sám/a pro sebe odpovědět na otázku: „Co mě motivuje pro práci v oddíle?“ Povinnost? Radost z práce s dětmi? Zábava? Lidé, se kterými vedu oddíl? Odpovědí je jistě mnoho a každý z nás na takovou otázku může odpovědět jinak.

Motivem může být třeba:

- touha (např. po odměně, uznání nebo úspěchu)
- potřeba
- emoce
- zájem na vztahu
- zábava
- odpovědnost
- činnost sama
- možnost osobního růstu
- ...

Prostě druhů a způsobů **motivace**¹⁶ je mnoho a je důležité vědět, co koho motivuje. Motivy vzbuzují, udržují a zaměřují naše chování. „Nutí“ nás jednat určitým způsobem. Čin může být uveden do pohybu jedním nebo i více motivy.

Podstatné je však to, že se musíme rozhodnout něco udělat. A rozhodnutí je podmíněné vůlí. Motivace může být vědomá i nevědomá, proto se nám může stát, že nedokážeme určit, co nás vede k našemu chování. To by se ale dospělému člověku nemělo stávat. Aspoň ne často, protože neuvědomované motivy jsou našimi největšími tyrany.

Motiv lze ovšem k jednání poskytnout i druhému člověku, aby něco udělal.

Když motivujeme druhé, používáme vědomé i nevědomé **stimuly**,¹⁷ a to pozitivní i negativní, případně může dojít ke kombinaci obou. Existuje však i jiný způsob motivace druhých. Pomocí slov a příkladů je dovedeme tam, kam chceme. A to je pro nás ta nejlepší cesta. Motivace dětí v našich oddílech by neměla vycházet ze strachu či obavy.

A PROČ JE MOTIVACE ZVLÁŠTĚ DŮLEŽITÁ?

Protože působí zevnitř. Na rozdíl od stimulů a vnějších tlaků tedy nejvíce respektuje to, že jsme bytostmi nadanými určitou svobodou. Motivace právě tuto naši svobodu oslovuje – a někdy, když nejsme dostatečně bdělí, si ji úplně ochočí. Ale v tom správném případě je jednání na základě poznání a přijaté motivace tím, co právě z nás činí svobodné bytosti. A také takové jednání mívá dlouhodobě největší výsledky.

Nestačí tedy jen děti odměňovat za to, co už udělaly. Budete-li každý měsíc vyhlášovat výsledky oddílového bodování a odměňovat jen toho nejlepšího, může se vám stát, že budou každý další měsíc výsledky horší a vyhrávat bude jen úzký okruh dětí. Ostatní děti nebudou mít důvod se zlepšovat, protože odměna je nezajímavá.

16) Pojem motivace pochází z latinského slova „movere“ – hýbat, pohybovat. Motiv je **vnitřní** zdroj lidského jednání, to, co jej zevnitř „pohání“; motivace je pak souhrnem (systémem) motivů k danému jednání.

17) Stimul je **vnější** podnět, který přichází z okolí – například možnost odměny, hrozba, blížící se událost atd.

Každého může motivovat něco jiného, protože lidé mají různé potřeby a různé představy o možnostech jejich uspokojení. Proto musí být motivování založeno na poznání a pochopení dětí z našich oddílů a toho, co je ve hře. Tedy výchova a rozvoj dětí v našich oddílech.

Budeme-li znát potřeby dětí v našem oddílu a budeme-li je respektovat, dosáhneme snáz námi vytyčeného cíle.

Určitě máte v oddíle nějakou neoblíbenou činnost, může to být úklid klubovny, lepení lodí nebo škrábání brambor. Proč jsou tyto věci tak nepopulární? Člověk k nim přistupuje tak, že nejsou samy o sobě zábavné, musí se udělat a je to nutné zlo.

Ukažme si na příkladu škrábání brambor, jak se z neoblíbené povinnosti táborové služby může stát populární část dopoledního programu. Stačí vám jen páčka, rukavice, míček, škrabky, brambory a hrnec nebo podobné vybavení. Přizpůsobte si pravidla softu, kdy na odpal může jít jen ten, kdo oškrábe tři brambory, a hráči v poli je musí z pole sbírat a nosit na první metu.

KONKRÉTNÍ MOŽNOSTI MOTIVACE V ŽIVOTĚ ODDÍLU

Pojďme motivační teorie převést do praxe:

Základem motivace je, aby vůdce či vůdkyně byli sami motivovaní. Budeš-li chtít začít v oddíle plnit stezku, měl/a bys být přesvědčen/a, že to je dobrý nápad a že to skutečně chceš. Vedoucí je vždy vzorem, proto by měl být dobrým příkladem. To ti ostatně jistě neříkáme žádnou novinku. Skauti a skautky poznají, když vedoucí s něčím nesouhlasí, i když se tváří, že opak je pravdou. Proto nadšení musí být upřímné a zapálení pro věc viditelné. Nadšení se pak bude šířit jako nákaza. Už Jan Bosco, geniální vychovatel z Turína 19. století, jehož „preventivní systém“ je základem všech úspěšných výchovných snah za poslední století, své pomocníky vždy upozorňoval: *Kdo chce druhé zapalovat, sám musí hořet!*

Motivovaný vůdce či vůdkyně však nestačí. Motivovaní by měli být i ostatní členové tvého oddílu. Začni – podobně jako Týnka v našem příběhu – dalšími lidmi ve vedení a pak společnými silami nadchněte pro stezku i rádce/rádkyně družin. Vysvětlete jim, proč vám přijde práce se stezkou dobrá a co to může vašemu oddílu přinést.

Už jsme tě na to upozornili: zpočátku práce se stezkou nebude lehká a v první fázi vám rozhodně neušetří čas. Rozdělte si ve vedení práci, každý se může zabývat jen například dvěma oblastmi stezky. Pokud rádci/rádkyně pochopí principy plnění stezky, pak s nimi můžete spolupracovat na vytváření družinového programu, který může být zaměřený na jednotlivé body stezky. Ušetří vám to dohromady čas i práci. Jste tým! Rozdělte si proto role, ať nemusí dělat všichni všechno.

V procesu zapojení stezky do oddílu – pro její přijetí a hlavně plnění výchovného záměru – hraje motivace nenahraditelnou roli. Jen se silnou pozitivní motivací máte dobrou šanci.

Projdeme si teď tedy všechny podstatné otázky, které s motivací v oddíle souvisejí (to bude pro tebe jistě jen opakování známého), a porovnejme to s tím, co stezka přináší.

Co děti motivuje?

Víš, co děti ve vašem oddíle motivuje? Nejspíš určitou představu máš. Ale čím lépe budeš znát strukturu motivace oddílu a konkrétní detaily jednotlivých jeho členů, tím větší budeš mít možnost s ní pracovat ve prospěch dobré atmosféry i kvalitní výchovy. Cestu jistě znáš: z povídání se skauty a skautkami a ze života vašeho oddílu se dá vyčíst, co jednotlivé děti baví a co je naplňuje, z čeho mají obavy nebo i strach, po čem touží a čemu by se rády vyhnuly. Bav se s dětmi o tom, co mají rády, a nebo si s nimi třeba zahraj hru na téma žebříček jejich hodnot. Nejčastěji děti motivuje uznání od vedoucích i od ostatních, odpovědnost za svou družinu, mladší děti pak odměna a to, aby nebyly nejhorší nebo poslední. Aktivity v oddíle by měly děti bavit tak, aby příště znovu na schůzku přišly rády, i v tom případě, že nepůjde primárně o zábavný program. Nezapomeň: znát motivaci dítěte – znamená znát dítě samotné.

Přístupuj ke každému individuálně

Každý je osobností, a proto je třeba k němu takto i přistupovat. Stejně tak jako je normální, že každému nechutnají houby, nebude každého motivovat pochvala od vedoucího na nástupu. Jednomu skautovi bude více vyhovovat pochvala od vedoucího mezi čtyřma očima, jinému na nástupu. Najdi si čas na každého zvlášť, což samozřejmě neznamená, že musíš s každým členem oddílu strávit samostatně na výpravě nejméně hodinu. Ale jednou můžeš ze schůzky jít společně s dvojicí skautů na autobus, na další si můžeš udělat čas během vaření večere na výpravě, a díky moderním technologiím si můžeš s jinými třeba psát prostřednictvím počítače. Víme-li, jak se děti z našeho oddílu mají, jak jim jde škola, jak se má rodina, určitě nám to pomůže s jejich motivací.

Budeš-li ke každému přistupovat individuálně, nebude se ti stávat, že Matylda si nebude chtít plnit bod stezky *Praktické dovednosti*, protože Rybízka je lepší v rukodělkách než ona, a tak to pro ni stejně nemá cenu. V tom má stezka výhodu: není založená na absolutním výkonu, ale na zlepšení jedince.

Motivuj průběžně

Kdyby vaše vedení oddílu připravilo opravdu dokonalou motivační hru k zavedení stezky do oddílu, ale pak děti o stezce další dva měsíce neuslyšely, vaše práce by sotva přinesla potřebné ovoce. Motivovat musíš stále, nesmíš přestat. Jednou můžeš motivovat body do táborové hry, jindy zážitkovou motivační hrou a jindy třeba jen několika uznalými slovy.

Jistě se může stát, že nadšení ze stezky za nějakou dobu vyprchá. Děti vychladnout a nebude se jim chtít plnit si další body. Na místě pak bude revize toho, jak jste v oddíle se stezkou pracovali. Může se stát, že jeden druh programu za nějaký

čas děti omrzí. Proto je důležité nechat děti plnit stezku všemi způsoby. Jednou může být program (na splnění několika bodů) připravený od vedení, podruhé si budou děti aktivity plnit samy doma a potřetí bude celá družina spolupracovat na společném projektu.

Pokrok motivuje

Touha po dokončení bodu stezky, oblasti či celého stupně, může být naším dalším esem v rukávu. Motivované děti si nebudou chtít připustit, že by si stezku nedodělaly. Dítě, které ví, že se posouvá vpřed, zvýší své úsilí. Aby byl takový postup dostatečně motivační, měl by být také vidět. Skauti a skautky si budou jistě ve stezkách vyznačovat, jak už jsou daleko, ale společná mapa „jak jsme na tom“ na nástěnce v klubovně, může být další variantou. O možnostech, které poskytuje oddílový web, jsme už hovořili. S pokrokem souvisí také zpětná vazba, kterou by měli každý skaut a skautka od vedení i od ostatních v oddíle dostávat.. Pak si mohou být jistější, že jdou správným směrem a správnou rychlostí.

Dej najevo uznání

Potřebu uznání a chvály není jistě nutné zdůrazňovat. To není něco laciného nebo dokonce výchovně nezdravého. Upřímná pochvala je mimořádně cennou zpětnou vazbou, která posiluje člověku jistotu, že jde správným směrem. A kdo z nás by to nepotřeboval! Když se skautům a skautkám povede úkol, hra nebo oběd, je běžné, že je pochválíme za to, jak to dobře zvládli. Uznání od vedoucího, může být to, co skauta nebo skautku bude hnát kupředu.

Nauč děti ve svém oddíle, aby si projevovaly uznání navzájem. Projev uznání a chvála by měly být vždy upřímné. Nechval někoho, jen proto, že už ho dlouho nikdo nepochválil. Pochvala může povzbudit všechny, i když nebyla určena právě jim. Pochválený bude dobrým příkladem, což vám pomůže, aby i ostatní směřovali správným směrem. Nezapomeň projevovat uznání formálně i neformálně a různými způsoby.

Projevem uznání nebo pochvalou může být:

- veřejná pochvala (např. na nástupu)
- pozvání družiny vedoucím do čajovny
- putovní talisman pro osobnost měsíce
- gratulace
- dopis
- poplácání na rameno
- ...

Každý je jedinečný, proto nechval všechny podle stejného metru.

Spravedlivě odměňuj

Na spravedlnost jsou děti zvláště citlivé. A stezka nabízí různé možnosti odměňovat.

Odměnou například bude:

- karta za každý splněný bod stezky do skautské karetní hry *Sacculus*
- body za splněný bod do oddílového bodování
- pomocník, který nenechá postavu skauta nikdy na holičkách
- zvláštní schopnosti pro družinu do vaší táborové hry
- ...

Odměňovat děti za splněný úkol nebo za umístění ve hře na předních místech je v oddílech běžné. Určitě si vymyslíte vlastní odměny za splněné body stezky nebo oblasti. Myslete však vždy na to, aby odměna byla spravedlivá vůči ostatním i výkonu, který odměňujete. Odměňujte s rozvahou, aby se samotná odměna nestala tím cílem, o který dětem jde. Někdy je lepší odměnit skauta, který se snažil, než jiného, pro kterého to byla hračka.

Stanovte podnětný, ale i reálný cíl

Zvládnout jeden stupeň za rok není snadné. Ale opak by nebyl ani výchovný, ani motivační. Úkoly a cíle, které si v životě, ať už vlastním, nebo oddílovém stanovujeme, by pro nás měly být samy o sobě podnětné a burcující k nějakému výkonu. Současně ale musí být reálné. Dám-li si cíl, že se za 14 dní naučím anglicky, je můj cíl sice dostatečně motivující, ale není reálný. Proto se jeden stupeň stezky plní jeden rok, což je reálné i motivující. Plní-li si nováček nováčkovskou déle než půl roku, může se pro něj nováčkovská stát nezajímavou, přestane ho bavit a pak na ni dočista zapomene. Proto je vhodné stanovovat pro určité cíle termíny nebo dobu, po kterou se jimi budete zabývat.

To vše jsou tobě jistě dobře známé zásady motivace, které se dají použít k jakékoli oddílové činnosti (tedy nikoli jen k plnění stezky). Teď se ale podíváme na možnosti, jak motivovat děti přímo k plnění stezky?

JAK MOTIVOVAT K PLNĚNÍ STEZKY

Stezka sama o sobě není dostatečně natolik motivační, že by stačilo přinést ji na schůzku a děti se pustily s nadšením do plnění bodů a neskončily by dříve, než by měly vše splněné. I když pro většinu dětí na první pohled vypadá lákavě, je plná úkolů, povinností a dokonce i sebepřemáhání (na což dnes děti nebývají zvyklé). Ano, výsledek stojí za to! Děti se osvojením kompetencí budou samy dál rozvíjet a pro jejich další život to bude velmi přínosné. Ale pravdou je, že velkou část dětí ve skautském věku nenalákáme na to, že se *naučí řešit konflikty* nebo *dávat ostatním zpětnou vazbu*. Motivující může být stezka jako celek, někteří skauti a skautky si ji budou plnit proto, aby byli dobří nebo lepší než ostatní, aby ji měli prostě splněnou. Budou se chtít sami dál rozvíjet a to je bude v plnění hnát kupředu.

Nejdůležitější a nejvíce motivující však bude přístup vás vedoucích a program, který povede děti k výběru nebo plnění bodů stezky. Jsou to právě hry, které děti

v oddíle tradičně baví, stejně tak by je mělo bavit plnění stezky. Budou-li si moct splnit některé body stezky díky programu, který pro ně připravíme a který bude zábavný, to je pro ně tou nesilnější motivací. Proč by si skauti a skautky nezahráli na reportéry, kteří píšou články o městě a jeho obyvatelích, kde jste právě na výpravě? Přitom se pobaví a ještě si splní část stezky.

Uvědom si ale, že preference dětí nejsou pro vždy dány: ty jako vedoucí máš největší vliv na to, co bude děti bavit a co budou chtít dělat. Bude-li vedoucí zapálený fotbalista, za rok budou všichni skauti prohánět míč na hřišti i mimo čas schůzek. To máme vyzkoušené ☺.

Pokud bude stezka součástí oddílového života, jako něco, z čeho bude vycházet program, za rok už nepřijde nikomu v oddíle divné, když se po společném programu skauti nebo skautky kouknou do stezky, jestli si náhodou neplnili některý z jejích bodů.

Nezapomeň, že důležitou roli budou hrát i rádci a rádkyně družin, kteří by měli být v motivaci ostatních tvou pravou rukou. Ve starším skautském věku, když na některé skauty nebo skautky přijde tzv. období „vzdoru“, bude rádce nebo rádkyně pro svou družinu tím, kdo má pravdu a ví vše nejlépe. Proto pro vás bude strategicky důležité, když si rádcové vezmou stezku za svou.

MOTIVAČNÍ NÁSTROJE STEZKY

Součástí nabídky stezky jsou i motivační nástroje, které prostě můžeš vzít a rovnou použít v oddíle. Pro děti mohou být dalším důvodem, proč si budou chtít stezku plnit, a pro tebe ulehčením práce nebo inspirací pro vlastní nástroje. Použití všech motivačních prvků stezky nemusí vždy zaručit výsledek (tj. motivace bez práce). Jde o koření, kterým si můžeš dochutit specialitu uvařenou z vašeho nadšení a programu, který bude děti bavit.

A jaké je tedy nabídka?

Symbolický rámeček (postavy, dobrodružný svět, živly)

Dítě často touží po tom, stát se na chvíli někým jiným. Hrát si na piráty, kouzelnice, rytíře, princezny nebo elfy. Proto si s dětmi hrajeme, ocitáme se v jiném světě a děti to baví (protože je to jiné než ve škole). Takovým světem je i stezka.

Jednotlivé stupně stezky jsou nazvány podle čtyř živlů (tj. země, voda, vzduch a oheň). Motiv živlů si samy vybrali skauti a skautky z testovacích oddílů. Představují dobrodružný svět, kterým je možné procházet po „cestách“ jednotlivých živlů. Skauti a skautky si mohou vybrat postavu, se kterou pak budou světem stezky procházet. Proč nebyt například hraničářem, který putuje cestou

země a svou odvahou i rozvahou zdolává všechny nástrahy, nebo léčitelkou, která svou laskavostí mění i chlad na cestě vody? Stezka pro ně nebude jen plněním jednotlivých aktivit, ale světem, ve kterém s celou družinou zachrání kouzelnou knihu ze spárů zlého čaroděje nebo pomohou ztracenému princovi znovu dobýt svou královskou korunu.

Fantasy symbolický rámec (který je i podle průzkumů pro většinu dětí lákavý) dává mnoho námětů pro táborové i celoroční hry nebo jednotlivé programy. Není však podmínkou. Symbolický rámec stezky si můžete bez velkých problémů pro potřeby svého oddílu libovolně upravit. Život oddílu můžete přesunout na tajuplný ostrov nebo do středověkého města. A nebo do té nejsoučasnější reality. Jak si lze upravit stezku pro náš oddíl, je podrobněji popsáno v kapitole *Jak si můžeme stezku přizpůsobit svému oddílu?*

Každý stupeň stezky má na výběr několik postav pro skauty i skautky, vybranou postavu si mohou nalepit do stezky a změnit si ji, když splní celou oblast. Smyslem postav je personifikovat se s dobrodružným světem, do kterého je stezka zabalena, a tím vzít stezku více „za vlastní“. Symbolický rámec se prolíná grafikou jednotlivých sešitů stezky.

Pro první seznámení se stezkou se dá výborně využít její symbolický rámec. Představte si rituál, při kterém tajemní zástupci čtyř živlů v pláštích a krásných šatech předávají živly skautům a skautkám, kteří si budou plnit dané stupně. Další možností je například postava starého krále, která vyšle na dalekou a nebezpečnou cestu své bojovnice, poutníky, mágy a kněžky, aby zbavili jeho zemi strašné kletby.

Nástroje samotné stezky (nálepky, pomocníci)

Děti plněním stezky získávají nové dovednosti, znalosti a postoje, které jim pomohou v běžném životě. V našem dobrodružném světě stezky získávají pomocníky, kteří usnadní cestu k jejich cíli. V celé stezce je (ve všech stupních) 24 pomocníků. Za splnění jedné oblasti získá dítě jednoho pomocníka a jeho samolepku, kterou si do stezky nalepí. Rytíři tak bude v boji pomáhat drak, z úzkých dostane amazonku nymfa a při společném putování se nějaký hobit vždycky hodí. Prakticky pomocníci můžou svému majiteli pomoci v karetní skautské hře Sacculus. Karty rozšíření budou tzv. artefakty (např. kouzlo, předmět), které patří jednotlivým pomocníkům. Získám-li pomocníka, jeho artefakty budou mít vyšší moc. Ve hře to pak bude znamenat malou výhodu.

Putování své postavy můžou děti ve stezce sledovat pomocí samolepek se znaky jednotlivých oblastí, které lepí na speciální dvoulist stezky (mapu) umístěnou uprostřed stezky.

Možnost plnění výzev

Vzpomeň si na to, když ti bylo 14 let a jen malý krůček tě dělil od toho, abys mohl jezdit na drsné roverské akce. Jako mladí v našem oddíle bychom udělali snad cokoli, abychom mohli jet na „Smrták“, kde se šlo celou noc přes vrcholky Krkonoš nebo se sjížděla Sázava na kánoích. Jet mohl jen ten, kdo si splnil oddílové zkoušky.

Tři orlí pera si v některých oddílech může skaut nebo skautka splnit nejdříve ve 14 letech, v jiném oddílu třeba podmínkou pro plnění bylo dosažení prvního stupně. Opravdu je to tak, že ke zvládnutí toho, co samo o sobě není nijak příjemné, nás často motivuje něco, co „leží za tím“. Třeba i „obyčejný“ pocit, když člověk zvládne to, co bylo opravdu náročné!

Po dokončení každého stupně se skautům a skautkám otevře nabídka tzv. **Výzev**. Jde o rozšíření toho, čím jsou dosud Tři orlí pera – jakousi privilegovanou možností splnit si atraktivní zkoušku, o kterou se děti mohou pokusit, jen když před tím už něco dokázaly (splnily stupeň stezky). Každý stupeň má jiné výzvy a na jejich plnění je jen omezený počet pokusů. Po splnění výzvy mají děti právo získat nášivku.

Za první stupeň (Cesta Země)

- **Noční bdění** – hodinu bez usnutí ležet v noci ve spacáku poté, co skauta nebo skautku vedoucí vzbudí
- **Výstup na vrchol** – noční výstup na vrchol za východu slunce

Za druhý stupeň (Cesta Vody)

- **Výsadek** – skaut nebo skautka se musí vrátit z neznámého místa do tábora bez mapy, buzoly atd.
- **Noční návrat** – noční obdoba výsadku s použitím baterky, mapy a buzoly

Za třetí stupeň (Cesta Vzduchu)

- **Tři orlí pera**

Za čtvrtý stupeň (Cesta Ohně)

- **Dva dny bez ničeho** – dva dny si skauti a skautky budou muset poradit bez ničeho, sehnat si jídlo, pití, nocleh a urazit nejméně 15 km
- **24 hodin na stromech** – strávit den v korunách stromů nebo třeba jen 1 metr nad zemí

Podrobnosti k plnění obsahuje Příloha 2 – *Metodická a bezpečnostní pravidla plnění Výzev*.

Nášivky

Nášivky stupňů jsou ve tvaru krystalu a barvy podle živlu. Nášivku skauti a skautky dostanou na začátku plnění stupně. Našíjí si ji na kroj a s dalším stupněm přidávají další. Po splnění všech stupňů vznikne na kroji z nášivek jeden velký obrazec, do jehož středu přijde kámen za dokončení všech stupňů. Začne-li skaut nebo skautka až vyšším stupněm, získá za předcházející stupně na kroj šedivý krystal. Šedý krystal bude dotvářet obrazec všech čtyř stupňů, (aby jednoduše neměli „díru“ bez nášivky), a zároveň symbolizuje, že dotyčný neprošel nižšími stupni.

Našíjí nášivky na kroj před začátkem plnění symbolizuje, že se skaut či skautka vydali na cestu osobního rozvoje. Prostřední krystal zase představuje úplnost zvládnutí stezky.

To, že skauti a skautky budou mít nášivku po celou dobu plnění našitou na kroji, v nich bude pěstovat smysl pro odpovědnost. Nebudou chtít zklamat, když už mají nášivku, a stupeň si nesplnit. V oddíle, kde si budou všichni stezku plnit, může nošení nášivek působit motivačně. Smyslem je motivovat, aby si skauti a skautky plnili stezku, za splnění dostali nášivku dalšího stupně.

Skautská karetní hra Sacculus

Hrajete v oddíle karetní a deskové hry? A znáte karetní hru ke stezce Sacculus? Motivační karetní hra se může v oddílech stát fenoménem, který pozitivně využívá zájmu skautů a skautek o tuto formu hry.

Hra se skládá z devíti základních karet, které dostanou skauti a skautky na začátku plnění stezky. S devíti kartami a sáčkem zelených, modrých a žlutých kamínků si děti mohou zahrát zajímavou hru, která je založená na odhadu soupeře a částečně i na náhodě. Devět karet může mít každý, ale rozšiřující kartu se speciálními schopnostmi jen ten, kdo si splní bod stezky. Získání dalších karet, které mohou zlepšit postavení hráče ve hře, tak bude děti motivovat k plnění bodů. Pro první stupeň tvoří hru 9 základních karet a 27 speciálních. Po splnění stupně svých 27 speciálních karet odložíte a začnete získávat 27 nových, s novými vlastnostmi. A tak to je po každém stupni. Hra je provázaná se základním symbolickým rámcem stezky. Pokud si dítě splní celou jednu oblast, získá pomocníka, který zlepšuje jeho schopnosti v karetní hře. Hra se speciálními kartami má náboj a po zkušenostech z testování můžeme říci, že je opravdu zábavná. Možná je i varianta, kdy hraje skaut jen se základními kartami proti někomu, kdo má i rozšiřující. A opravdu není pravidlem, že by vyhrával jen ten, kdo má větší výběr karet.

Oddílové motivační nástroje

Jistě stejně dobře jako my víš, že děti do oddílu chodí kvůli vedoucím, kvůli kamarádům a pak proto, že je baví program, který se tam uskutečňuje. Zvláštní přitažlivost mají hry – zejména dlouhodobější. Zajímá je, jak dopadne celoroční hra, jsou zvědaví, co znamená tajný nápis, který se objevil v klubovně na konci poslední schůzky, a chtějí poprvé sjet řeku na pramici. Samotný oddíl, jeho život a tradice, je pro ně jednou z nejsilnějších motivací.

Je řada oddílů, které si budou chtít stezku přizpůsobit. Mohou použít svůj vlastní symbolický rámec, vlastní aktivity a další prvky, které budou charakteristické pouze pro jejich oddíl. Máme pro tebe několik tipů, jak motivaci ke stezce uvést ve vašem oddíle do praxe:

Zapojení do celoroční nebo táborové hry

- Např.: zlatokopové budou získávat pozemky, kde mohou těžit zlato. Za každý splněný bod stezky si mohou takový pozemek koupit.
- Ve starověkém Římě se z otrocka stane občan, jen když splní jednu oblast stezky. Za splnění další oblasti pak postupuje ve společenské hierarchii až k samotnému císaři...

Symbolický rámeček

- Jednotlivé hry na schůzkách a výpravách můžete motivovat buď podle vlastního symbolického rámce, nebo symbolického rámce celé stezky.

Motivační scénky

- Některé hry vyžadují uvedení do děje předem. Před výpravou na téma mafiáni můžete na konci oddílové schůzky sehrát scénku o přepadení mafiány, kteří unesou jednoho z rádců.

Velká hra k zavedení stezky

- Připravte pro první setkání se stezkou hru, na kterou děti jen tak nezapomenou. Společně mohou v družinách putovat a plnit úkoly podle některých bodů stezky. Na konci jejich dobrodružství jim tajemný mudrc předá zprávu, kde bude návod na lektvar moudrosti. Jednou z přísad bude stezka.

Bodování

- Plnění jednotlivých aktivit či celých bodů může být zohledněno i v celoročním oddílovém bodování.

Družinové bodování

- Skauti a skautky za splněné body stezky přinesou body svým družinám. Body se v rámci celoroční hry vymění za peníze, za které si pak družiny nakoupí vybavení potřebné pro jejich další putování.

Mapa postupu členů v plnění

- Plnění stezky by mělo být vidět. Na nástěnku v klubovně můžete vytvořit mapu, po které budou děti postupovat. Další možností je klasický bodovník, kde se budou vybarvovat čtveřičky za splněné body.

Výzdoba klubovny

- Bude-li stezka součástí nejen programu, ale celého oddílového života, skauti a skautky nezapomenou na to, že si mají něco splnit. Použijte motivy stezky k výzdobě klubovny. Téma čtyř živlů může být dobrým nápadem na vymalování klubovny a jinou výzdobu. Výzdobu si mohou zrealizovat družiny samy. Budete-li používat vlastní symbolický rámeček, vyzdobte si klubovnu ve stylu Indiánů, seriálu MASH 4077, čarodějné školy atd.

Družina

- Družina je velmi silným motivačním prvkem, pokud jde o společnou věc, dokáží se členové jedné družinky navzájem strhnout. Zařazujte proto do programu společné projekty a plnění pro celou družinku.

Speciální odměna

- Dort za úspěšně dokončený stupeň na oddílové schůzce.

Krátké shrnutí „Jak děti motivovat k plnění stezky?“

- ▶ motivace je důležitá, protože z nitra člověka pomáhá k tomu, aby dělal i věci, které by se mu „normálně“ nezdály zajímavé
- ▶ nezbytný začátek je motivovaný vůdce/vůdkyně, následně i jeho ostatní spolupracovníci
- ▶ je nutné přistupovat ke každému individuálně (každého může motivovat něco jiného)
- ▶ motivace musí být průběžná a pokrok musí být vidět
- ▶ po splnění úkolu musí následovat spravedlivá odměna
- ▶ stezka nabízí mnoho motivačních nástrojů – symbolický rámec, nálepky a pomocníci, výzvy, nášivky, skautská karetní hra
- ▶ kromě „stezkových“ motivačních nástrojů existují ještě oddílové motivační nástroje

Rozjely jsme stezku na plný pecky, abych se vyjádřila pěkně od podlahy, protože myslím, že asi takový pocit si z rozjetí, motivačního začátku, nebo jak to mám nazvat, holky odnášely, a já taky. Nedokážu to popsat a to by stejně nemělo ten správný efekt, ale byla to síla. Abych to aspoň trochu vysvětlila, tak napíšu vystupující postavy. Nejdříve Země, matka (Lentilka v hnědých šatech s vycpaným břichem a panenkou v náručí), Voda (Agáta v modrém plášti s mokřými vlasy), Vzduch (já v maminčiných svatebních šatech zavěšená na sedáku na stromě), Oheň (pomalovaný Larry plivající oheň). Celým představením provázela Veverka a musím ji strašně pochválit, tím myslím strašně moc. Po jednotlivých patronech, jak jsme si žily pro sebe nazvaly, vystoupily a byly představeny postavy, kterými se můžou skautky během plnění stát, a nakonec jejich pomocníci.

Skautky jsou nadšené, pročítají knížku zepředu a zezadu, ale to je jen začátek, pak už to také bude na jejich vůli a na naší schopnosti je motivovat k plnění. Doufám, že jim prvotní nadšení vydrží co nejdéle.

Takže můj trochu zatím tajný cíl, motivovat celý oddíl, je splněn. Víím, že to není na věky, a tak s tímto cílem budu muset seznámit i Lentilku, Agátu, Veverku a částečně i rádkyně, ať se nám to nezkaží, když to takhle pěkně začalo.

Jak se stezkou začít u nás v oddíle?

Představ si, že jsi ve skautském věku a netrpělivě čekáš, co si pro vás vedoucí připravili za program na dnešní schůzku. Sedíš u stolu spolu s ostatními a vedoucí vám rozdává stezky a praví: „Toto je vaše nová stezka, tu si od teď budeme plnit. A začneme hned teď. Otevřete si ji na straně 25...“

Tohle jistě neuděláš. Ale co tedy uděláš? Byla by škoda nevytěžit z okamžiku prvního setkání se stezkou co nejvíc.

Podívejme se na ten start podrobněji.

Před tím, než se stezka objeví v rukách vašich skautů a skautek, čekají vás přípravy na čtyřech frontách.

Vedení

- S rozhodnutím pracovat se stezkou seznámte celé vedení vašeho oddílu, nejlepší samozřejmě je, pokud o tom rozhodnete společně. Budeš-li zapálený pro stezku, snáz motivuješ i ostatní. Vyskytne-li se problém, že zbytek vedení nebude z tvého rozhodnutí nadšen, raději vše znovu prodiskutujte. Snažte se najít variantu, která by vyhovovala všem. To je mimořádně důležité, protože nejednota ve vedení by vám všem podrážela nohy v těch nejméně vhodných situacích.
- Přečtěte si metodiky k novému programu. Začněte právě touhle – „univerzální“. Seznamte ostatní s pravidly a principy stezky. Kromě toho každá oblast stezky už má nebo bude mít svou metodiku plnou praktických nápadů a tipů na program. Vraťte se třeba i k sešitu Experimentální skautská stezky – manuál pro vedoucí, kde je přehled kompetencí spojených se stezkou.
- Rozdělte si práci. Každý z vedení by se měl se stezkou seznámit. Jednotlivé oblasti či typy plnění může mít na starost jen jednotlivec.
- Nezapomeňte na rádce a rádkyně! Budete-li s nimi od začátku spolupracovat na zavedení stezky do oddílu, získáte v nich silnou podporu. Naučte je vytvářet program podle aktivit stezky, ať tímto způsobem připravují družinové programy.

Program

- Se stezkou začněte pracovat, až když si budete jisti, že jste se na to řádně připravili. Kromě dobrého seznámení se stezkou to předpokládá i včasné zařazení stezky do celoročního plánu (o tom už jsme spolu hovořili)
- Stezka by měla z velké části tvořit náplň programu. Neznamená to však, že budete celou schůzku plnit stezkou. Jednou můžete zařadit program, kterým si děti jednu dvě aktivity splní, jindy je připravíte na to, že si budou plnit bod samostatně.
- Neexistuje jedna vhodná situace pro zavedení stezky do oddílu. Záleží na vás, jakou variantu zvolíte. Můžete začít na táboře, na výpravě i na schůzce. Začátek souběžný se startem skautského (školního) roku je logický, ale ne jediný možný.
- Nezapomeňte na stezku! Měla by se v jakékoli podobě objevovat na každé schůzce či výpravě. Pokuste se využít oddílový web – bude-li „žít“ na něm, bude žít i v programu.

Skautky a skauti

- Ujasněte si, na jakém stupni má ten který člen nebo členka oddílu začít. Uvádíme doporučený věk pro každý stupeň, nicméně každý je jedinečný a může se stát, že pro jedenáctiletého skauta bude první stupeň „lehký“, nebo naopak pro třináctiletého bude třetí stupeň „těžký“. Vy znáte své děti nejlépe, proto dobře promyslete, na jakém stupni mají začít.
- Pořídte stezku pro každého. Ujasněte si, jestli s budou kupovat stezku členové oddílu sami, nebo zda jim jí zaplatí oddíl.
- Seznamte je s pravidly a principy stezky.

- Princip tzv. tutorů¹⁸. Jeden člen vedení je tutorem např. jedné družinky nebo 3–4 skautů. Soustředí se zejména na děti, které má pod svým patronátem, a „stará se“, aby si děti stezku plnily, pomáhá jim ve výběru a tvorbě aktivity, dává jim zpětnou vazbu. Tutorem mohou být například i bývalí rádcové z řad roverů, roveři či bývalí vedoucí oddílů, kteří stále pro oddíl pracují.
- Naučte děti vybírat si aktivity, které si budou plnit samy (viz např. *aktivity (resp. programy) na demokratické rozhodování* v kapitole *Jak zvládat program a stezku dohromady*).

Okolí

- Jedním z pravidel stezky je, že splnění aktivity potvrzují dvě osoby, které nemusí být vždy nutně z oddílu. Potvrzovat aktivity mohou rodiče, kamarádi, učitelé, odborníci (trenéři, faráři...), proto bude na místě je se stezkou seznámit. Je to mimo jiné i velká příležitost k propagaci skautingu.
- Napište rodičům, případně dalším, dopis, kde bude stručně řečeno, proč si budou děti plnit stezku a co se od rodičů očekává. Seznámit je se stezkou můžete také na schůzce rodičů. Vzor takového dopisu naleznete na webu nového programu.
- Sdělte své rozhodnutí pracovat se stezkou ostatním oddílům, případně na střediskové radě. Můžete tak získat jejich podporu. Zjistíte-li, že se jim váš nápad nelíbí, dohodněte se s nimi, že nebudou svými názory zasahovat do činnosti vašeho oddílu. Pokud by k tomu přesto docházelo, požádejte o pomoc ústředí.

JAK ZAČÍT

Na táboře jsme zařadili program pro starší skautky, při němž si mimo jiné vyzkoušely splnit aktivity ze stezky. Že si plní stezku, se dozvěděly až na konci programu, po kterém následovala diskuse nad principy stezky a co by stezka mohla našemu oddílu přinést. Skautkám jsme položili jednoduchou otázku: „Chtěly byste si plnit stezku?“ Odpovědi nás mile překvapily, žádná ze skauetek nebyla proti. K tématu stezky jsme se ještě několikrát vrátili a společně jsme se shodli na tom, že s ní chceme pracovat.

Toto je jedna z cest, jak ze stezky udělat součást našeho oddílu. Existují i další způsoby, jak „nehodit stezku na stůl“. Pár ti jich pro inspiraci nabízíme.

„Den D“

- ▶ Naplánujte si, kdy dětem stezku představíte; může to být na schůzce, výpravě i na táboře. Vždy by to však měl být pro děti zážitek.
- ▶ Pro první setkání se stezkou použijte hru nebo rituál.
- ▶ Noční putování za záchranou čtyř živelů, kdy jako odměnu za záchranu země, vody, vzduchu i ohně získají stezky.
- ▶ Místo tradiční schůzky vezměte děti na tajemné místo (zřícenina hradu, místo v lese, historická část města), kde si u plápolajících loučí všichni slíbí kráčet po společné stezce.

„Prosakování“

- ▶ Se stezkou seznámte nejprve rádce a rádkyně, kteří si ji mohou začít plnit.

18) Tutor – slovo latinského původu, opatrovník, patron.

- ▶ Připravujte program podle bodů stezky nebo na rozvíjení a osvojování si některých kompetencí.
- ▶ Postupně seznamujte se stezkou další členy oddílu, kteří si ji začnou plnit.
- ▶ Nakonec mají stezku všichni skauti a skautky a plní si ji.

Motivační nástroje stezky – Skautská karetní hra *Sacculus* a Postavy stezky nám dávají další možnosti, jak představit stezku dětem.

Zařaďte do programu získávání devíti základních karet hry a poté si zahrajte základní verzi karetní hry. To, že mohou získávat další karty se zvláštními schopnosti, prozraďte skautům a skautkám až na další schůzce.

Zvolíte-li symbolický rámec stezky a jeho postavy, připravte aktivitu, kde se skauti a skautky seznámí s postavami a jejich posláním (například putování za ztracenou mapou konce světa či hledání posledního dračího vejce). Dejte dětem možnost vybrat si postavu, kterou budou v dobrodružství představovat, a jako jeden z úkolů bude právě plnění stezky.

Jak postupovat při zavádění stezky? Pečlivě si naplánujte, kdy a co zařadit do programu. Je určitě lepší začít později a připravení, než naopak. Tak si to ještě jednou shrňme:

Váš plán může vypadat takto – krok po kroku:

- seznámit se se stezkou a vědět, proč s ní chci v oddíle pracovat
- pochopit pravidla a principy plnění
- motivovat celé vedení
- „vyškolit“ lidi ve vedení, případně rádce
- rozdělit si práci
- pročíst metodiky
- naplánovat si zavedení stezky do oddílu – v rámci celoročního plánu
- koupit stezky
- Den D nebo prosakování (či i jiný způsob uvedení stezky do oddílu)
- seznámit se stezkou rodiče a další
- plnění aktivit prostřednictvím programu
- program podle aktivit připravují i rádcové
- projekty
- skauti a skautky si sami vybírají aktivity a plní si je
- ukončení stupňů
- „oslava“ pro ty, kteří si splnili stupeň a pokračují dál
- začátek plnění dalších stupňů

MÁME „STAROU“ STEZKU, JAK ZAČÍT POUŽÍVAT „NOVOU“?

Hlavním předpokladem je, že musíte chtít. Pokud se rozhodnete přejít na kvalitnější nástroj, který bude děti ve skautském věku všestranně rozvíjet a učit odpovědnosti za vlastní rozhodnutí, čeká vás práce, které není málo, ale má smysl.

Nová stezka se sice od staré liší v řadě věcí, avšak stále jde o stezku. Tedy princip aktivit, které si děti plní a ty je posouvají dál.

Byl-li u vás program postaven na stezce a plnění bodů probíhalo během programu, nebude pro vás přechod na novou stezku složitý. Je vhodné vyvarovat se způsobu plnění, kdy posledních 20 minut na schůzce jsou děti zkoušené z bodů stezky, a to v případě obou stezek.

Máte opět několik možností, jak stezky „vyměnit“.

V oddíle máte skauty nebo skautky, které mají splněnou část prvního stupně staré stezky, celý první stupeň nebo jsou v části druhého stupně. Jak mají oni přejít na novou stezku? Ukažme si na příkladu, jaké máme možnosti.

- Čtrnáctiletý skaut má za sebou první stupeň staré stezky. Jako vůdce/vůdkyně bych si měl/a říci, co tedy zvládl, a snažím se to přirovnat k novým stupňům. Budu se rozhodovat mezi třetím a čtvrtým stupněm nové stezky. Pokud se rozhodnu, že si skaut začne plnit třetí stupeň, může si plnit výzvy předchozího stupně (jen druhého, tedy Výsadek a Noční návrat).
- Bude-li třináctiletá skautka v polovině prvního stupně staré stezky, záleží na uvážení vůdkyně/vůdce, zda začne plnit druhý nebo třetí stupeň nové stezky.
- U dvanáctiletého skauta, který má splněnou třetinu bodů prvního stupně staré stezky, se budu rozhodovat mezi prvním a druhým stupněm nové stezky.

Pamatujte na tato pravidla:

- ▶ Zvolte správný čas – nejlépe začátek oddílového nebo školního roku, aby plnění staré stezky bylo částečně ukončeno.
- ▶ Děti by neměly mít pocit, že doted' si plnily stezku a že jim to bylo vlastně „na nic“. Dejte jim najevo, že to tak není.
- ▶ Zařaďte pro začátek plnění silný pozitivní zážitek, se kterým budou mít novou stezku spojenou.
- ▶ Použijte symbolický rámec stezky a novou stezku do oddílu přineste jako další úkol na jejich putování.
- ▶ Se staršími skauty a skautkami můžete změnu prodiskutovat.

Krátké shrnutí „Jak se stezkou začít u nás v oddíle?“

- ▶ před zavedením stezky do oddílu je nutné se dobře připravit (seznámit vedení i rádce/rádkyně, přečíst metodiky, připravit se pro děti i pro širší okolí oddílu)
- ▶ stezku je možné zavést až tehdy, když na základě celoročního plánu by měla tvořit pravidelnou náplň programu
- ▶ každé dítě musí mít svou vlastní stezku
- ▶ seznamte se stezkou rodiče, případně další osoby, které mohou pomoci (učitel, trenér...)
- ▶ k začátku využijte motivační nástroje stezky i motivační nástroje z tradic oddílu
- ▶ zvolte pro začátek správný čas

Večerní hra se nám povedla, společně se skauty, světluškami a vlčaty nás bylo skoro šedesát. I počasí se nakonec umoudřilo, přestalo pršet. Ulice ale ještě neuschly, takže máme na seznamu několik ošklivých pádů, konečný výčet zranění naštěstí obsahuje jen pár odřenin a jeden zvrtnutý kotník. Večerní hra skončila v osm velkou bitvou, světlušky a vlčata šly domů a skautky a skauti přespávali v klubovně. Po příchodu do klubovny jsme si dali ještě lehkou večeři a spolu s dětmi řešili, co budeme dělat do večerky. Já původně myslela na zpívání a hraní na kytaru, ale holky si vymohly, že budou hrát svoji novou karetní hru ke stezce, a kluci řekli, že vytáhnou nějaké deskové hry. S Lentilkou, Veverkou, Agátou, Larrym a s ostatními rovery jsme si společně sedli v kajutě a začali se předběžně domlouvat na další společné akce. Asi za půlhodiny jsem se šla podívat, co dělají děti. Když jsem vešla do klubovny, jedna z rádkyň právě vysvětlovala pravidla k naší stezkové karetní hře skautům. Kluci si sice vytáhli svoje deskové hry, ale k těm se vůbec nedostali. Asi je zajímalo, co to holky hrají, a tak slovo dalo slovo a skautky začaly kluky učit tu svoji hru. Zůstala jsem ještě chvíli sedět a pozorovala je. Vypadali, že je to baví, holky i kluky.

Pak se začalo řešit, kde získat další kartičky do hry, a tak přišla na řadu stezka. Skautky mě poprosily, jestli bych klukům něco ke stezce neřekla, a já se nenechala přemlouvat. Pověděla jsem jim ale jen nejzákladnější informace a holky mě začaly přerušovat se svými zážitky a zkušenostmi z plnění, které za ty dva měsíce, co už stezku mají, nasbíraly.

Myslím, že jsme skauty docela zaujaly. Nakonec z nich vypadlo, že by si také rádi něco jako stezka plnili. Věděla jsem, že Larry už o stezce ví víc a že se mu snad i docela líbí. Nakonec si to ale skauti chtěli zařídit sami a řekli, že rádci jejich družin přednesou návrh na používání stezky na oddílové radě.

Druhý den ráno jsem se vzbudila už v šest a nechtělo se mi spát, tak jsem se odebrala do koupelny a pak do kuchyňky, kde jsem ke svému překvapení našla Larryho, jak zaujatě čte metodickou příručku k oblasti Příroda kolem nás.

Zvedl hlavu a řekl: „Nemůžu spát.“ A zase sklonil hlavu do příručky.

„Půjčil sis knížku?“ zeptala jsem se.

A on mi odpověděl: „Ne, ta je moje.“

A pak z něho konečně vypadlo, že se rozhodl zapojit stezku do programu a že se to kluci dozvědí na další oddílové radě, kde to oznámí rádcům. Tak jsem mu raději hned vykloupila, že rádci přijdou se stejným návrhem, a vyprávěla mu o včerejším hraní a povídkám se skauty. Nakonec jsme se tomu spolu zasmáli. Vymýšleli jsme, jak to teda udělat na jejich oddílové radě. Larry navrhnul, že vyslechne návrh rádců a že se dohodnou, že ten bod budou řešit až příště, ale těsně po oddílové radě se stezkou začnou, bude to pro kluky větší překvapení.

A tak jsme se dostali k tomu, jak bude vypadat jejich začátek, a řešili podrobnosti, dokud nevstali ostatní.

Stezka nejsou jen čtyři sešity – co všechno mohu ke stezce dostat?

Jak už jsme řekli v předchozích kapitolách, stezka nejsou jen čtyři stupně a Nováček. Co všechno ke stezce patří, už také bylo částečně řečeno. Ale kde, od kdy a v jaké podobě se to všechno dá sehnat, to se dozvíš v této kapitole.

Stezka a nadstavbová hra

● **Nováček**

Průvodce nováčka ve skautském oddíle. Seznamuje ho se vším, co musí vědět o skautingu, o svém oddíle a o základních skautských dovednostech. Průvodce je možné snadno doplnit o oddílové doplňky. Dává se nováčkovi po příchodu do oddílu, příp. při přestupu do skautského oddílu ze smečky vičat / roje světlušek. Počítá se i s vydáním vodácké varianty Nováčka.

/ vydání v srpnu 2008

● **čtyři sešity stezky**

Plnobarevné sešity formátu A6, obsahují kromě bodů stezky samolepky postav a pomocníků, motivační příběhy, skautské výzvy a nášivku stupně. Jedná se o základní pomůcku pro každého skauta a skautku.

/ vydání v dubnu 2008

● **základ skautské karetní hry *Sacculus* ke stezce**

Prodává se ve složení: sáček s kamínky, 9 základních karet v krabičce a návod. V základní variantě je hra plně použitelná a obsahuje vše potřebné pro další hru. Tento základ je nutný před používáním dalších rozšíření, které se postupně získávají za plnění bodů stezky.

/ vydání v květnu 2008

● **čtyři rozšíření skautské karetní hry *Sacculus ke stezce***

Každé rozšíření je určeno pro jeden stupeň plnění stezky. Obsahuje 27 karet, které se získávají za splnění jednotlivých bodů stezky. K používání rozšíření je nutné mít základní sadu (základní karty, kamínky atd.).

/ vydání 1. rozšíření – květen 2008, další rozšíření postupně v intervalu cca 6 měsíců

Kde získat:

Nováček, stezka a základní karetní hry *Sacculus* – v TDC (příp. v dalších skautských prodejnách)

Rozšíření skautské karetní hry *Sacculus* – v TDC (pouze pro členy vedení oddílu)

Metodiky

Pro podporu používání stezky jsou vydávány metodické příručky, které stezku a její principy blíže vysvětlují a které zejména obsahují konkrétní náměty, jak se stezkou v oddíle pracovat.

● ***Jak pracovat se stezkou***

Základní metodika, která by neměla ujít každému, kdo se stezkou pracuje nebo s k tomu chystá. Nalezne zde spoustu námětů k zavádění a používání. (a ty ji teď držíš v ruce)

/ vydání v dubnu 2008

● ***metodiky k jednotlivým oblastem stezky***

Ke každé oblasti stezky vyjde metodická příručka, která bude popisovat pro všechny věkové kategorie, jak s oblastí pracovat v oddíle, jaké programy zařazovat apod. Součástí metodiky jsou konkrétní pracovní listy s aktivitami pro skautský věk, aktivity pro ostatní věkové kategorie budou následovat jako doplňující listy.

Příroda kolem nás – leden 2008; *Svět okolo nás* – květen 2008; *Kdo jsem* – srpen 2008;

Můj kamarád – prosinec 2008; *Co umím a znám a Můj domov* – 1. čtvrtletí 2009

● **Kompetence**

Popisuje kompetence, ze kterých vychází jednotlivé body stezky a které by se měly rozvíjet v tom kterém věku. Jedná se o hlubší proniknutí do výchovných cílů, které není nezbytně nutné pro každého vůdce oddílu, ale pomůže bližšímu pochopení výchovného směřování.

/ pracovní verze – vydání únor 2007, finální verze – vydání v roce 2009

Kde získat:

Metodické příručky budou zaslány zdarma do každého oddílu a dále budou k dispozici v nabídce TDC (příp. dalších skautských prodejen).

Plakáty k vyvěšení do klubovny

Plakáty do kluboven slouží ke snadnějšímu znázornění skautské stezky a vůbec skautského programu. Pomáhají dostat tyto informace v kvalitní grafické podobě na nástěnky, stěny a dveře kluboven, aby se s nimi mohli všichni seznámit, aby je měli všichni na očích a aby je bylo možno použít k názornějšímu vysvětlování. Budou připraveny tři základní celobarevné plakáty.

● plakát ke stezce

Představuje stručně a graficky hlavní věci ze stezky (oblasti, způsob plnění a hodnocení, symbolický rámeček). Slouží názornému vysvětlení principů stezky pro skauty a skautky.

/ vydání v dubnu 2008

● plakát se skautským programem

Představuje kompletní skautský program, který již téměř celý prošel revizí – tj. Svojsíkův závod, Stezku, Nováčka, skautskou karetní hru a výzvy, časopis a odborky. Může posloužit k názornému vysvětlení celého programu a využití všech prvků programu v činnosti oddílu.

/ vydání v červnu 2008

● plakát se skautským slibem a zákonem

Měl by napomáhat mít naše hodnoty stále na očích, aby se nám a dětem stále připomínaly. Je nutné toto neustále připomínat, zejména přichází-li nové věci, které ale nesmějí překrýt tyto neměnné zásady.

/ vydání v červnu 2008

Kde získat:

Plakáty budou zaslány zdarma do každého oddílu a dále budou k dispozici v nabídce TDC (příp. dalších skautských prodejen).

Doplňkové materiály

Ke stezce existuje mnoho doplňkových materiálů k jejich správnému nebo širšímu používání. Jedná se o různé nášivky, samolepky a dekrety. Nášivky slouží jako označení postupu ve stezce na kroji a jako odměna za plnění pro děti. Samolepky fungují jako jednoduchý prostředek k dotvoření stezky podle potřeb a specifik oddílu.

● nášivky k jednotlivým stupňům

Nášivky se získávají na začátku plnění stupně, proto jsou dodávány přímo se stezkou (příp. i samostatně). Závěrečný krystal po dokončení čtvrtého stupně („pátý element“) je k dispozici pouze samostatně.

/ vydání v dubnu 2008

● nášivky k jednotlivým výzvam

Získávají se za splnění výzvy, kterou je možné plnit po dokončení některého ze stupňů.

/ vydání v květnu 2008

● dekrety za splnění stezky

K předání po dokončení stupně při slavnostní příležitosti (táborový oheň...).

/ vydání v květnu 2008

- **nálepky na vlastní vytvoření bodu stezky „Můj oddíl“**

Tyto samolepky jsou zpracovány v grafice a formátu stezky. Je na ně možné jednoduše (díky formátu A4 a potisknutelném povrchu) dotisknout na běžné tiskárně oddílové aktivity a dolepit je do stezky. Tento postup umožňuje mít stezku s oddílovým bodem, nicméně v plné grafice dle stezky. Součástí této samolepky je i oddílová výzva.

/ vydání v květnu 2008

- **nálepky na vytvoření vlastního symbolického rámce (postavy a pomocníci)**

Symbolický rámec je vytvářen zejména podobou postav a pomocníků. Ty je možné si vytvořit podle vlastní oddílové, celoroční nebo táborové legendy a vydat nové pomocníky. K tomu jsou určeny samolepky s výseky dle velikosti postav a pomocníků ve stezce pro jednoduchou možnost dotisku a umístění do stezky.

/ vydání v květnu 2008

- **nálepky na oddílové zaměření Nováčka**

Nováček má určenu celou jednu čtvrtinu obsahu na oddílové body a doplňky. K dispozici je samolepka v grafice Nováčka, na kterou se jednoduše dotisknou oddílové body a která se dolepí do Nováčka.

/ vydání v červnu 2008

Kde získat:

Nášivky k jednotlivým stupňům – prodává se jako součást stezky nebo i samostatně v nabídce TDC (příp. dalších skautských prodejen),

Nášivky k jednotlivým výzvám – v nabídce skautských prodejen

Diplomy a nálepky – v nabídce TDC (příp. dalších skautských prodejen)

Online materiály

- **stezka v PDF verzi k vytištění**

Může sloužit buď k prohlédnutí nebo k použití některých částí.

/ vydání duben 2008

- **stezka v upravitelné verzi**

některé oddíly převezmou koncept a základ stezky, ale rádi by si jej doplnili o svoji grafiku, body atd. Pro ně bude k dispozici stezka v upravitelné podobě v grafickém formátu.

/ vydání červen 2008

- **texty aktivit stezky**

Texty aktivit stezky jsou k dispozici v běžné dostupných formátech – Word i Excel.

/ vydání duben 2008

- **postavy a pomocníci**

Postupem času bychom rádi sbírali z hnutí postavy a pomocníky, které si oddíly vytvořily pro svou legendu, aby je bylo možné sdílet i s ostatními oddíly.

/ vydání únor 2009

Trochu jsem si v hlavě srovnávala, jak používáme stezku my a jak ji používá oddíl skautů, který vede Larry. Teď mám na mysli hlavně to začínání v oddíle. Myslím, že čeština to dokáže krásně vystihnout, my jsme měli začínání a Larryho oddíl začátek. Začínání, které jsme použily u nás, je postupný proces začleňování aktivit ze stezky do oddílové činnosti, a začátek je jednorázová akce. Asi obě mají nějaké své mouchy, ale je bezva, že jsme si mohli vybrat to, co nám víc vyhovovalo.

Skauti z Larryho oddílu se do používání stezky velmi aktivně zapojili a Larry neměl moc problémů s jejich motivací. Měla jsem trochu obavy z toho, jak vezmou ten malý podraz nebo bych to mohla nazvat překvapení.

Nevím, jestli to ostatní znají taky, ale moje zkušenost je taková, že se člověk během svého života dostane do stadia, kdy překvapení nemá úplně tak rád a chce si sám rozhodovat o všem, co se ho týká. Nebudu zapírat, že si myslím, že toto období lidského života se tak nějak kryje s pubertou a dospíváním. Ale to jsem odbočila. Chtěla jsem napsat, že mé obavy byly naštěstí neoprávněné a kluci byli naprosto nadšení, když dostali stezku do rukou.

Jak můžeme stezku přizpůsobit svému oddílu?

V našem příběhu jsou sice oba oddíly ze stezky (tak, jak je, včetně symbolického rámce) nadšené, ale může se stát, že si nějaký oddíl bude chtít stezku více či méně upravit.

Stezka je vytvořena tak, aby byla použitelná pro většinu oddílů z našeho hnutí. Nicméně i přesto zůstává hodně otevřená, aby si ji oddíly mohly přizpůsobit podle sebe, aby jim vyhovovala a aby odpovídala jejich potřebám.

Stezka nabízí v zásadě tři možnosti:

Přizpůsobení legendy stezky

Základní legenda stezky (čtyři živly) byla vybrána tak, aby byla dostatečně zajímavá a zároveň dostatečně obecná pro využití i těmi oddíly, které již mají nebo chtějí mít vlastní symbolický rámec. Tento základní rámec, na který je možné navázat ve většině nejrůznějších legend, pak blíže dotváří další dva prvky, a to postavy a pomocníci. V základní verzi tyto postavy a pomocníci vycházejí stylově z dobrodružného fantasy světa, ve kterém se pohybují jako postavy nymfy a kouzelnice a kde hrdinům pomáhají elfové a trpaslíci.

Prostou náhradou těchto postav a pomocníků je možné jednoduše celou stezku promítnout do jiné legendy, ať již se jedná o dlouhodobou motivaci oddílu, nebo celoroční či táborovou hru. Stačí si vydat (nebo později vybrat z širší nabídky) vlastní postavy a pomocníky. Např. v případě celoroční hry „Kanadská pacifická železnice“ může oddíl vydat příslušnou postavu (např. Stavitel) a k tomu pomocníky (Indián, Bankéř, Kůň a další). Pro případ legendy oddílu to může být obdobné, jen postavy by měly být různé pro všechny stupně. Např. pro oddíl s indiánskou tematikou mohou být postavy Bojovník, Náčelník nebo Squaw a pomocníci Mustang, Šaman, Manitou, Bizon a další. Pro zjednodušení realizace je možné získat samolepící archy v grafice stezky, na které se postavy a pomocníci dotisknou a snadno se pak využijí ve stezce tak jako postavy a pomocníci ze základní legendy.

Oddílové body ve stezce

Stezka obsahuje v každém stupni bod „Můj oddíl“. Tento bod je určen pro rozvíjení toho, co je specifické pro ten který oddíl podle jeho zaměření (jestli je vodácký, křesťanský, turistický, outdoorový, horolezecký či jinak specializovaný).

Způsob plnění je stejný jako u ostatních bodů, nicméně oddíl si sám stanovuje aktivity, ze kterých se vybírá, a počet aktivit, které je nutné splnit. Tím si může stezku jednoduše upravit, aby rozvíjela i dovednosti typické pro oddíl, příp. byla doplněna o věci, které oddílu ve stezce chybí. Vytvoření tohoto bodu je podpoře-

no jednoduchým technickým řešením v podobě připravené šablony a dotisknutí samolepky v grafice stezky.

Při přípravě oddílových bodů je vhodný následující postup:

- Ujasněte si, jaké dovednosti případně další schopnosti jsou nutné pro váš oddíl podle jeho zaměření a které chcete pomoci stezky rozvíjet.
- Vytvořte pro každý ze čtyř stupňů nabídku aktivit, které budou členové oddílu plnit. Aktivity by měly rozvíjet požadované dovednosti či schopnosti, měly by být přiměřené věku, pro který je stupeň stezky určen, a mělo by se jednat opravdu o aktivity (tj. úkoly, které má dítě udělat, ne pouze úroveň znalosti, kterou má dosáhnout). Při vytváření aktivit vycházejte ze specifik vašeho oddílu a nebojte se zde nabízet i aktivity, které k vašemu oddílu patří. Nováčci, kteří přijdou později, se mohou k těmto aktivitám dostat právě prostřednictvím stezky.
- Stanovte, kolik aktivit bude potřeba splnit, a zda některé z nich budou povinné. Převážně by si děti měly aktivity vybírat, ale některé aktivity mohou být samozřejmě povinné. U nabídky volitelných aktivit platí jednoduché pravidlo, že na každou vybíranou aktivitu by měly být 2–3 aktivity na výběr (při jedné volitelné zde musí být nabídka tří aktivit, při dvou na výběr nabídka pěti, při třech nabídka sedmi atd.). Je možné plnit max. pět aktivit, nicméně doporučujeme spíše volit nižší počet (cca 3). Větší počet dále zvyšuje náročnost stezky, která už je i tak velká.
- Navržené aktivity podrobně připomínkováním v oddílové radě i mezi dětmi – zda aktivitám rozumí, zda jsou pro ně zajímavé, zda opravdu rozvíjí to, co je pro váš oddíl typické. Věnujte vytváření a připomínkování dostatek času. Při přizpůsobení stezky ve vašem oddíle to dá sice trochu více práce, ale pak už to na dlouho vydrží. Doporučujeme udělat v nějakých intervalech po vydání drobné úpravy na základě zkušenosti (např. jednou za dva roky).
- Aktivity zpracujte tak, aby je bylo možné umístit do stezky formou nálepk. Pro tyto účely je k dispozici šablona této strany stezky v elektronické podobě na dopsání oddílových bodů a samolepkový arch v grafice stezky. Aktivity se napíšou do připravené šablony a dotisknou se na tiskárně nebo kopírce na speciální samolepku. Ta se pak následně nalepí na příslušnou stránku stezky a zcela zde graficky zapadne. Jako nouzovou variantu (pokud není samolepka k dispozici) je možné využít běžný papír či samolepku a barevný nebo černobílý tisk.

Příklad pro horolezecký oddíl

- Pod dozorem instruktora sláním ze stěny alespoň 5 m vysoké
- Smotám lano
- Vysvětlím nováčkovi, jak se obléká sedací úvazek
- Zúčastním se návštěvy horolezecké stěny
- Přečtu si knihu z horolezecké expedice (výstup na vrchol Mt. Everestu atd.)

Oddílové výzvy

Jedním z motivačních prvků stezky jsou tzv. výzvy. Rozšiřují dosavadní nabídku zkoušky Tři orlí pera, které jako prestižní zkouška fungovala jako silná motivace k dokončení prvního stupně. Nově zavedené výzvy je možné plnit pouze po do-

končení stupně. Pro každý stupeň (kromě třetího, kde jsou pouze Tři orlí pera) jsou na výběr dvě výzvy, které je možné plnit. Výzvy byly vybrány tak, aby byly přiměřené věku a aby byly dostatečně atraktivní jako prestižní zkouška. Tuto nabídku je možné rozšířit o oddílové výzvy, ať už nové, nebo již zavedené ve vašem oddíle.

Důležitý je princip, tj. mít nějakou prestižní zkoušku, kterou může člověk plnit po dosažení určité úrovně (splnění stupně stezky) a která je dostatečně zajímavá, aby motivovala k plnění stezky.

Technické provedení je podobné jako u oddílových bodů stezky – je k dispozici elektronická šablona na doplnění textu a obrázku výzvy a samolepka v grafice stezky na dolepení.

Oddílová část v Nováčkoví

Tu uvádíme pro úplnost, byť přímo není součástí stezky. Jedním z hlavních úkolů publikace Nováček je seznámit nového člena s oddílem, do kterého vstupuje, a se základními dovednostmi potřebnými pro život v daném konkrétním oddíle. Proto je jeho výraznou prvkem oddílová část určená k doplnění o oddílové body, se kterými se musí nováček seznámit nebo které musí ovládat. Při výběru těchto bodů je třeba vycházet z toho, co váš nováček má umět nebo vědět a nenaučí se to nebo nedozví se to v základní úrovni Nováčka. Některý oddíl bude chtít doplnit některé věci týkající se specifik oddílu (např. vodní skauti), jiný oddíl bude možná chtít udělat Nováčka náročnějšího, s většími nároky. Oba přístupy jsou možné, nicméně vždy je potřeba zařazovat takové úkoly, které jsou užitečné pro nováčka a jeho začlenění do oddílu.

Je nutné myslet na to, že celý Nováček by měl být splněn během několika měsíců. Není účelné nováčka příliš zahlcovat a dávat mu příliš mnoho podmínek ke splnění.

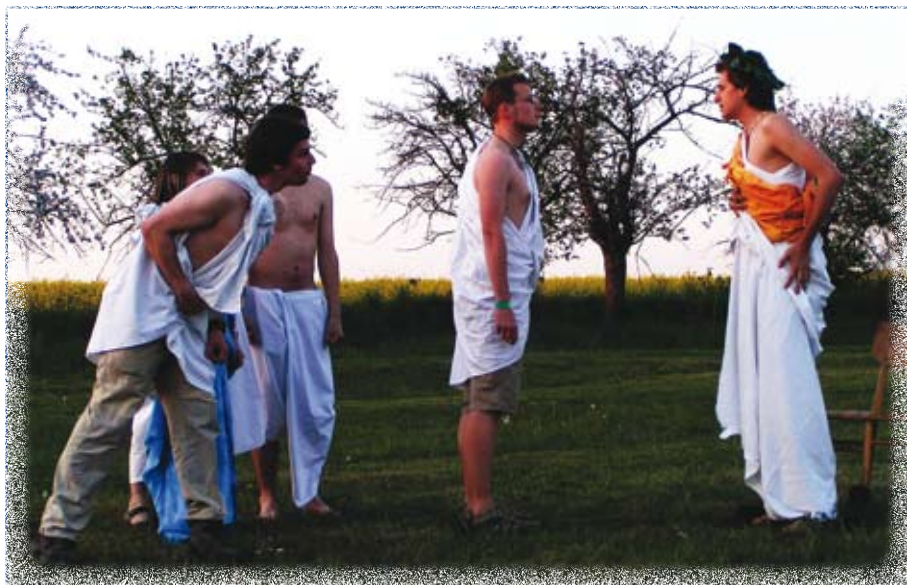

Musí mu zůstat také čas na plnění běžných stupňů, ve kterých je dostatek prostoru pro rozvíjení oddílových bodů. Technické provedení oddílových doplňků je podobné jako u oddílových bodů ve stezce – je k dispozici elektronická šablona na doplnění bodů a samolepka v grafice Nováčka na dolepení.

Krátké shrnutí „Jak můžeme stezku přizpůsobit našemu oddílu?“

- ▶ všechny části stezky je možné si oddílově upravit či přizpůsobit
- ▶ symbolický rámec lze snadno změnit pro oddílovou potřebu (např. v návaznosti na celoroční hru)
- ▶ každý stupeň stezky (stejně jako Nováček) obsahuje část *Můj oddíl*, kam je možné doplnit typické oddílové dovednosti nebo cokoli, co oddílu ve stezce chybí

Už je to měsíc, co kluci začali. A mně a Larrymu se zase včera naskytla možnost pomoci dalšímu oddílu se zavedením stezky. Tentokrát to ale bylo trochu jiné. Oddíl s číslem 56 se jmenuje Apačové a má svoji vlastní oddílovou duši postavenou hlavně na indiánském stylu.

Všichni členové oddílu mají indiánská jména. Na táborové louce jim zásadně stojí jen tee-pee. Umí rozdělat oheň třením lečého o ledaco. A tak dále bych mohla pokračovat ve výčtu. Vedoucímu oddílu, Kleki Petrovi, je už padesát pryč a svoje kluky a holky vede už pěkných pár let.

Kleki Petra a Larry se potkali na nějakém ekologickém semináři a náhodou se o sobě navzájem dozvěděli, že jsou skauti. Během rozhovoru přišla na řadu i stezka a Larry mě do toho naprosto zatáhl, protože prohlásil, že má kamarádku, která je na stezky odbornice na slovo vzatá. Když mi to pak opakoval, tak mě málem kleplo.

Přes mé protesty, že nejsem rozhodně žádná odbornice, jsme se včera sešli s Kleki Petrou a začali mu pěkně od začátku odhalovat to velké tajemství zvané stezka. Hned ale nastal zádrhel. A tím zádrhelem byly některé body stezky. Kleki Petrovi se nelíbilo téměř nic. Nebo alespoň ke všemu měl nějaké připomínky. V duchu jsem proklínala tu chvíli, ve kterou jsem se rozhodla na tohle přistoupit.

Kleki Petra je muž velkého charismatu a autority a je jako skála, kterou se nedá pohnout, a tak jsem hodinu bušila do té skály, co je dobré na jaké aktivitě, ale žádná prasklina ani známka pochopení se neobjevila. Po té úmorné hodině jsem ze samého vyčerpání řekla, že by bylo možná lepší, kdyby si v oddíle vymysleli stezku vlastní.

V tu chvíli se ozvala velká rána... No dobře, žádná rána se neozvala, ale puklina se objevila a já znovu nabrala energii a začala do té pukliny cpát to, co bylo potřeba pro vytvoření oddílové stezky.

Pravidla, kompetence, oblasti, ani nevím, jakým jménem jsem to nazvala, ale každopádně začal vznikat projekt megadíla nového konceptu stezky přesně na míru Apačům. Rozešli jsme se těsně před půlnocí a já jen tak tak stihla poslední autobus domů.

Co když si chceme v oddíle udělat vlastní stezku?

Stezka byla vytvořena jako kvalitní výchovný nástroj použitelný pro většinu oddílů. Nicméně není to samozřejmě jediná možnost, jak může stezka vypadat. V minulé kapitole jsme ukázali, že stezka nabízí několik možností, jak si ji upravit podle oddílu. Pokud ani toto nestačí a oddíl chce mít stezku výrazně odlišnější, bude muset přistoupit k vytvoření vlastní stezky. Není na tom nic špatného. Jestliže má oddíl sílu k vytvoření stezky a splní základní podmínky, které má takový výchovný nástroj splňovat, tak se může díky přímému navázání na konkrétní oddíl jednat o účinný nástroj, a dokonce poskytnout takový alternativní typ i pro inspiraci ostatním. Podobná situace se bude týkat zřejmě i oddílů, které již nyní mají vlastní stezku, na kterou jsou zvyklí, a chtějí ji jen inovovat na základě zásad nové stezky.

Ať se jedná o jakoukoliv stezku (ať již naši, nebo oddílovou), měla by splňovat tři základní podmínky vycházející z našich principů, posláním a ze skautské metody.

Všestrannost osobního rozvoje

Vzhledem k všestrannosti skautingu vyplývajícího z našeho posláním je nezbytné, aby stezka jako nástroj osobního rozvoje podporovala rozvoj člověka ve všech oblastech jeho osobnosti. Mladý člověk si pak lépe uvědomí, že rozvoj není pouze v oblasti tělesné zdatnosti či tábornické dovednosti, ale i v rozvoji přátelství a duchovního života.

Rozličnost

Každý člověk je jedinečný se svými potřebami, očekáváními, schopnostmi. Proto i body stezky nesmí být až na výjimky nastaveny absolutně – pro všechny stejně. Jednotně nastavená kritéria úspěchu jsou totiž oboustranně demotivující – ten, kdo běhá stovku rychleji, než stanoví tabulka, se nemá proč zlepšovat. A jiný, který ji běhá podstatně pomaleji, vzdá trénink, protože hranice úspěchu bude pro něj nedosažitelná. Ve skautingu, na rozdíl od školy, se cení většinou zlepšením, nikoli absolutním výkonem. Každé zlepšení znamená osobní pokrok konkrétního člověka, a to je úspěch.

Osobní zapojení

Pokud chceme dosáhnout sebevýchovy našich členů – tedy ochoty a schopnosti převzít odpovědnost za svůj život, musíme jim dát možnost o svém životě také opravdu rozhodovat. To docílíme pouze tehdy, pokud co nejvíce činností budou skauti a skautky dělat proto, že je dělat chtějí. Ve chvíli, kdy například splnění bodu stezky potvrzuje pouze vůdce oddílu, rozhoduje o druhých a tím za ně přebírá odpovědnost. Proto se nezbytným – a v určitém smyslu i hlavním – hodnotitelem musí stát samotný skaut či skautka, kteří se ale při svém rozhodování učí přijímat názory ostatních. Ti mu/jí sdělují, jak jeho/její snahu vidí oni, a tím upravují jeho/její pohled na sebe sama.

V těchto třech zásadách jsou obsaženy základní principy, na kterých by stezka měla fungovat: měla by se věnovat všem složkám osobního rozvoje, měla by být individuální pro jednotlivé děti, které by měly být zapojeny jak do výběru aktivit, tak do jejich hodnocení. Pokud budou tyto zásady dodrženy při vytváření nové stezky, máte zajištěný základní prvek k tomu, aby vaše stezka byla kvalitním výchovným nástrojem, který používá skautskou metodu a směřuje k naplnění našeho poslání.

Vytváření stezky s využitím podkladů nové stezky

Při vytváření vlastní stezky je možné využít věci z oficiální stezky, které vyhovují. Je zbytečné vymýšlet něco, co již je kvalitně připraveno a co vyhovuje pro možné využití. Pokud se v oddíle pustíte touto cestou, pak byste se měli držet těchto zásad:

- Rozmyslete si, co z nové stezky je pro vás využitelné (pro někoho aktivita, pro někoho vše kromě legendy, jiný zase zvolí jiné motivační prvky). Doporučujeme zachovat členění oblastí a bodů stezky (se stejným členěním pracují i metodické publikace), označení stupňů (součást krojového řádu) a základní prvky vyplývající z výše uvedených principů (všestranost, rozličnost, osobní zapojení).
- Promyslete, jak nahradíte to, co se rozhodnete zrušit. Jestliže tedy nevyhovují motivační prvky nebo aktivity, je nutné vymyslet nové. Pokud se rozhodnete tu kterou část stezky zrušit, je nutné si uvědomit, jakou to má ve stezce roli, jak to nahradíte a co se případně stane, pokud to bude ve stezce chybět. Naprostá většina prvků stezky má nějaký svůj smysl (vysvětlený v předchozích kapitolách) a je potřeba věci měnit s úvahou nad danou věcí. Bez toho by se mohlo stát, že vynecháte bez náhrady nějakou oblast nebo pravidlo a stezka najednou nebude naplňovat některé ze základních principů stezky.
- Rozpracujte jednotlivé nové části (novou legendu, úpravu aktivit atd.). K tomu můžete využít většinu prvků oficiální stezky, které jsou k dispozici v otevřených formátech (text, PDF...).
- Vytvořte první návrh vaší stezky, který bude obsahovat aktivity, pravidla plnění a legendu.
- Podrobně váš návrh důkladnému připomínkování jak v kruhu oddílové rady, tak mezi členy oddílu. Je nutné této fázi věnovat dostatek pozornosti, síly i času, protože vytvoření oddílové stezky je důležitá věc jak pro výchovu vašich členů, tak pro činnost vašeho oddílu (děláte stezku na několik let dopředu), a je potřeba to udělat správně. Jediná cesta, jak to udělat, je splnit podmínku, aby to vyhovovalo těm, pro koho je stezka určena. A to bez jejich zpětné vazby nejde.
- Zapracujte připomínky a vydejte finální podobu stezky.
- Po určitém čase se ke stezce vraťte a vyhodnoťte ze zkušenosti věci, které se osvědčily a které ne. Vydejte upravenou verzi stezky, která bude reagovat na tyto postřehy z praxe.

Přizpůsobení současné stezky novým zásadám

Pokud vaše stezka vychází z dosavadní „staré“ stezky, jistě chápeš, že je nevhodná pro přizpůsobení na novou stezku. Důvody jsou nasnadě: dosavadní stezka nepokrývá všechny oblasti rozvoje, není rozdílná pro různé děti a princip zapojení

do výběru nebo hodnocení je zde velice slabě naplněn (spíše vůbec). V takovém případě doporučujeme spíše využít nové stezky, její uzpůsobení nebo vytvoření stezky nové. Nicméně existují oddíly, které si vytvořily vlastní stezku, která již částečně odpovídá novým principům, a je škoda ji opouštět, pokud je na ni oddíl zvyklý. Je ovšem potřeba správně vyhodnotit, zda stezka obsahuje nové principy, nebo zda se jedná spíše o mutaci „staré“ stezky.

Základní postup

- Nejprve si v oddílové radě odpovězte na otázku, zda stezka opravdu obsahuje základní zásady (všestrannost, rozličnost, osobní zapojení). Pokud něco z toho chybí nebo je slabě naplňované, hledejte odpověď na to, co a jak je potřeba doplnit.
- Vyberte si z nové stezky to, co vám přijde zajímavé a jinak cenné a co by se dalo využít pro vaši stezku (možná využijete aktivity, možná výzvy, možná něco jiného).
- Zpracujte návrh vaší stezky, který bude vycházet z vaší původní stezky a bude doplněn o věci, které zde chyběly nebo které vám přijde dobré využít z oficiální nabídky. Zapojte do vytváření oddílovou radu a rádce.
- Podrobně stezku připomínkování ve vašem oddíle.

Vytváření stezky zcela od základů

Oficiální stezka vychází z principů, poslání a metody Junáka a z Charty českého skautingu. To bylo rozpracováno pro možnost lépe sledovat a vyhodnocovat výchovný proces do kompetencí pro skautský věk. Jedná se tedy o výchovné záměry, které by měly být společné pro celou naši organizaci, a tudíž by k nim měly směřovat i naše výchovné nástroje, tedy i stezka. Kompetence by tedy měly být výchozím základem při vytváření vlastní stezky, z nich by se mělo vyjít při vytváření aktivit či úkolů vaší stezky. Při vytváření stezky doporučujeme nejprve stanovit základní principy a pravidla stezky a teprve potom podle nich vytvářet úkoly a aktivity směřující k rozvoji daných kompetencí. Tento postup není jednoduchý a je možné jej doporučit pouze zkušeným oddílům, které mají dostatek kompetencí a síly na vytváření kompletně nového výchovného nástroje.

Krátké shrnutí „Co když si chceme v oddíle udělat vlastní stezku?“

- ▶ je možné vytvořit si vlastní stezku
- ▶ je možné přizpůsobit stávající stezku
- ▶ v obou případech je nutné dodržovat tři základní podmínky, které vycházejí z poslání a ze skautské metody: všestrannost, rozličnost, osobní rozvoj
- ▶ kompetence by měly být základním kamenem při vytváření stezky (vycházejí z Charty skautingu)
- ▶ je zbytečné vymýšlet to, co už někdo vymyslel, tak se nebojte inspirovat se

S Kleki Petrou jsem se po týdnu sešla už jen sama. A k obsahové stránce stezky jsme přidali i stránku formální. A zase jsme narazili. Nelíbilo se mu opravdu nic, nic a nic. Krásné obrázky, náštvyky, formulace výzev, když už ne jejich obsah atd.

Kleki Petra prohlásil, že nemůže převést svůj oddíl od velkého Manitoua k princezně Xeně, a tak místo toho, abychom vymýšleli nové aktivity a plnění, vrhli jsme se na symboliku a legendu ke stezce. Nejprve jsem mu stručně vysvětlila, že symbolika, stejně jako obsah, není závazná a že si každý oddíl může vymyslet tu svou, vlastní a originální.

Nakonec jsme se do toho ponořili natolik, že vznikl hrubý návrh toho, jak by mohla vypadat legenda u Apačů, a dokonce jsme vytvořili návrh návrhu na grafiku sešitu. Zase jsme končili pozdě a já v zoufalství, že se to bude opakovat, hodila další povinnosti na krk Larrymu. Prohlásila jsem, že má určitě víc zkušeností.

Cestou domů jsem v autobuse málem usnula. Je skvělé, že existuje možnost si stezku upravit podle svého, ale pokud chce člověk začít od základů sám, dá to strašnou spoustu práce. Práce, kterou už udělal někdo přede mnou, někdo, kdo to mu rozumí víc než já, i když mohlo by být zajímavé změnit aspoň tu symboliku...

Aby se stezka stala opravdovou součástí oddílu...

K tomu, aby se stezka stala opravdovou součástí (našeho) oddílu, je dobré dodržovat několik věcí. Pak je pravděpodobné, že dojdeme k poslednímu bodu následujícího seznamu – stezka se stane samozřejmostí.

Stezka bude dětem dobře představena

Toto je základní podmínka. Pokud dětem stezku představíme v nevhodný čas, nebudeme jí rozumět a nebudeme ochotní se jí věnovat, pak je jen velmi malá šance, že se stezka stane součástí oddílu. Uvedení stezky do oddílu je skoro stejně důležité jako následná práce s ní. Když budou děti stezkou po představení zaujaté, budou si ji chtít plnit.

Stezka se stane součástí programu

To je druhá základní podmínka toho, aby se stezka stala součástí oddílu. Pokud na ní nebude stát program, pak se nemůže stát součástí oddílu. Oddíl totiž stojí na zajímavém programu, který děti zároveň vychovává. Pokud by stezka stála mimo program, nečekal by ji dobrý osud.

Aktivita k plnění stezky nesmí být pořád stejná

Když budeme neustále opakovat podobné aktivity (i když jsou úspěšné a osvědčené), děti to za chvíli přestane bavit, protože nebudou zkoušet nic nového. Proto se nebojte zkoušet nové věci, hledat a ptát se. Web pro vůdce bude stále aktualizovaný a ústředí Junáka bude poskytovat prostředky nebo prostor k ožívání programu (např. ve formě internetového fóra).

Vedoucí a děti musí být k práci se stezkou (plnění) stále motivováni

Motivovaní musí být vedení oddílu i děti. Pokud vedení nebude chtít se stezkou pracovat, pak nevytvoří pro skauty a skautky zajímavý program postavený na stezce a nezajímavý program děti nebude bavit (takže je nebude bavit ani plnění stezky). K motivaci dětí je vhodné využít „stezkové“ motivační nástroje. A podporovat plnění stezky také oddílovými motivačními nástroji.

K plnění budeme využívat i další osoby (kromě vůdce/vůdkyně)

Plnění stezky v oddíle je velmi časově náročné. Abychom se každému dítěti mohli opravdu věnovat, je dobré si činnost v oddíle rozdělit. Je možné využívat rovery, dřívější rádce či rádkyně či další lidi ze střediska. Tento bod sice není nezbytnou podmínkou pro to, aby se stezka stala opravdovou součástí oddílu, ale rozhodně činnost ulehčí. Kromě toho podporuje zapojení dalších lidí (roverů, bývalých rádců a rádkyň, dalších lidí ze střediska) oddílovou kontinuitu. A šetří nervy vedení oddílu.

Stežka se stane samozřejmostí (tradicí)

Když stežka začne v oddíle fungovat – skauti si zvyknou na ni i na (možná pro ně nový) způsob práce s ní a pro vůdce se stežka stane základem při vytváření oddílového programu, stane se „normální“. Už to nebude nic nového, bude to fungovat a bude stát méně práce (podobně jako je tomu s tradicí). Až se o stežce nebude v oddíle mluvit jako o nové stežce, ale prostě jako jen o stežce, pak se stala opravdovou součástí oddílu.

Poprvé jsme pořádně narazily. Přímo do hlavy. Mě, Lentilku, Veverku a Agátu stezka baví a stále motivuje. A vůbec jsme si v našem zápalu nevšimly, že skautky už tak nadšené nejsou. Tedy nevšimly jsme si toho do včerejška, kdy jsme si na výpravě udělaly po velké hře review. Překvapilo nás, kolik negativních zážitků a emocí na nás holky začaly chrlit. A to, co nejvíc zaznívalo, bylo, že se jim zdá, že program je poslední dobou pořád stejný. Zahrajeme si hru a pak zjistíme, že jsme si splnily bod ze stezky, tak nějak by se dal shrnout jejich pohled na věc.

Úplně mě to rozčarovalo a nedokázala jsem na negativní zpětnou vazbu správně zareagovat, protože mi to v tu chvíli přišlo jako velká nespravedlnost vůči mně a mému snažení v oddíle.

Večer po výpravě jsem na to nedokázala ani pomyslet, a tak jsem si řekla, že si dám chvíli od problémů pauzu, a poděvala se s bráchou a rodičema na Vratné láhve.

Až zase dneska jsem se k tomu vrátila. Odpočatá a s čistou hlavou. Pomalu ale jistě mi začalo docházet, kde jsem, nebo spíš jsme – nemůžu přece všechny chyby házet jen na sebe – udělaly chybu. Chtěly jsme, aby skautky měly plnění stezky co nejjednodušší, a tak jsme k plnění jednotlivých bodů používaly pořád jednu a tutéž metodu, což se promítlo v tom, že se náš program stal jednotvárný, černobílý, příliš jasný, beze změn a překvapení a ztratil předchozí rozdílnost.

Sama doufám, že to je ten hlavní problém, a pokud ho vyřešíme, což pro nás nebude nijak těžké, vrátí se předchozí nadšení našich skautek.

Uvidíme...

Kde mi pomohou, když si nebudu vědět rady?

Jak vidíš, je toho dost. Nejspíš se ti zdá, že je toho všeho víc, než by bylo záhodno. Není však třeba propadat panice. Nejsi na to se svými oddílovými druhy sám. Je mnoho míst, kde můžeš v souvislosti s novým výchovným programem Junáka a speciálně novou stezkou hledat pomoc, informace nebo podporu. Proto se neboj využívat různé prostředky, které ti mohou se stezkou jakkoli pomoci.

Internet

Na internetu najdeš mnoho informací a tipů. Jde zejména o tyto weby:

<http://krizovatka.skaut.cz/>

www.skaut.cz/novyprogram

- ▶ web, na kterém najdeš všechny informace o novém programu a hlavně nové nápady pro práci se stezkou, tipy na hry a další zajímavé věci, které vám v oddíle pomohou s tvorbou programu

www.teepek.cz

- ▶ web, který je primárně určen pro starší skautský věk, může pomoci s motivací skautů i s nápady pro rádce a rádkyně na tvorbu programu; stezka bude jedním z jeho hlavních témat

web pro vůdce

- ▶ naším záměrem je vytvořit web, který bude určen vůdcům, bude jim pomáhat s běžnými problémy oddílu, nabídne jim metodiky a programy; zároveň bude otevřen ke společnému sdílení zkušeností, představování nápadů a diskusi

Školení

Seznámit se stezkou i jinými výstupy nového programu se můžete i jednou z nejefektivnějších forem, a to jsou semináře, školení a setkání, které pro vás připraví metodická skupina a její lektoři. Připravili jsme pro vás nabídku modulů, ze kterých si složíte program na míru. Vhodné jsou zejména pro větší skupiny, jako jsou střediska nebo vzdělávací kurzy. Více informací viz www.skaut.cz/novyprogram.

Metodické publikace a články

V souvislosti s novou stezkou vychází mnoho článků a publikací. V každém čísle skautingu vychází článek, který se věnuje novému programu. Obsahuje informace o dění v novém programu a také nápady na činnost. Kromě článků vycházejí také metodické publikace (podobné, jako je tato) k jednotlivým oblastem stezky, které nabízejí mnoho konkrétních tipů na činnost a aktivit k plnění stezky, stejně jako teoretické informace (pokud jsou nutné).

Po měsíci snažení musím konstatovat, že se povedlo. Vrhly jsme se do toho z vervou přímo nevídanou. Nejprve jsme se sešly a ozřejmily náš hlavní problém, tedy jednotvárnost programu. Pak jsme navrhly strategii. Sepsaly jsme si všechno, co by nám mohlo pomoci při tvorbě programu. Nazvaly jsme si to pro sebe Prameny inspirace a moře nápadů a tato jednotlivá moře a prameny jsme si rozdělily k podrobnému průzkumu jejich vod.

Rádkyně dostaly za úkol probrouzdat teepka. Lentilka měla proplout veškeré tiskoviny ke stezce, které jsme měly k dispozici. Agáta a Veverka se ponořily do proudů skautské křižovatky a já jsem prolila rýžovací pánvi různé semináře a kurzy, které by nám mohly poradit.

Sestavily jsme nový program na měsíc na jednotlivé schůzky a výpravy a po měsíci jsme se sešly úplně všechny v klubovně a udělaly si zpětnou vazbu, abychom vychytaly případné další mouchy.

Skautky hned na začátku říkaly, že si samozřejmě všimly, že se něco změnilo a že je to moc potěšilo, protože konečně viděly, k čemu slouží zpětná vazba. Veskrze chválily veškerý proběhlý program.

Jen neusnout na vavřínech, napadlo mě, když jsme si potom, co skautky odešly, opakovaly jejich jednotlivé poznámky a komentáře, které nás nejvíc potěšily.

Po přečtení metodiky začínám propadat panice. Co s tím?

Stezka a na ni navazující metodika přináší mnoho nových věcí, principů a postojů. Některé z nich jsou lákavé a zajímavé, některé hodně nové a náročné. Je toho naráz velice mnoho. Jak si s tím poradit, abys to dobře zvládl?

Nejdřív máme pro tebe trochu paradoxní útěchu: obavy jsou do jisté míry pozitivní věcí. Brání nám vrhnout se do uvedení stezky v oddíle s okamžitým nadšením bez dobré přípravy. Obavy nás nutí se dobře připravit, abychom obstáli. A to je možné brát jako dobrou věc, protože nezbytným krokem pro zavedení stezky je to, aby ses na ni dobře připravil. Dej nové stezce čas, který využiješ pro dostatečnou přípravu sebe i svého oddílu. Na novou stezku se čekalo už mnoho let, teď už to pár měsíců nezachrání. Když to nestihnete do tábora, nevádí. Začnete na podzim nebo až další rok. Tento čas v oddílu věnujte dobré přípravě, nejprve u vás samotných, následně ve vašem okolí.

Nejprve je potřeba stezku pochopit a přijmout. Přečti si metodiku – ty i tvoji spolupracovníci – a nechejte si nové poznatky nejen „projít hlavou“, ale skutečně „uzrát v srdci“. Přemýšlejte o nich a hledejte, jak by to mohlo fungovat ve vašem oddíle. Porozhlédněte se ve svém okolí, co se vám nabízí, ať už v podobě zkušených vedoucích, nebo výchovných zpravodajů. Potom začněte pomaloučku připravovat základy pro zavedení nebo změnu vaší stezky. Obnáší to dobrou přípravu všech, kterých se to týká – v oddílové radě, u ostatních vedoucích, u rádců či rádkyň. Bez toho byste mohli celou novou stezku ve svém oddíle tzv. „zabít“. Není možné stezku jen tak hodit do oddílu po rychlém přečtení metodiky a doufat, že se nějak chytí. Potřebuje to dobrou přípravu půdy a dostatek síly a času pro postupné zavedení. A k tomu se neobejdeš bez podpory celé oddílové rady.

Když se vrhnete do práce s novou stezkou, bude vás to stát hodně práce. Nezoufejte, pokud se vám to nebude hned dařit. Bude ze začátku delší dobu trvat, než si na to ty i členové tvého oddílu zvyknete. Možná budete potřebovat několik měsíců, rok, možná i více. Nicméně když se vám podaří překonat počáteční období, stezku se vám podaří zavést tak, aby se uchytila, půjde už to čím dál tím více „samo“. Všichni na to budou zvyklí, budou vám přicházet vlčata či světlušky připravení na novou stezku, nové postupy už budou běžnou věcí, noví vůdcové a vůdkyně na ni budou připraveni na kurzech.

Takže se dobře připrav, dobře zapoj své okolí a buď trpělivý, než budeš moci sklízet první ovoce. Tvoje práce a trpělivost se ti vyplatí. A nejen tobě 😊.

*Ahoj,
doufám, že už máš na košili přišitý vůdcovský odznak. Odpovídám na tvoji prosbu o pomoc se stezkou. Zdá se mi, že máš pocit, že zavedením stezky do oddílu se všechno jen ztíží, ale myslím, že nakonec zjistíš, že to tak není. Jen všechno dostane svůj řád a smysl. Bude mnohem jednodušší si stanovit výchovné cíle a pak je plnit.*

Posílám ti pár slíbených (a doufám, že dobrých) rad.

První je, že pokud chceš pracovat se stezkou, musíš to vnitřně chtít nejen ty, ale i celé vedení oddílu. Pro mě byla nejlepší motivace přečíst si stezku samotnou a taky promluvit si z někým, kdo stezku už používá.

Až ji začneš používat ty, neměň svůj oddílový program od základů, spousta věcí se dá přizpůsobit tomu, co rádi v oddíle děláte. Dost se ale změní, jak budete se stezkou pracovat, už to nemůže být to typické: tak a teď si budeme čtvrt hodiny plnit stezku, ztratilo by to pak smysl. Myslím, že jsi mi říkal, že jste to taky používali.

Všechno ke stezce si můžeš objednat přes internet. Doporučuji přečíst si příručky k jednotlivým oblastem, jsou v nich skvělé nápady, jejichž vymyšlení by ti jinak zabralo moře času.

My jsme udělaly s holkama jednu velkou chybu, a to, že jsme používaly pořád stejný vzorec plnění jednotlivých bodů, tak ať se ti to také nestane. Stačí si jen dát pozor na pestrost programu a neopakovat se donekonečna. Rozhodně se ale neboj a jdi do toho. Přinese to tobě i tvému oddílu spoustu pozitivního.

Měj se krásně tvoje Týnka

Otázky a odpovědi

Tato kapitola ti pomůže zorientovat se v základních otázkách, které souvisí se stezkou a které si možná kladeš i ty. Odpovědi jsou krátké a obsahují odkazy na kapitoly, ve kterých se dozvíš více.

Jak naplňuje stezka poslání skautingu?

Posláním skautingu je zejména vychovávat kvalitní lidi pro společnost. Rozvíjí mladého člověka ve všech stránkách jeho osobnosti. Proto i stezka je všestranná – věnuje se všem oblastem rozvoje. Kromě toho je důležitou součástí skautské metody (nástroj osobního růstu). Více viz kapitola *Jaké jsou vlastně výhody nové stezky*.

Proč jsou povinné jen některé body?

Povinné jsou jen ty body, které opravdu musí splnit každý. Ty obsahují buď zásadní dovednosti, jako je třeba záchrana života, nebo budují zásadní postoje, které jsou k úspěšnému skautskému životu nezbytné (například přesvědčení o zásadní závaznosti hlasu svědomí zakotveného v Pravdě či ochotu druhým naslouchat). Ostatní body jsou volitelné, protože každý člověk je jiný a stejného cíle může dosáhnout jinou cestou. Tím, že je většina aktivit volitelná, se učí děti samy vybrat si své cíle a dosahovat jich. Stezka tak umožňuje opravdový osobní růst (šitý na míru jednotlivci). Více o tomto tématu v kapitole *Jak stezka funguje*.

Proč je do potvrzování zapojeno i dítě? Nebudou podvádět?

Děti se tak učí samy sebe hodnotit. Získávají tím zodpovědnost za to, co dělají. Získávají důležitou zpětnou vazbu, a tím se učí brát si ponaučení z chyb. Jestli děti nebudou podvádět, to zaučit nemůžeme. Víme ale, že důvěra je nejsilnějším výchovným nástrojem a že pokud děti pochopí, o co ve stezce jde, podvádět nebudou. Více viz kapitoly *Jak stezka funguje* a *Jak se neukecat k smrti*.

Proč si mají děti našívat nášivku před začátkem plnění?

Našítí nášivky před začátkem plnění posiluje odpovědnost dětí. Nedovolí jim na stezku zapomenout a symbolizuje, že se skaut či skautka vydali na cestu osobního rozvoje. Více viz kapitola *Jak mám děti motivovat k plnění stezky?*

Co je to klíčová kompetence?

Klíčové kompetence jsou souborem dovedností, vědomostí, schopností a postojů, které potřebuje každý jedinec pro své osobní naplnění a rozvoj, pro zapojení se do společnosti a úspěšné uplatnění v životě. Díky použití kompetencí máme možnost lépe porozumět procesu naší výchovy, tento proces uskutečňovat efektivněji a získávat o něm věrohodnější zpětnou vazbu. Více k tématu kompetencí najdeš v kapitole *V čem máme ty děti rozvíjet?*

Musím stezku používat?

Ne. Stezka není povinnost, ale možnost. Můžeš si tuto stezku upravit, nebo si dokonce vytvořit vlastní stezku. Ale nesnaž se zbytečně vymýšlet něco, co už

někdo před tebou vymyslel. Proto se se stezkou nejdříve dobře seznam. Více o tom najdeš v kapitolách *Jak si můžeme stezku přizpůsobit našemu oddílu* a *Co když si v oddíle chceme udělat vlastní stezku?*

Když mám v oddíle dvacet dětí a s každým si mám skoro o každém splněném bodu osobně promluvit, znamená to, že musím udělat 540 rozhovorů?

Jistě, že ne. Z toho by se asi každý brzy zbláznil. K hodnocení bodů můžeš využívat mnoho různých aktivit, tj. ne tedy pouze osobní rozhovor vůdce/vůdkyně se skautkou či skautem. Pokud opravdu začleňujete stezku do programu, můžete i spolehodnocení provést s celou družinou nebo oddílem – ušetří se čas a ještě se skautky a skauti od sebe poučí navzájem. Tomuto tématu se podrobně věnuje kapitola *Jak se neupovídat k smrti*.

Co všechno patří ke stezce?

Základem stezky je Nováček a čtyři stupně, které pokrývají celé skautské období (11–15 let). Kromě toho ke stezce patří symbolický rámec, nadstavbová hra Sacculus, výzvy, metodiky a plakáty. Více o tomto tématu obsahuje kapitola *Stezka nejsou jen 4 sešity*.

Jak dlouho bude trvat plnění stezky?

Nováčka by děti měly splnit za pár měsíců. Splnění jednoho stupně stezky by pak nemělo trvat déle než rok. Viz kapitola *Jak stezka funguje?*

To musím při plnění výzev pustit děti samotné v noci?

Ano, ale je samozřejmě potřeba dodržovat pravidla bezpečnosti. Informace o tom, jak předcházet nebezpečí při plnění výzev najdeš v Příloze 2 *Metodické a bezpečnostní pokyny k používání výzev v oddílovém programu*.

Musím vše dělat sám/a?

Nemusíš. Ani to není vhodné, pokud se z toho nechceš časem zhroutit. Zapoj do práce se stezkou ostatní členy vedení oddílu, lidi ze střediska nebo třeba rodiče. Více informací najdeš v kapitolách *Jak mám stíhat stezku a program dohromady* a *Jak stezka funguje?*

Jak můžu do práce se stezkou zapojit rádce/rádkyně?

Rádce/rádkyně můžeš zapojit velmi dobře, a to zejména při přípravě náplně družinových schůzek. Je potřeba je ale předem dobře seznámit se vším, co od nich budeš požadovat. Dobře instruovaní rádci a rádkyně ti mohou ulehčit mnoho práce. Více najdeš v kapitole *Jak mám stíhat stezku a program dohromady*.

Co ostatní věkové kategorie? Také mají nový program?

I pro ostatní kategorie se připravují nástroje nového programu. Prozatím jsou dokončeny kompetence pro jednotlivé věky. Už se pracuje na programu (stezce) pro světlušky a vlčata. Před letními tábory 2008 vyjede experimentální verze „stezky“. Na programu pro rovery a rangers se začne pracovat během roku 2008.

Můžu stezku dětem dát hned, co ji dostanu?

To není dobrý nápad. Důležité je seznámit se pravidly stezky, metodikou ke stezce a se stezkou podrobně předtím, než ji dětem dáš. Zbytek vedení oddílu by se měl se vším také velmi dobře seznámit. Dobré je vše vysvětlit předem rádcům a rádkyním. Teprve potom je čas na představení stezky dětem. Více najdeš v kapitole *Jak mám zavést stezku u nás v oddíle?*

Stezka se mi líbí, používám ji, ale ostatní ve středisku ji odmítají. Co mám dělat?

Pro začátek je dobré s rozhodnutím vašeho oddílu – začít s novou stezkou – seznámit zbytek střediska. Popros je, aby (i když třeba nesdílejí tvoje nadšení) se negativně nevyjadřovali o stezce nebo o novém programu před dětmi z tvého oddílu. Důležité je, aby si z dětí nedělali legraci. Pokud bys chtěl/a, aby s novou stezkou pracovalo více lidí z tvého střediska (ale jim se do toho moc nechce), můžete si objednat seminář k novému programu, kdy k vám přijede lektor nebo lektorka, kteří jsou vyškolení metodickou skupinou (nebo jsou sami členové metodické skupiny), a nový program vám představí a zodpoví vaše otázky. Podrobnější informace najdeš v kapitole *Kde mi pomohou, když si nebudu vědět rady?*

O autorkách a autorech

Bc. Magdaléna Žárská - Skippy

magdalena.zarska@gmail.com

Vystudovala Fakultu humanitních studií Univerzity Karlovy, kde nadále studuje v magisterském studijním programu genderová studia. Je zaměstnankyní Kanceláře ústředí Junáka jako metodická podpora projektu Nový program.

V Junáku vedla skautky v pražském 61. středisku Vítkov. Od roku 2003 je výchovnou zpravodajkou ORJ Praha 3. Je členkou vzdělávacího centra Parvula, kde působí jako instruktorka vzdělávacích akcí, např. vůdcovský kurz Růžový boubel a Společná pražská lesní škola. V metodické skupině NJ pro program má na starosti oblast A – Co umím a znám.

Mariana Ermlová - Mája

Mariana.Ermlova@junak.cz

Studuje čtvrtý ročník právnické fakulty na Masarykově univerzitě v Brně.

Je členkou střediska Šípka Praha, kde od roku 2003 vede 22. oddíl vodních skautek. Na okrese Praha 6 je zástupce správce roverského klubu Zelená a o výchovu, vzdělávací akce a akce pro veřejnost se stará jako výchovná zpravodajka okresu. Je instruktorkou čekatelského kurzu Scout-tex a VLK a ILŠ Gemini. Jako členka metodické skupiny NJ pro program se zaměřuje na zavádění nového výchovného programu do oddílů.

Ing. arch. Petr Klápště - Hříbek

petr.klapste@centrum.cz

Vystudoval Fakultu architektury ČVUT v Praze, kde nadále studuje v doktorském programu, podílí se na výuce jako asistent v atelieru Prof. Ing. arch Karla Maiera a na výzkumných projektech zabývajících se udržitelným rozvojem v územním plánování. Jako architekt – urbanista se v projekční praxi specializuje na projekty se zapojením veřejnosti.

V Junáku vedl skauty a později vlčata v jabloneckém středisku Křišťál. Do roku 2007 pět let vedl kurz environmentální výchovy Orbis Kaktus. Je členem Ekologického odboru VRJ a zkušební komise pro OČK příroda a ekologie. V metodické skupině NJ pro program se v rámci nového výchovného programu Junáka podílel na vytvoření environmentálních kompetencí a oblastí stezky Svět okolo nás a Příroda kolem nás.

Ing. Ondřej Kupka - Dick

ondrej.kupka@volny.cz

Vystudoval Fakultu elektrotechniky a komunikačních technologií VUT v Brně. Pracuje jako vývojový konstruktér v mezinárodní společnosti působící v elektrotechnickém průmyslu.

V Junáku vedl pět let smečku vlčat a následně středisko Milana Genserka v Brně, které vede doposud. Do roku 2007 čtyři roky vedl vůdcovský lesní kurz Ursus, ve kterém se jako instruktor věnuje tématům týkajícím se vedení oddílů.

lu. Je zpravodajem VRJ pro program, ve které zodpovídá mj. za projekt Nový program, konkrétně pak za nové stezky pro skautský věk a změnu Svojsíkova závodu.

Mgr. Jiří Zajíc - Edy

edy@adam.cz

Vystudoval obor Numerická matematika na MFF UK. Do roku 1990 pracoval jako matematik analytik ve Výpočetním centru VŠE Praha na programech využívání počítačů pro podporu výuky. Současně byl členem československého (ilegálního) týmu pro křesťanskou výchovu. V letech 1990–2001 byl redaktorem Redakce náboženského života v Českém rozhlasu, kterou tam založil a do roku 1994 vedl. V letech 1992–2000 byl členem Rady České televize (do roku 1997 místopředsdou). V období 1997–2003 byl externím učitelem na VOŠ Publicistiky v Praze. V letech 2001–2005 byl ředitelem Kanceláře ČRDM. V současné době je externím analytikem Úřadu rady pro rozhlasové a televizní vysílání, členem Centra pro sociální otázky při ČBK, členem Mediální rady při ČBK a konzultantem ministra Cyrila Svobody.

V Junáku začal vedením vlčácké smečky na podzim 1968. V letech 1970–1990 byl vedoucím odboru turistiky při TJ Sokol Praha Krč, z něhož vzniklo největší skautské středisko v ČR Blaník. V letech 1990–2001 byl členem Ústřední rady Junáka, zpravodajem pro duchovní výchovu. V letech 1992–1995 místopředsdou. V současné době je instruktorem VS Gemini, členem odboru duchovní výchovy a metodické skupiny Junáka pro nový program.

Je spoluautorem knih *Rozhovory s kardinálem Miloslavem Vlkem* (1997), *Poutník po hvězdách. Rozhovory s Erazimem Kohákem* (2001 – společně s Romanem Šantorou) a *Nikdy nekončící dobrodružství* (2006).

Roman Šantora - Bobo

roman.santora@junak.cz

V Junáku vedl skautský oddíl a roverský kmen. Je zpravodajem pro komunikaci výkonné rady Junáka, předsdou metodické skupiny NJ pro výchovný program. Dlouhodobě se věnuje výchově činovníků, několik let vedl kurz FONS a podílel se na VLK a ILŠ Gemini. Dnes je instruktorem západočeské LŠ Šiwo a zaměřuje se především na metodiku skautské výchovy.

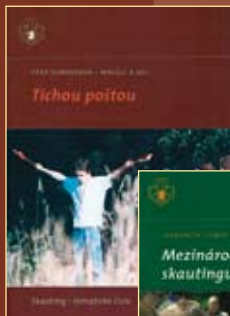
Kristýna Finkeová - Vilík

Studuje čtvrtým rokem 3. lékařskou fakultu UK. Baví ji tanec, teď hlavně orientální, zpěv ve sboru Gosplain people a hlavně skautský oddíl, který vede.

Edice Skauting speciál nabízí

Tichou poštou

Formou korespondence mezi skautskou vedoucí a návštěvníkem zvěncí, přibližuje čtenářům základní pilíře skautingu – jeho poslání, principy a metodu. K jejich dokreslení využívá napínavý příběh velké zimní hry na motivy povídky Jiřího Stránského Tichá pošta. Právě na konkrétní aktivitě je tak nejlépe vidět, jak se smysl skautingu zrcadlí v každodenním životě oddílu.

Symbolický rámec

Na 48 stránkách knížky vám Mach a Šebestová nabízejí zajímavý pohled na jednu část skautské metody – symbolický rámec. Ve svých hovorech se přes to, co je symbolický rámec, kde ho najdeme a jak ho používat, dostanou až k úvahám, k čemu ho vůbec potřebujeme, kde s ním můžeme pracovat a proč. Příručka nabízí kromě teorie i řadu konkrétních nápadů pro vedení oddílu.

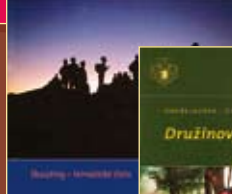
Družinový systém

Publikace se zaměřuje na jeden ze základních prvků skautské metody – družinový systém. Ten nachází největší uplatnění ve skautském věku, nicméně základy k jeho pozdějšímu rozvinutí je třeba vytvářet již u včlat a světlušek. Proto je určen vedoucím všech věkových kategorií.

Nikdy nekončí dobrodružství

Metodický průvodce rozvojem duchovního života – to je podtitul druhé publikace z řady tematických příloh časopisu Skauting. Zve čtenáře ke skutečnému dobrodružství objevování a rozvoje vlastního duchovního života i duchovního rozvoje života dětí a dospívajících. Nedramatičtějším obdobím bývá zpravidla roverský věk, ale základy je třeba vytvářet již od útlého dětství.

Na pomoc skautským vůdcům

Tato příručka začala vznikat před první světovou válkou. B-P tehdy připravoval první kurzy pro vůdce oddílů a aby jim jejich působení ulehčil, sestavil pro ně sérii poznámek o výchově kluků prostřednictvím skautingu. Přesvědčte se i vy, že mnohé z výchovných postřehů B-P jsou aktuální i dnes po 87 letech od prvního vydání.

Objednávejte na www.skaut.cz/obchod

NOVÉ SKAUTSKÉ STEZKY

KONEČNĚ JSOU TU

- barevný průvodce skautským programem
- nášivka odpovídajícího stupně přílohou
- pro všechny skauty a skautky
- skautská karetní hra Sacculus
- šikovní kapesní formát A6
- 84 stran

k objednání na
www.skaut.cz/obchod

Tiskové a distribuční centrum

ROZHODNUTÍ JE NA TOBĚ

Příloha

Příloha 1

Celkový přehled počtu aktivit plněných v jednotlivých oblastech a stupních

BOD	1. STUPEŇ CESTA ZEMĚ	2. STUPEŇ CESTA VODY	3. STUPEŇ CESTA VZDUCHU	4. STUPEŇ CESTA OHŇĚ
A1 Praktický život	2/0	2/0	2/0	1/0
A2 Fyzická zdatnost	2/1	1/0	2/1	1/0
A3 Buď připraven	3/2	2/1	2/1	2/1
A4 Hledání řešení	1/0	1/0	1/0	1/0
A5 Vyjadřování	1/0	1/0	1/0	1/0
A6 Zručnost	1/0	1/0	1/0	1/0
A7 Můj oddíl	0–4	0–4	0–4	0–4
A Co umím a znám celkem	10/3	8/1	9/2	7/1
B1 Já a můj život	2/1	2/1	2/1	2/0
B2 Moje svědomí	2/1	2/1	3/1	3/2
B3 Osobní rozvoj	2/1	2/1	2/1	2/1
B Kdo jsem celkem	6/3	6/3	7/3	7/3
C1 Vztahy mezi lidmi	2/1	2/1	2/1	2/1
C2 Moje vztahy	1/0	2/0	2/0	2/0
C3 Komunikace	2/1	2/1	2/0	2/1
C4 Pomoc druhým	2/1	2/1	2/1	2/1
C Můj kamarád celkem	7/3	8/3	8/2	8/3
D1 Moje rodina	1/0	1/1	1/0	1/0
D2 Naše parta	2/0	2/0	1/0	1/0
D3 Družina jako tým	1/0	1/0	1/0	1/0
D Můj domov celkem	4/0	4/0	3/0	3/0
E1 Já a demokracie	1/0	1/0	1/0	1/0
E2 Já občan	1/0	1/0	1/0	1/0
E3 Propojený svět	1/0	1/0	1/0	1/0
E4 Různost světa	2/1	1/0	1/0	2/1
E5 Příběhy našeho světa	1/0	2/1	1/0	1/0
E Svět okolo nás celkem	6/1	6/1	5/0	6/1
F1 Pobyt v přírodě	2/1	2/1	2/1	1/0
F2 Vnímání přírody	1/0	1/0	1/0	1/0
F3 Poznávání přírody	1/0	1/0	1/0	1/0
F4 Hodnota přírody	1/0	1/0	1/0	1/0
F5 Šetrné chování	1/0	2/1	1/0	1/0
F Příroda kolem nás	6/1	7/2	6/1	5/0
Celkem	39/11	39/10	38/8	36/8

První číslo
(čitatel)
znamená
celkový počet
plněných
aktivit,
druhé číslo
(jmenovatel)
počet
povinných.
Příklad:
v Cestě Země
se plní celkem
39 aktivit,
z toho 11 je
povinných.

Příloha 2

METODICKÉ A BEZPEČNOSTNÍ POKYNY K POUŽÍVÁNÍ VÝZEV V ODDÍLOVÉM PROGRAMU

Noční bdění

Uprostřed noci je skaut či skautka vzbuzena hlídkou na plnění této výzvy. Vyleze ze spacáku a dojde se někam mimo spacák podepsat na důkaz toho, že byl/a probuzen/a. Poté ulehne do spacáku a plnění výzvy začíná. Po čtvrt hodině se hlídka zeptá: „Spíš?“ Pokud je odpověď pozitivní, tak přijde zase až za čtvrt hodiny. Pokud není žádná odpověď, zeptá se podruhé a naposledy. Pokud ani pak neuslyší pozitivní odpověď, výzva končí neúspěšným pokusem. Po čtvrté kladné kontrole pográtuluje hlídka k úspěšnému složení výzvy. Během výzvy není povoleno si číst, mít rozsvícené světlo, bavit se s hlídkou nebo používat jiné „udržovací“ prostředky. Je nutné ležet ve spacáku. Před plněním výzvy je možné použít aktivity na probuzení (opláchnout obličej, proběhnout se...). O splnění výzvy je možné pokusit se maximálně třikrát. Výzvu je vhodné plnit na táboře, nicméně je to možné i na jakékoli vícedenní výpravě. U této výzvy není potřeba dodržovat žádná zvláštní bezpečnostní pravidla.

Výstup na vrchol

Skaut či skautka je vzbuzena ve vhodný ranní čas, aby bylo možné stihnout cestu na vrchol a východ Slunce. Pro sledování východu Slunce je vhodné vybrat nějaký nedaleký kopec s dobrým výhledem na východní stranu, přibližně ve vzdálenosti 0,5–3km od tábora. Podstatné u této výzvy je překonání se při ranním vzbuzení a zážitek při východu Slunce, nikoliv náročný výstup na vrchol. Ranní vzbuzení je nutné dobře načasovat s ohledem na roční dobu a zeměpisnou polohu, aby nedošlo k promeškání svítání ani ke zbytečnému čekání v zimě na vrcholu. Většinou dochází ke vzbuzení v ranním šeru a cesta již probíhá za světla. Na vrcholu se může dítě případně setkat s vůdcem a může být tak této příležitosti využito k osobnímu popovídání nebo má dopis se zamýšlením či gratulací, který má otevřít na vrcholu. Za vyčerpaný pokus se počítá i vzdání výstupu po vzbuzení (nejedná-li se o vážné zdravotní důvody). Výzvu je možné podstoupit max. třikrát.

Bezpečnostní zásady: Vrchol a průběh cesty je nutné stanovit dle vyspělosti dítěte. Je sice vhodné, aby dítě putovalo na vrchol kopce samo, ale zároveň je nutné zajistit bezpečnost vzhledem k vyspělosti dítěte, jeho znalosti terénu a komplikovanosti terénu. Je možné pomoci následujícími způsoby: projítí trasy dítětem během dne, kontrolní stanoviště obsazené vedoucím na klíčovém místě cesty, krizový telefon s sebou a další. Ve smysluplných případech je možné zkoušku plnit ve dvojici (dle zvážení vedení, dle věku a pohlaví).

Výsadek

Dítě je naloženo ve dne do auta se zavázanými očima. Je odvezeno na místo vzdálené cca 2–7 km od tábora a vysazeno na místě, které na první pohled neusnadňuje orientaci (tj. žádné orientační cedule atd.) a které není na první pohled dítěti známé. Měly by se zde nacházet základní orientační body, např. cesta, křižovatka (tj. nevysazovat uprostřed lesa bez jakékoliv orientace apod.). Jeho úkolem je vrátit se do stanovené doby do tábora. S sebou má pouze krizový balíček, nemá mapu ani buzolu. O splnění výzvy je možné se pokusit max. dvakrát.

Bezpečnostní zásady: místo a dobu plnění výzvy je nutné přizpůsobit vyspělosti dítěte, jeho znalosti terénu a komplikovanosti terénu. Dítě je nutné vybavit balíčkem pro případ nouze, který obsahuje údaje o plnění výzvy a pořadateli, mapu, lékárničku a telefon s číslem na vedení. Tento balíček dítě použije v případě nouze. Dítě by mělo mít stanovený mezní termín, do kterého se musí vrátit nebo použít krizový balíček a kontaktovat vedení. Během plnění zkoušky není možné používat stopování. Zkoušku je možné plnit ve dvojici (dle zvážení vedení, dle věku a pohlaví). Výzvu je nutné plnit v terénu dobře známém vedoucím, se signálem pro mobilní telefon, s možností použití automobilu. Při rozvážení dětí je nutné dodržovat pravidla silničního provozu. Plnění výzvy musí začínat tak, aby zde byla dostatečná časová rezerva k návratu před setměním.

Noční návrat

Dítě je v noci vzbuzeno a naloženo do auta se zavázanými očima. Je odvezeno na místo vzdálené cca 1–5 km od tábora a vysazeno na místě, které na první pohled neusnadňuje orientaci (tj. žádné orientační cedule atd.) a které není na první pohled dítěti známé. Měly by se zde nacházet základní orientační body, např. cesta, křižovatka (tj. nevysazovat uprostřed lesa bez jakékoliv orientace apod.). Jeho úkolem je vrátit se do stanovené doby do tábora. S sebou má pouze krizový balíček, baterku, mapu a buzolu. O splnění výzvy je možné se pokusit max. dvakrát.

Bezpečnostní zásady: místo a dobu plnění výzvy je nutné přizpůsobit vyspělosti dítěte, jeho znalosti terénu a komplikovanosti terénu. Dítě je nutné vybavit balíčkem pro případ nouze, který obsahuje údaje o plnění výzvy a pořadateli, mapu, lékárničku a telefon s číslem na vedení. Tento balíček dítě použije v případě nouze. Dítě by mělo mít stanovený mezní termín, do kterého se musí vrátit nebo použít krizový balíček a kontaktovat vedení. Během plnění zkoušky není možné používat stopování. Zkoušku je možné plnit ve dvojici (dle zvážení vedení, dle věku a pohlaví). Výzvu je nutné plnit v terénu dobře známém vedoucím, se signálem pro mobilní telefon, s možností použití automobilu. Při rozvážení dětí je nutné dodržovat pravidla silničního provozu. Plnění výzvy není možné kombinovat s jinými nočními hrami.

Tři orlí pera

Nejprve se plní 24 hodin mlčení, následuje zkouška 24 hodin hladu (k pití pouze voda nebo hořký čaj) a uzavírá ji samotka. Zkoušku mlčení a hladu je možné ve

výjimečných případech plnit dohromady, samotka se vždy plní samostatně. Jednotlivé zkoušky je vhodné zahájit a ukončit na ranním nebo večerním nástupu, příp. jiném shromáždění oddílu. Při samotce musí být dítě na dohled tábora a sledovat dění v táboře, zároveň však nesmí být spatřeno. Ukončení výzvy a předání odznaku je vhodné spojit s nějakým oddílovým rituálem dle tradic oddílu. Na každou část jsou maximálně 3 pokusy na jednom táboře. O získání zkoušky je možné pokusit se nejvíce na 2 táborech.

Bezpečnostní zásady: Při samotce je dítě vybaveno pšůlkou nebo telefonem pro případné přivolání pomoci. Vedoucí musí být informován o přibližném místě tábořiště pro případ nouze. Při samotce je nutné dodržovat bezpečnostní předpisy ohledně rozdělávání ohně. Při hladovce je nutné dbát na dodržování pitného režimu a nepřecpání se po skončení zkoušky.

Dva dny bez ničeho

Zkoušku plní minimálně dva lidé dohromady (druhý by měl také plnit tuto výzvu, ale není to nezbytně nutné). Výzva spočívá v tom, že musí strávit téměř dva dny mimo tábor bez jídla, stanu, spacáku a peněz. Počítá se s tím, že jídlo i nocleh získají za pomoc lidem v okolí. Začátek výzvy je po snídani, návrat do tábora druhý den na večeri. Během putování je nutné urazit minimálně 15 km. Výzvu je možné plnit pouze jednou.

Bezpečnostní zásady: Skupinu je nutné vybavit krizovým potřebami (lékárnička, krizový balíček s telefonem a kontakty). Během plnění není možné používat stopování.

24 hodin na stromech

Úkolem je strávit 24 hodin na stromech. Je možné vytvořit síť z lan nebo provázků, pověsit houpačí síť, vytvořit z prken plošinu atd. Ke zkoušce je k dispozici potřebný materiál, ale v omezeném množství. Uchazeč/ka si sám/a vybírá strom, na kterém se bude zkouška konat. Zkouška začíná přípravou pobytu na stromě (u předem vybraného stromu s připraveným materiálem) v délce 30 minut, kdy je možné se ještě pohybovat po zemi. Těchto 30 minut se nezapočítává do 24 hodin. Během výzvy je možné komunikovat s ostatními na zemi a je také povolen přísun jídla. Součástí výzvy je příprava minimálně jednoho studeného jídla. Výzvu je možné plnit společně s více lidmi, kteří mají na plnění výzvy nárok. Výzvu je možné plnit pouze jednou.

Bezpečnostní zásady: Během plnění výzvy je nutné chovat se ohleduplně k použitému stromu (není možné lámat větve či jinak poškozovat strom). Je nutné zkontrolovat bezpečnost vystavěného přístřešku, zejména pak pro spaní (vhodnou volbou výšky, upevnění atd.). Osobní potřeby je možné řešit omezeným sestoupením ze stromu. Skauting – tématické číslo

Skauting – tématické číslo

Jak pracovat se stezkou

Autoři a autorky: Magdaléna Žárská (ed.), Mariana Ermlová, Ondřej Kupka, Petr Klápště, Jiří Zajíc, Roman Šantora

Autorka povídek: Kristýna Fínková - Vilík

Poděkování:

Velké poděkování za práci na novém výchovném programu patří členům a členkám ekologického a duchovního odboru.

Ekologický odbor pracoval na tvorbě nového programu v tomto složení:

Občanské a environmentální kompetence a experimentální stezka: Petr Klápště - Hříbek, Vít Růžička - Víta, Vojtěch Zeisek - Jezevec, Marek Bečka - Me2d, Eliška Trnková - Upírek, Hana Dvořáková, Anna Hofmanová - Pírko, Jan Činčera, Eva Chvojková - Sojka, Hana Synková - Bostonka, Tomáš Vítek - Datel, Jana Pfeifferová - Janka, Daniel Fiala - Dombas, Jiří Schlaghamerský, Zuzana Klápšťová, Veronika Chlubná - Kordule

Tým oblast E: Petr Klápště - Hříbek, Kateřina Hořavová - Káča, Marek Bečka - Me2d, Vojtěch Zeisek - Jezevec,

Tým oblast F: Petr Klápště - Hříbek, Vít Růžička - Víta, Vojtěch Zeisek - Jezevec

Duchovní odbor (oblasti B, C a D) pracoval na tvorbě nového programu v tomto složení: Jiří Zajíc - Edy, Marek Bárta, Vojtěch Dabrowski, Johana Petra Poncarová - Veve, Naďa Kramplová, Vladislav Jech - Kamzík, David Čančík - Dawy, Hana Bouzková - Ezop.

Autoři fotografií: Rajčec, Tomáš Tkáčik - Rozum, Petr Kachlík - Nick

Grafická úprava a DTP: Marek Bárta

Vydal:

Junák - svaz skautů a skautek ČR

Tiskové a distribuční centrum

Senovážné nám. 24, 116 47 Praha 1

Praha 2008

Jazyková korektura: Veronika Maxerová

Vytiskla tiskárna Retip, Červený Kostelec

Náklad: 3000 ks

ISSN 1210-9827